

Univerzita Palackého v Olomouci
Filozofická fakulta
Katedra mediálních a kulturních studií a žurnalistiky

Analýza oslavných gest hráčů týmu AC Gamaspol Jeseník po vstřelení gólu

Analysis of celebratory gestures of AC Gamaspol Jeseník players after scoring a goal

Diplomová práce

Autor: **Bc. Jiří Mráz**

Vedoucí práce: Mgr. Petra Foretová Ph.D.

Olomouc

2024

Tímto čestně prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně pouze za pomoci uvedené literatury a elektronických zdrojů uvedených v seznamu bibliografie na konci práce. Celkový rozsah práce činí: 155 023 znaků.

V Olomouci dne 16. 4. 2024

Podpis

Poděkování:

Chtěl bych vyjádřit svou upřímnou vděčnost všem, kteří mi pomohli při tvorbě této diplomové práce. Nejprve bych rád poděkoval vedoucí mé práce, Mgr. Petře Foretové Ph.D., za její vedení, podporu a cenné rady během celého procesu psaní práce. Její odborné znalosti a vstřícný přístup byly pro mě velkým přínosem a inspirací. Dále bych rád poděkoval všem respondentům, kteří se podíleli na průběhu výzkumu svými odpověďmi a poskytnutím dat. Bez jejich ochoty a spolupráce by nebylo možné dosáhnout cílů této práce. V neposlední řadě bych rád poděkoval své rodině za neustálou podporu a trpělivost v průběhu mého studia.

Abstrakt:

Ve své diplomové práci jsem se zaměřil na výzkum oslavných aktů po vstřelení gólu při futsalových utkáních týmu AC Gamaspol Jeseník. Ve futsalových utkáních probíhá celá řada zejména gest. Ve své práci jsem se snažil odhalit, jaká individuální gesta používají hráči po vstřelení gólu. Dále mě také zajímalo, jaká oslavná gesta duální a týmová jsou prováděna v rámci celých oslavných aktů od vstřelení branky po opětovné rozehrání hry. Zajímalo jsem se také o množství provedených gest v rámci jedné oslavy a měřil také průměrnou délku oslavy jednoho gólu. Dále mě také zajímalo, jaké významy mají oslavná gesta hráče, který oslavuje svůj gól.

Vybral jsem si tým AC Gamaspol Jeseník z druhé nejvyšší futsalové ligy. Analyzoval jsem všechny oslavné akty v domácích zápasech Jeseníku. Analýza probíhala z videí, které mi poskytl klub. Videá zachycují vstřelení branky a následné oslavné akty, kterými hráči slavili své góly. Velká část byla zaměřena především na gestiku, která je při podobném typu analýzy nejvíce markantní. Analýza takového aktů probíhá jako analýza celku, tzn. musíme brát v potaz jak verbální, tak neverbální projevy.

V jednom oslavném aktu, může být zastoupeno hned několik kategorií gest individuálních, duálních nebo týmových. U jednotlivých kategorií jsem určil navíc jednotlivé podkategorie. Následně jsem významy gest, které hráči prováděli, ověřoval v polostrukturovaných rozhovorech s nejlepšími střelci týmu.

Hlavním zjištěním mé práce bylo, že nejčastějším individuálním gestem bylo máchnutí pěstí do vzduchu a roztažené ruce jako napodobení letadla. Mezi duálními gesty to bylo plácnutí si se spoluhráčem a objetí spoluhráče. V týmových gestech se nejčastěji vyskytovala oslava ve

skupině a oslava s brankářem. Průměrná délka jednoho oslavného aktu trvala 12 sekund a průměrně bylo během něj provedeno 6 gest.

V polostrukturovaných rozhovorech jsem pak vybral 6 kategorií, na které jsem se zaměřil. Vycházel jsem přitom z analýzy videonahrávek a z informací z polostrukturovaných rozhovorů. Po zobecnění výsledků jsem dospěl k tomu, že hráči slaví své góly nejčastěji spontánně a gesta nemají dopředu nikterak promyšlená. Své místo oslavy si naopak dobře uvědomují, a proto často slaví v blízkosti tribuny. Z rozhovorů vychází najevo, že hráč slaví gól nejprve individuálně, tato část je spontánní. Ve druhé části přechází k oslavě týmové, která je podle nich spíše rituálem a posiluje týmového ducha.

Klíčová slova: oslavná gesta, neverbální komunikace, futsal, gólové oslavy, gestika, analýza videonahrávek, polostrukturované rozhovory

Abstract:

In my master thesis I focused on the research of celebratory acts after scoring a goal in futsal matches of AC Gamaspol Jeseník. In futsal matches a number of mainly ritual gestures take place. In my work I tried to reveal what individual gestures are used by players after scoring a goal. Furthermore, I was also interested in what celebratory dual and team gestures are performed within the whole celebratory acts from the scoring of the goal to the restart of the game. I chose the team AC Gamaspol Jeseník from the second highest futsal league. I analyzed all the celebratory acts in Jeseník's home games. The analysis was done from videos provided by the club. The videos show the scoring of a goal and the subsequent celebratory acts by which the players celebrated their goals. Much of the focus was on gestures, which are the most salient in this type of analysis. The analysis of such acts takes place as an analysis of the whole, i.e. we have to take into account both verbal and non-verbal expressions.

In one celebratory act, several categories of gestures, individual, dual or team, may be represented. For each category I have additionally identified subcategories. Subsequently, I verified the meanings of the gestures performed by the players in semi-structured interviews with the team's top scorers.

The main finding of my work was that the most common individual gesture was waving a fist in the air and spreading the arms to mimic an airplane. Among the dual gestures, it was

high-fiving a teammate and hugging a teammate. In team gestures, the most common were celebrating in a group and celebrating with the goalkeeper. The average length of a celebration act was 12 seconds and an average of 6 gestures were performed during the celebration act.

I then selected 6 categories to focus on in semi-structured interviews. In doing so, I drew on the analysis of the video recordings. After generalizing the results, I concluded that the players celebrate their goals most often spontaneously and that the gestures are not premeditated in any way. On the contrary, they are well aware of their place of celebration and therefore often celebrate near the stands. From the interviews it emerges that the player celebrates the goal individually first, this part is spontaneous. In the second part, they move to a team celebration, which they believe is more of a ritual and strengthens the team spirit.

Keywords: celebratory gestures, non-verbal communication, futsal, goal celebrations, gestures, video analysis, semi-structured interviews

Obsah

1	ÚVOD	6
1.1	CÍLE PRÁCE	7
1.2	FUTSALOVÉ UTKÁNÍ JAKO KOMUNIKAČNÍ UDÁLOST	10
2	TEORETICKÁ ČÁST	16
2.1	KONCEPTUALIZACE KOMUNIKACE	16
2.2	NEVERBÁLNÍ KOMUNIKACE	16
2.2.1	<i>Neverbální komunikace ve sportu</i>	17
2.2.2	<i>Klasifikace neverbální komunikace</i>	17
2.3	SPORTOVNÍ OSLAVY	22
2.3.1	<i>Kódování a dekodování neverbálních projevů</i>	23
2.3.2	<i>Kódování a dekodování neverbálních projevů v oblasti sportu</i>	23
2.3.3	<i>Důležitost oslavných gest v nejnovějších výzkumech</i>	24
2.4	OSLAVY GÓLŮ V MÉDIÍCH	28
2.5	VÝZKUM A ANALÝZA FOTBALOVÝCH OSLAV	29
2.5.1	<i>Můj výzkum a analýza gest</i>	30
2.5.2	<i>Definice gest</i>	31
2.5.3	<i>Typy gest a metody jejich identifikace</i>	31

2.5.4	<i>Význam a reference oslavných gest</i>	33
2.6	SPECIFICKÁ GESTA VE FOTBALE JAKO SOUČÁST OSLAVNÝCH AKTŮ.....	34
2.6.1	<i>Performativní gesta</i>	35
2.6.2	<i>Ukazování neboli „pointing“</i>	36
2.6.3	<i>Ikonická gesta</i>	38
2.6.4	<i>Metaforické oslavy</i>	41
2.6.5	<i>Gesta jako trademarks</i>	45
3	VÝZKUMNÁ ČÁST	47
3.1	CÍL VÝZKUMU	47
3.2	METODOLOGIE	47
3.2.2	<i>Postup při analýze videonahrávek</i>	48
3.3	ANALYTICKÁ ČÁST.....	50
3.3.1	<i>Detailní popis gest a jejich kategorizace</i>	50
3.3.2	<i>Gesta prováděná ve dvojici</i>	55
3.3.3	<i>Týmová gesta</i>	57
3.4	POSTUP PŘI KÓDOVÁNÍ.....	59
3.5	POKyny KE KÓDOVÁNÍ	60
3.6	ANALÝZA VIDEONÁHRÁVEK.....	63
3.6.1	<i>Výsledky analýzy gólových oslav</i>	64
3.7	ANALÝZA POLOSTRUKTUROVANÝCH ROZHovorŮ.....	71
3.7.1	<i>Interpretace oslavných gest Janem Vavračem</i>	71
3.7.2	<i>Interpretace oslavných gest Michalem Žákem</i>	74
3.7.3	<i>Interpretace oslavných gest Patrikem Plhákem</i>	77
4	ZÁVĚR	80
5	ZDROJE:	83
5.1.1	<i>Knižní zdroje:</i>	83
5.1.2	<i>Elektronické zdroje:</i>	84
6	SEZNAM OBRÁZKŮ:	87
7	SEZNAM GRAFŮ	88
8	SEZNAM PŘÍLOH:	89

1 Úvod

Téma Analýza oslavných gest hráčů týmu AC Gamaspol Jeseník při futsalovém utkání jsem si vybral z toho důvodu, že je mi velmi blízké. O futsal se zajímám od útlého věku a také jej stále aktivně provozuji, v čemž spatřuji výhodu, zejména ve velmi dobré obeznámenosti se samotnou praxí, a dále ve velkém množství kontaktů, které budu moci použít při potřebě polostrukturovaných rozhovorů při výzkumné části mé magisterské diplomové práce. Dalším impulsem k výběru tohoto tématu byl fakt, že mám rád obor komunikace, obzvláště komunikace gestická, proto považuji za vhodné spojit tyto dvě oblasti a učinit tak výzkum oslavných aktů hráčů futsalu na hřišti při vybraných aspektech hry, konkrétně při gólových oslavách.

Při futsalovém utkání probíhá celá řada neverbálních gest, která jsou provázána verbálními projevy. Ať už mezi hráči samotnými, kteří mají mnohdy komunikaci ztíženou, protože se navzájem přes hluk diváků neslyší, nebo v případě komunikace trenéra a hráčů, kdy se vyskytují podobné problémy s mluveným slovem. Verbální komunikace je také v mnoha případech velmi zdlouhavá a v dynamicky plynoucí hře, kterou je futsal, tak může být na škodu. Vzhledem k těmto okolnostem si hráči vypomáhají různými neverbálními signály, v nejvíce případech jsou to signifikantní gesta, která mají ve většině případů charakter sdělení a předání informace. Ve hře, kterou je futsal jsou rovněž velmi často užívány různé herní signály, u kterých je komunikace zcela klíčová. V takovémto případě přicházejí na řadu gesta emblematická – hráči si ukážou pomocí prstů na ruce číslo, pod nímž se skrývá daný signál, který se mužstvo chystá zahrát. Děje se tak při autech, rohových kopech a standartních situacích. Základním předpokladem k úspěchu je tedy dobrá neverbální komunikace a schopnost si k danému gestu (emblému, signálu) přiřadit správný čin, respektive znalost svého úkonu při gestikulaci. Takovýchto neverbálních aspektů, které by k analýze byly vhodné je velké množství, proto jsem se rozhodl zaměřit se na jednu určitou skupinu oslavných gest po vstřelení branky. Oslavná gesta, která jsou předváděna před kamerou tak, aby je vidělo a nějakým způsobem zpracovalo publikum, mají mnohdy nejasné významy a reference. Proto hráči takovéto nejasné interpretace gest vysvětlují v pozápasových komentářích, rozhovorech, příspěvcích, tweetech atd. Bude tomu tak i v mé práci.

Když jsem přemýšlel o tom, které části hry by byly zajímavé a vhodné pro analýzu, na základě mého úsudku jsem dospěl k závěru, že nejvhodnější by bylo zkoumat gestiku hráčů během gólových oslav. Celé oslavné akty, ať už se jedná o individuální, duální nebo týmová jsou kamerou vždy velmi dobře a detailně zachyceny, a proto se dají i dobře zkoumat. Výhodou také je to, že jsem v klubu působil od svých 16 let, a tudíž si pamatuji, jaké gólové oslavy hráči prováděli po celou dobu mého působení v klubu, a jak se jejich oslavy (ne)měnily. Je velmi zajímavé, že jejich gesta se v průběhu let téměř nezměnila a hráči tak mají „arzenál“ oslav, které opakují.

Samotná analytická část bude klást důraz na formu a druh oslavy. Význam, referenci a funkci oslavných projevů budu zkoumat v následných rozhovorech s nejlepšími střelci týmu. Analýza bude probíhat ve dvou fázích. Zaprvé budu provádět rozbor videí, na kterých budou zachyceny oslavné akty a jednotlivá gesta a zadruhé své výsledky z analýzy budu konfrontovat s komunikátory neverbálních prostředků v polostrukturovaných rozhovorech, kde mě bude zajímat, jaký význam gestům přiřkládají samotní komunikátoři.

1.1 Cíle práce

Hlavním výzkumným cílem této práce je analyzovat oslavná gesta hráčů týmu AC Gamaspol Jeseník po vstřelení gólu a rozřadit je podle toho, zda se jednalo o oslavy jednotlivců, dvojic nebo celého týmu. Dílčími otázkami pak jsou: Jaká jsou nejběžnější individuální gesta, která hráči týmu AC Gamaspol Jeseník provádí při gólových oslavách. Jaká jsou nejběžnější gesta dvojic hráčů, která hráči týmu AC Gamaspol Jeseník provádí při gólových oslavách. A jaká jsou nejběžnější týmová gesta, která hráči týmu AC Gamaspol Jeseník provádí při gólových oslavách. Při analýze budu vycházet ze statických gest komunikantů (hráčů). Sledovat pak budu primárně dynamické neverbální signály, které můžeme popsat jako změny ve statických signálech. Dále nás bude také zajímat, jak dlouho průměrně trvá jeden oslavný akt (soubor gest a akcí provedených hráči nebo týmem po úspěšném zakončení). A také kolik gest je průměrně provedeno v rámci jednoho aktu. Z polostrukturovaných rozhovorů pak budu zjišťovat, jaké významy mají oslavná gesta hráče, který oslavuje svůj gól?

Samozřejmě v průběhu utkání probíhá nespočet neverbálních projevů, včetně používání různých (ne)vědomých gest, my však považujeme za vhodné zaměřit se na gesta, která budou

dobře pozorovatelná a významově jednoznačná. I přesto by stále byla škála užívaných gest velmi široká, proto vyprofilujeme náš obor zájmu pouze na ta gesta, která hráč realizuje přímo při aktu slavení vstřelení gólu. Pozornost bude věnována oslavným aktům, ať už při oslavě individuální, duální, kde hráč provádí různá gesta ve dvojici nebo týmové. Přijde mi vhodné v mém případě pracovat se souslovím oslavný akt, protože více bere v potaz, že je to nějaká činnost, která probíhá v čase. Zatím oslava je poměrně široký pojem, statický, a nezachycuje dynamiku neverbálních projevů v čase.

V případě předem připravené oslavy, tím se rozumí taková oslava, která není spontánní, ale hráč ji má předem připravenou a promyšlenou, tak mě bude zajímat kontext pronesení oslavy, na který se budu ptát v rozhovorech s hráči. Zde vycházím z vlastní zkušenosti, kdy vím, že někteří hráči si oslavy připravují dopředu, což s sebou nese nelehký úkol po vstřelení gólu. Hráč se v postgólové euforii musí zorientovat a provést připravenou oslavu. To souvisí s výbornou orientací v prostoru, to znamená, že hráč naprosto přesně ví, kde jsou diváci, kde kamery, a tak dále. V neposlední řadě v případě provedení připravené oslavy, musí mít hráč stále na paměti, co chce udělat a jak, to znamená, že už nad tím přemýšlel a oslavný akt tak považuji za předem připravený. Ostatní akty, zase někdy vyplývají ze samotné euforie a jsou tak prováděna bez rozmyslu, o těchto gestech hovořím jako o gestech rituálových, a dá se přepokládat, že těchto gest bude v rámci oslavného aktu většina. Já se na kategorizaci do těchto dvou skupin budu ptát individuálně v rozhovorech. Nejprve se však budu snažit oslavy zařadit sám do kategorií, které jsou podrobně popsány v teoretickém úseku.

Práce je rozdělena do tří základních částí. Nejprve je v teoretickém úseku vymezena výchozí komunikační situace, která je v mém případě velmi specifická. Jedním z nejdůležitějších bodů mé práce je stanovit optiku, kterou budeme nahlížet na futsalové utkání. Protože se nám jedná hlavně, a především o rituálová gesta během utkání, tak musíme popsat zachytit jednotlivá gesta a popsat je. Na to, jak samotná komunikační událost bude vypadat má také samozřejmě vliv to, že budeme zkoumat specifický druh komunikační události, a to futsalový zápas. Ten má svá specifika. V mnoha ohledech se liší od fotbalu, který je futsalu příbuzný, proto musím tyto dva sporty vymežit a vzájemně je od sebe odlišit. Vzhledem k tomu, že mnou vybrané výzkumné otázky se budou zaměřovat na gólové oslavy, tak považuji za vhodné detailně rozebrat typy oslav, které mohou při výzkumu jednotliví hráči provádět, což vychází z předvýzkumu oslavných aktů. Teoretická část tak bude pojednávat o kategorizaci gest při gólových oslavách a jejich třídění do různých kategorií, ať je můžeme v praktické části zkoumat a zařazovat.

V první řadě jsem popsal futsal jako komunikační událost, která nese svá specifika oproti běžným komunikačním událostem z rutinního života. V teoretickém úseku jsem rovněž vysvětlil výchozí komunikační situaci a stanovil role a úkoly účastníků komunikace. Pro naše účely bude důležité znát i strukturu hrací plochy a rozmístění klíčových aktérů (hráčů, trenérů a dalších aktérů, diváků). Zahrnuto bude také umístění kamer a kotle domácích hráčů atd. Ve druhé části teoretické sekce jsem rozebral sledované aspekty neverbální komunikace a jejich specifika při gólových oslavách.

Ve třetí, výzkumné části jsem stanovil výzkumný problém, a poté představil zvolenou metodu sběru dat, která v mém případě bude analýza významů vybraných oslavných gest, jejíž výsledky budou konfrontovány v polostrukturovaných rozhovorech. Tento postup se mi jeví jako nejvíce vhodný pro naplnění jednotlivých cílů. Formou polostrukturovaných rozhovorů s hráči, kteří zvolená gesta provádí zjistím i kontext provádění gest a také jaký význam jim hráči přiřkládají. Vybral jsem si záměrně 3 nejlepší střelce z týmu AC Gamaspol Jeseník. AC Gamaspol Jeseník tým, který v současné době hraje východní část 2. ligy. Co se tématu sportovních oslav týče, tak zde jsem se zaměřil na tyto podkategorie: individuální gesta, která hráč provádí sám, duální gesta, která hráč, jenž vstřelil gól provádí ve dvojici se spoluhráčem a také týmová gesta. Kódování gest v zápasech a vytváření kategorií gest částečně přebírám ze studie *Deconstructing celebratory acts following goal scoring among elite professional football players* (Lev A., Galily Y., Eldadi O., Tenenbaum G., 2020)¹. Činím tak proto, že vytvořit si vlastní postup kódování gest je náročné pro začínajícího analytika, a vyžaduje to trénink. Nebyla by zaručena interreliabilita kódování gest a jejich významů, proto ty kategorie částečně přejímám z této studie, která se sice zabývá fotbalovými oslavami, ale o to zajímavější bude sledovat komparaci těchto dvou sportů na poli oslavných gest. Očekávám rozdíl hlavně v délce oslavných aktů, protože ve srovnání s jinými sporty, jako je fotbal, kde rozhodčí často rychle nabádají hráče k zahájení hry po gólu, futsal umožňuje hráčům slavit své úspěchy časového omezení. Tato volnost poskytuje hráčům větší prostor pro vyjádření kreativity a sdílení emocí a dává jim možnost sdílet radost ze skórování s týmem i diváky, aniž by byli pod tlakem, aby rychle pokračovali v hře. Pokud budeme reflektovat výše uvedené informace, tak nám z toho

¹ Lev A., Galily Y., Eldadi O., Tenenbaum G. (2020). Deconstructing celebratory acts following goal scoring among elite professional football players. *PLoS ONE* 15(9): e0238702. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0238702>

vyplývá, že oproti fotbalu budou gesta a gólové oslavy, daleko lépe sledovatelné, poněvadž je hrací plocha daleko menší, tedy bezprostřednější. Dalším faktorem, proč jsem se rozhodl zkoumat gesta ve futsale je fakt, že příčinou hry v čistém čase je to, že v přerušení, tedy i po vstřelení gólu, hráči nejsou nabádáni k zahájení hry a není na ně vyvíjen tlak ze strany rozhodčích, tudíž mohou být gólové oslavy intenzivnější.

1.2 Futsalové utkání jako komunikační událost

Abychom mohli vůbec hovořit o analýze gólových oslav v rámci futsalového utkání, je nutné vymezit tuto specifickou komunikační situaci. K definování komunikační situace mi velmi dobře poslouží Kořenského Analýza komunikačního procesu a textu (2013). Ten ji vnímá jako „společenskou situaci, v níž dochází ke komunikaci“ (Kořenský, 2013: s 7). Podle Kořenského se jedná o jedinečnou a specifickou konfiguraci komunikačně relevantních faktorů, jako jsou počet účastníků komunikační události, jejich sociální a komunikační charakteristiky a vzájemné vztahy, dále také časové zařazení komunikační události a charakteristiky jejího průběhu (tamtéž, 2013: s 7).

Obdobným pojmem je komunikační událost, která představuje výsek z reálné sociální skutečnosti, v němž ke komunikaci dochází (tamtéž, 2013: s 8). Každá událost se odehrává v rámci komunikačního kontextu. Sem spadá komunikačním prostředím, a to jak fyzické, tak sociální, které bude u futsalu zvláště specifické. Součástí sociální struktury jsou sociální skupiny v rámci nichž, mají komunikanti své sociální role a normy a vzájemné vztahy (tamtéž, 2013: s 8-12). V této kapitole budu vymezovat právě jednotlivé aspekty specifické komunikační události.

1.2.1.1 *Komunikační kontext*

Pro dobrý popis komunikačního kontextu použiji knihu Petera Hartleye s názvem *Interpersonal Communication*, který uvádí, že kontext se skládá z prostředí a sociální struktury. Prostředí rozděluje na sociální a fyzické, sociální struktury pak na sociální normy, pravidla a vztahy (Hartley, 2002: s. 80). Každá komunikační událost má vlastní kontext a u futsalu bude kontext opravdu rozdílný.

1.2.1.2 *Sociální prostředí*

Specifickým prostředím je futsalová hala, kde na nás působí různé sociální vlivy, jako spoluhráči, protihráči, trenér, rozhodčí, fanoušci, rodina, kamery atd. Hartley mluví o některých místech, která mají teplé nebo studené fyzické prostředí, protože jsou tak navržena a postavena.

Stejně tak můžeme rozlišit různé typy sociálního prostředí nebo sociálního klimatu. Stejně jako můžeme vnímat jiného člověka jako podporujícího nebo manipulativního, můžeme také vnímat sociální prostředí jako podporující nebo manipulující nebo jakkoliv jinak. Jak uvádí Hartley, řada studií například ukázala, že podpůrné sociální klima je spojeno se snížením stresu nebo napětí. A existuje řada výzkumů, které spojují sociální faktory s měřitelnými fyziologickými změnami. Jedním z hlavních důvodů, proč může sociální prostředí ovlivňovat naše chování, je jednoduše to, že neustále hledáme informace z našeho okolí, které nám pomohou rozhodnout se, co máme dělat (tamtéž, 2002: s. 84).

1.2.1.2.1 Goffmanův koncept divadla ve sportu

Jak uvádí Lev, Galily, Eldadi, Tenenbaum ve studii *Deconstructing celebratory acts following goal scoring among elite professional football players* prostředí fotbalového nebo futsalového hřiště je vnímáno, jako zajímavé specifické sociální prostředí. Gólové oslavy hráčů se dají analogicky připodobnit z pohledu Goffmanova konceptu za gesta prováděná na jevišti. Zde jsem vycházel studií *Deconstructing celebratory acts following goal scoring among elite professional football players*, kde výzkumníci uplatňují Goffmanův princip divadla na oslavné akty po vstřelení branky. A uvádějí, že Goffmanova dramaturgická koncepce je považována za pevný koncepční rámec pro oslavy gólů hráčů (Lev, Galily, Eldadi, Tenenbaum, 2020).

Podle Goffmana (1969) in Lev, Galily, Eldadi, Tenenbaum je oslava gólu také sociální interakce, v níž se hráč snaží prosadit svou sociální identitu. V této realitě je hráč jakýmsi „vykonavatelem dojmů“, který se podílí na úkolu inscenovat představení. Pokud to vztáhneme na paralelu divadla, hráč je v podstatě hercem, který má svoji jevištní a zákulisní oblast chování (tamtéž, 2020).

Jevištní charakter chování se vztahuje k místu, kde se představení odehrává, kde se herec zapojuje do své role a hraje ji pro diváky, zatímco zákulisní je považován za místo, kde může umělec vystoupit ze své role, být sám sebou a přestat hrát roli pro diváky (tamtéž, 2020).

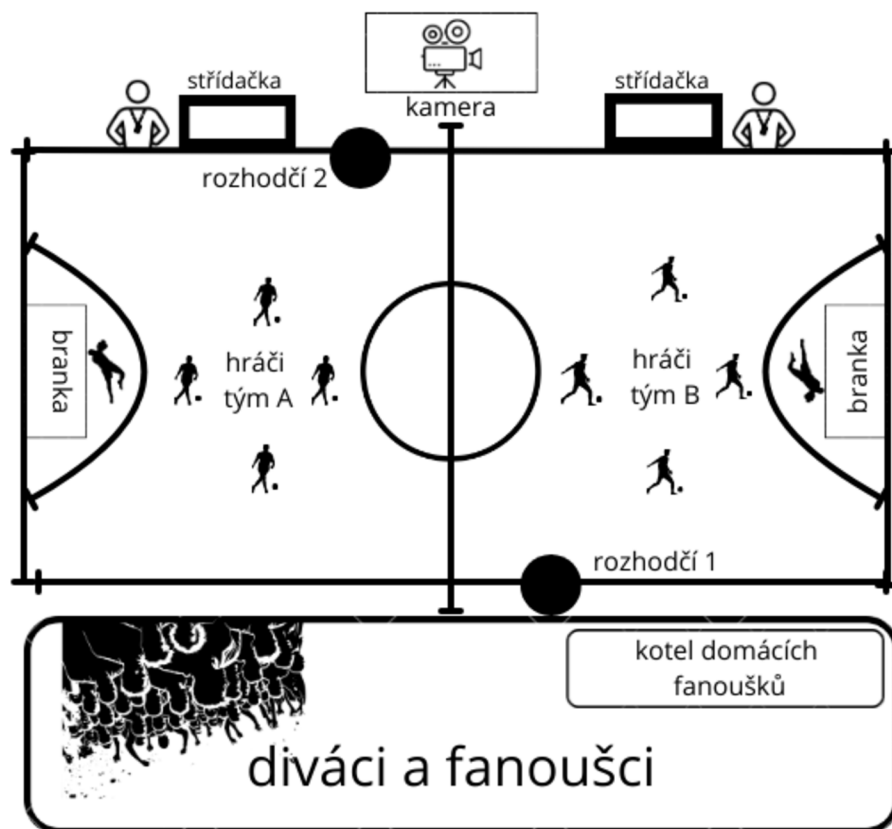
Tato studie se bude zaměřovat z hlediska Goffmanovy rétoriky na vystoupení jevištní, protože: „On the dramaturgical dimension, sport competition is defined as a play/spectacle, all actors acting towards putting the competition on stage in front of the public. The focus is on the performance act and on the way sport actors manage to respond to the social constraints and expectations attached to their role“ (tamtéž, 2020). Dá se tedy říci, že v rámci sociální role hráčů je od nich očekáváno, že budou góly nějakým způsobem slavit, a to nejčastěji pomocí neverbálních oslavných aktů.

1.2.1.3 Fyzické prostředí

Při popisu futsalu jako komunikačního prostředí budu vycházet i z popisu prostředí fyzického, které Hartley (2002) jako specifické fyzické prostředí jako je v našem případě hala nebo hřiště. Takové prostředí může mít velký vliv na naše chování. Fyzické prostředí je soubor fyzických předmětů a faktorů, které nás obklopují, jako je tvar a velikost místnosti, barva, osvětlení, vytápění atd. To vše může ovlivňovat naše chování způsobem, který si nemusíme nutně uvědomovat. Například různé typy neonových žárovek vyzařují dosti odlišné vlastnosti světla a předpokládá se, že jeden typ vytváří přátelštější atmosféru než jiné. Prudké osvětlení může vést k únavě a únavě očí - to způsobí, že se lidé budou cítit podráždění a nesví, podráždění lidé budou mít tendenci být vznětliví a nevrlí, a to povede k hádkám atd (tamtéž, 2002: s. 84).

Pro potřebu vysvětlení naší specifické komunikační situace jsem v programu Canva vytvořil tento obrázek, který znázorňuje důležité věci ve fyzickém prostředí, které budou mít značný vliv na námi zkoumanou problematiku gólových oslav. V této části se budu zabývat popisem komunikační situace. Vycházet budu z kapitoly Charakteristika futsalu o pravidlech futsalu a povolených rozměrech hřiště.

Jedná se o konkrétní popis městské haly v Jeseníku, kde svá domácí utkání hraje AC Gamaspol Jeseník – tým, který bude podroben analýze. Z hlediska analýzy pro nás bude zcela zásadní místo označené jako „kotel domácích fanoušku.“ Dá se předpokládat, že právě v prostoru před domácími fanoušky bude probíhat velké gólových množství oslav. Je důležité říct, že mezi hrací plochou a fanoušky není žádná bariéra. Hřiště bezprostředně navazuje na tribunu, která začíná již od herní palubovky, hráči jsou proto zvyklí chodit oslavovat za fanoušky. Kamera je umístěná na speciální vyvýšené plošině, která je umístěná za střídačkami obou týmů. Zabírá tedy stranu s tribunou a diváky. V plánu jsou znázorněny také postavy trenérů a rozhodčích. Trenéři se pohybují ve vymezeném prostoru u svých střídaček a rozhodčí pracuje po celé délce pomezí čáry, která mu přísluší. Nepředpokládám však, že trenéři nebo rozhodčí budou hrát nějakou roli v gólových oslavách, ale není to vyloučeno. V našem případě bude zajímavé sledovat, jaký prostor v rámci hřiště si hráči vybírají a proč. V rámci prostorového umístění nás bude zajímat komunikační akt v podobě oslavy, kdy hráč běží k fanouškům. Jedná se o jednu z typických fotbalových oslav.

Obrázek č.1: grafické znázornění hrací plochy městské haly v Jeseníku

1.2.1.4 Charakteristika futsalu

Protože se ve své práci budu zabývat neverbálními prostředky, konkrétně gólovými oslavami hráčů futsalu, považuji za vhodné vymezit futsal jako hru a popsat její pravidla. Pak na futsalový zápas můžeme nahlížet jako na komunikační událost. Často se také stává, že si lidé pletou futsal s fotbalem, a proto je na potřebu tyto dva sporty od sebe odlišit.

Podle Kresty je „futsal FIFA sportovní kolektivní hra brankového typu. Cílem každého ze dvou družstev, které proti sobě v utkání nastupují, je dosáhnout společným předmětem, tj. míčem, branky podle pravidel“ (Kresta, 2009: s. 9). Jedná se o normalizovanou variantou fotbalu, „která může vypadat jako fotbal v hale“ (tamtéž: s. 9). Hraje se se čtyřmi hráči na hřišti a brankářem. Tato hra je rozšířená po celém světě a praktikuje se jak na amatérské, tak na profesionální úrovni ve všech věkových kategoriích, jak u mužů, tak u žen. V mé práci se jedná

o tým AC Gamaspol Jeseník, jenž je hraje 2. nejvyšší ligu a je na poloprofesionální úrovni. Termín „futsal“ je odvozen ze španělského označení „futbol sala“, což znamená fotbal v hale. „Ve světě se dříve používalo označení Five-a-Side-Football.“ To značí, že na každé straně je celkem pět hráčů, přesněji řečeno 4 hráči a jeden brankář (tamtéž: s. 9). Ze své vlastní zkušenosti vím, že velmi často tak dochází k tomu, že lidé si pod pojmem futsal představí fotbal v hale. Pravdou však je, že futsal je zcela jiným sportem než fotbal, a to co se do pravidel týče, tak i do prostředí, ve kterém se hraje.

„Za upozornění stojí, že futsal FIFA je velmi podobný sportovnímu odvětví – sálové kopané-futsalu, o čemž vypovídá i společné slůvko futsal názvech obou odvětví“ (Kresta, 2009: s. 11). Futsal disponuje vlastními organizacemi a soutěžemi. Profesionální utkání v rámci futsalu se odehrávají v uzavřených halách, a na světových šampionátech či v zahraničí může mít návštěvnost i několik tisíc diváků. Naopak u nás se průměrná návštěvnost obvykle pohybuje v řádu stovek diváků (Kresta, 2009). Vzhledem k podobnosti futsalu s fotbalem je nejčastěji přirovnáván k tomuto sportu. Futsal v optimální míře poskytuje efektivní přípravu pro tradiční fotbal. V této hře dochází k intenzivnějšímu kontaktu hráčů s míčem, což je ovlivněno především nižším počtem hráčů a zmenšenou hrací plochou ve srovnání s fotbalem. Tím se hráči především zlepšují v technických dovednostech. Není však vhodné opomíjet specifika futsalu. Jeho jedinečnost spočívá především v rychlostních a silových aktivitách s míčem i bez něj, které jsou nezbytné a plně využívané po celou dobu utkání. Pro naše potřeby je vhodné vysvětlit, jaká jsou základní pravidla hry a jaké jsou základní parametry hřiště.

„Utání futsalu se hraje na hrací ploše ve tvaru obdélníka, kde délka musí být větší než šířka. Minimální rozměry hrací plochy jsou 15 m šířka, 25 m délka, maximální rozměry jsou 25 m šířka, 42 m délka“ (Kresta, 2009: s. 25). Platí zde neomezený počet střídání hráčů, celkem jich ale může k utkání nastoupit do hry maximálně 12. „Maximální počet náhradníků je sedm“ (tamtéž, 2009: s. 25). Jak vyplývá z příručky FIFA o pravidlech futsalu, tak se „utkání se hraje na dva stejné poločasy po 20 minutách.“² Důležité je také zmínit, že se hraje čistého času, což znamená, že čas se zastavuje při přerušení hry. Tento systém poskytuje hráčům spravedlivé odehrání řádné hrací doby, ale také třeba více flexibility a času na oslavy po skórování gólu. Dalším důvodem toho, proč jsem si vybral analýzu oslavných gest ve futsale je fakt, že zde

² Příloha č. 1 – pravidla futsalu

padá statisticky i více branek (Kresta, 2009), tudíž bude i více neverbálních projevů, zejména mimiky a gestiky.

2 Teoretická část

2.1 Konceptualizace komunikace

Na začátku naší práce je důležité definovat si určité pojmy. Pokud se budeme bavit o oslavných aktech, které jsou jistým druhem komunikace, poté je důležité si tento nejpoužívanější pojem práce vysvětlit a objasnit. Různé příručky v dnešní době formulují komunikaci třeba jako „proudění informací z jednoho bodu (ze zdroje) k bodu druhému (příjemci)“ nebo jako přenos či přetváření znalostí, jak zmiňuje (Vybíral, 2009: s. 26).

Komunikace jako taková se skládá ze dvou složek, a to verbální a neverbální. Verbální složkou myslíme to, co vyjadřujeme pomocí slov a jazyka. V této práci se budu v souladu s cíli práce zaměřovat zejména na neverbální složku komunikace, konkrétně na neverbální oslavná gesta vysílané účastníky komunikace během gólové oslavy jako neverbálního gesta.

2.2 Neverbální komunikace

V neverbální komunikaci hrají gesta klíčovou roli i ve sdělování emocí, postojů a vytváření komunikačního kódu (Kendon, 2004). Tato vizuální projevovalá forma může existovat jak nezávisle na verbální komunikaci, tak s ní společně, což vytváří bohatší a komplexnější komunikační prostředí. Kniha Adama Kendona *Gestures: Visible Action as Utterance* (2004) nás učí, že neverbální komunikace je tvořena dynamickými interakcemi mezi různými gesty a že gesta mohou být jak explicitní, tak i implicitní.

Ve sportovním prostředí, a zejména během oslav, nabývají gesta specifického významu a výrazu. Je tak jasné, že specifické kontexty, jako jsou sportovní oslavy, vytvářejí prostor pro zvláštní formy neverbální komunikace, které se mohou výrazně lišit od forem běžných v dennodenní komunikaci.

V průběhu oslav se hráči nebo sportovci často uchylují ke gestům, která mohou být interpretována jako výraz vítězství, radosti, či dokonce jako rituální projevy (Knapp, Hall a Horgan, 2014: s. 211–213). V tomto světle se analýza gest během sportovních oslav stává fascinujícím pohledem do nevyčtených signálů jazyka, kterým se komunikuje ve sportovním prostředí, protože gólová oslava může mít potenciálně i daleko větší význam než jen pouhé vyjádření radosti. „In a sense, then, the postmodern goal celebration, while representative of a world characterised by fragmentation and domination of surface appearance over substance', paradoxically does provide the goal scorer with a site of playful and creative potential, in which

the celebration not only represents the organic joy of having scored a goal, but also an opportunity to disrupt the capitalist logic or make a political statement“ (Turner, 2011: s. 14)

V rámci této analýzy směřuji k identifikaci konkrétních gest používaných při fotbalových oslavách. Jednotlivé gólové oslavy individuální, duální a týmové jsou pečlivě rozložena na jednotlivá gesta a analyzována.

2.2.1 Neverbální komunikace ve sportu

Oslava po vstřelení gólu není pouze jednoduchou reakcí, ale je zapojena do složité sítě vnitřních, osobních, kulturních a kontextových souvislostí. Význam a intenzita oslavy jsou podněcovány nejen samotným aktem vstřelení gólu, ale také interakcemi s ostatními hráči, trenéry, fanoušky a kulturními kořeny (Lev, Galily, Eldadi, Tenenbaum, 2020).

Rychlý systém reakce se aktivuje po vstřelení gólu, a to prostřednictvím hlasových, obličejových a tělesných projevů. Tyto spontánní projevy pomáhají hráčům uspokojit jejich vnitřní potřeby a vyjádřit radost a euforii z úspěchu. Nicméně nelze opomenout roli pomalého systému v procesu oslavování. Interpretace významu gólu a následné oslavy jsou ovlivněny sociálními interakcemi a očekáváními hráčů, trenérů a fanoušků (tamtéž, 2020).

Oslava po vstřelení gólu tedy nejde jen o individuální reakci, ale je součástí kolektivního prožitku spojeného s fotbalovým zápasem. Je to způsob, jak hráči vyjadřují svou radost a společně slaví úspěch, který má význam nejenom pro ně samotné, ale i pro celý tým a fanoušky (tamtéž, 2020).

2.2.2 Klasifikace neverbální komunikace

Jak bylo ukázáno v předchozí podkapitole, která poskytuje přehled neverbálního výzkumu, je patrné, že v průběhu staletí byly zkoumány různé aspekty neverbální komunikace a řada vědců předložila v této oblasti rozdílné výsledky. Po pročtení různých studií neverbálních komunikačních signálů jsem zjistil, že mnoho badatelů věnuje svou pozornost především gestice. Pokud se budeme bavit o různých klasifikacích, Kendon (2004) tvrdí, že všechny stojí za diskusi, nicméně žádná z nich nemůže být stanovena jako jediný a univerzálně použitelný systém, stejně užitečný pro všechna zkoumání a všechna odvětví neverbální komunikace (Kendon, 2004, s. 2-4).

Klasifikaci neverbální komunikace neverbální komunikace lze vymezit podle toho, co se v ní studuje. Dosavadní výzkumy a práce o neverbální komunikaci se soustřeďují na tři

hlavní oblasti: pohyby a pozice (držení) těla, fyzické charakteristiky komunikujících a komunikační prostředí.

Ekman a Friesen navrhli klasifikaci neverbálních projevů, která se skládá z pěti kategorií: emblémy, ilustrátory, projevy afektu, regulátory a adaptéry.

2.2.2.1 *Emblémy*

Emblémy jsou neverbální signály se slovním ekvivalentem nebo přímým slovním překladem. Jedná se o záměrné pohyby těla, které jsou vědomě vysílány a jsou snadno přeložitelné do řeči, například mávnutí, které znamená „pojď sem“, gesto zvednutého palce, které znamená „v pořádku“, a mávnutí, které znamená „ahoj“ nebo „nashledanou“ (Ekman a Friesen, 1969). Emblémy jsou snadno identifikovatelné, protože se často používají ve specifických kontextech. Osoba, která gesto přijímá, okamžitě pochopí, co znamená. Často je používáme v případech, kdy je kvůli hluku nebo vzdálenosti méně reálné, že nám bude porozuměno pouze pomocí slov. Sportovní rozhodčí, trenéři a hráči hřišti používají emblémy pravidelně. Emblémy pro ně tvoří systém gest. Je zde vyžadována rychlá a přesná komunikace, což emblémy pro sportovní účely velmi dobře splňují. Mezi takové notoricky známé emblémy patří „véčko“, kdy je z pěsti vystrčen ukazováček a prsteníček. Tento symbol zpopularizoval Winston Churchill během druhé světové války a znamenalo to vítězství (Knapp, 2014). Symbol zaťaté pěsti je antropologického hlediska varovným znamením spojeným s gestem sebeobrany. Zaťatá pěst, která je neměnným symbolem odporu a jednoty, je součástí širší kategorie symbolů rukou, k nimž patří písmeno „V“, zaťatá pěst na hrudi, ruka/pěst napřažená dopředu a sepnuté ruce také naznačovala vlastnictví něčeho cenného, co je třeba bedlivě střežit (tamtéž, 2014).

Heliasz-Nowosielska píše emblemech v kontextu sportu, že jsou to gesta, která jsou v kultuře zakořeněná a dobře interpretovatelná. Jsou vnímána stejně jako slova, protože jsou v kultuře konvencionalizovaná, takže mohou v komunikaci nahradit slova nebo se objevují velmi často v případech, kdy verbální komunikace není možná, protože jejich význam je většinou zřejmý a jejich interpretace patří mezi základní komunikační kompetence sportovní veřejnosti. Velká část oslavného chování je emblematická, například ukazování srdce nebo poutání rukou. Také některá emblematická gesta existují specificky jako prvek kultury nebo sociolektu fotbalistů, například kolébka, kterou hráči rituálně provádějí pro své kolegy jako oslavu narození dítěte (Heliasz-Nowosielska, 2021: s. 74).

Dá se očekávat výskyt obdobných emblémů v rámci gólových právě třeba směrem k fanouškům nebo spoluhráčům, nepravděpodobný je výskyt emblematických gest ve spontánní gólové oslavě.

2.2.2.2 *Ilustrátory*

Ilustrátory jsou tělesné pohyby, které přímo souvisejí s řečí a slouží k ilustraci toho, co je řečeno slovně, aby se zlepšilo porozumění příjemci. Vytvářejí vizuální obraz a podporují mluvené sdělení. Například když někomu dáváte pokyny, používáte ilustrátory, abyste si usnadnili úkol. Když chcete zdůraznit malou výšku člena basketbalového týmu ve srovnání s průměrnou výškou členů týmu, použijete ruce, abyste tento rozdíl zdůraznili. (Knapp, 1972)

Ilustrátory bývají podvědomé pohyby vyskytující se pravidelněji než emblematické pohyby. Podle Ekmana a Friesena jsou ilustrátory „dost podobné emblémům, pokud jde o uvědomění i záměrnost. Osoba, která používá ilustrátor, si může být o něco méně vědoma toho, co dělá, a její používání ilustrátorů může být o něco méně záměrné“ (Ekman a Friesen, 1969).

Pozorujeme, že ilustrátory mají pravděpodobně vždy informativní charakter a někdy jsou komunikativní. Ekman a Friesen dodávají, že jsou pravděpodobně přinejmenším stejně záměrné jako slova, která mluvčí pronáší, když je vzrušený a nedává si pozor na volbu slov a gest. (tamtéž, 1969)

2.2.2.3 *Posturika*

Knapp (2014) také poznamenává, že míra zapojení nebo pozornosti interaktanta se může projevit neverbálním chováním, například držením těla. Obvykle se zkoumá společně s dalšími neverbálními signály. Nejzásadnějším příkladem je postoj nakloněný dopředu, který ukazuje určitou míru sympatie druhého komunikanta. Můžeme tedy říci, že odstup mezi interaktanty závisí na jejich vztahu a míře zájmu o to, co je řečeno. Pokud se vzájemně znají, mají tendenci být si blíže. Postoj navíc může také naznačovat intenzitu emocí, zejména hněvu a smutku. Pokleslý postoj naznačuje, že osoba je smutná, zatímco napjatý postoj ztělesňuje hněv (Knapp, 2014). V oblasti sportu očekávám, že právě držení těla bude hrát při gólových oslavách, jakožto pozitivním komunikačním rituálu, velkou roli. V souvislosti s posturikou budu dále pracovat v kontextu, že budu oslavné akty kódovat vzhledem ke standardní anatomické poloze: hlava a trup jsou v jedné linii s dolní částí těla. Jakýkoli jiný pohyb buď představoval už začátek nějakého gesta nebo byl příliš malý na to, aby se dal odlišit od předchozí polohy, tudíž jej nešlo kódovat. Přesněji to rozvádím ve výzkumné části.

2.2.2.4 *Haptika*

Tato kategorie, která počítá s jistým fyzickým kontaktem, jako je obejmutí nebo plácnutí, tak bude v oblasti sportu dle mého výzkumu velmi hojně zastoupena. Fyzický kontakt může být zaměřen buď na nás samotné, nebo na druhé. Dotekové chování je spojeno se stavy nebo návyky, například se stavem nervozity. To lze pozorovat tak, že osoba manipuluje s vlastním tělem nebo různými předměty. Dotykové chování zahrnuje pohyby, jako je olizování, škrábání, hlazení, údery, pozdravy, držení atd. Někteří vědci označují takovéto neverbální projevy za příklad adaptace (Knapp, 2010). Z mé rešeršní činnosti vyplývá, že právě obejmutí, poplácání nebo další různé haptické projevy bývají v kolektivních sportech nejčastějším typem oslavy gólu mezi hráči. To ve své knize objasňuje Navarro (2019), který píše, že objímání ve všech různých podobách je obecně ukazatelem blízkosti, soudržnosti, spolupráce a přívětivosti (Navarro, 2019: s. 114).

Takovéto neverbální projevy se objevují v odborné literatuře v kontextu rutinních denních činností. Pokud se ovšem budeme bavit o neverbálních projevech na poli sportu, tak musíme nahlédnout do specifického sportovního odvětví, kde se dá očekávat že se některé projevy, zejména gestika bude v některých gestech lišit od jejich běžného významu v běžné denní komunikace, proto považuji za vhodné nahlédnout na gesta ve sportovní oblasti, konkrétně té fotbalové.

2.2.2.5 *Gestika*

Gestika hraje ve futsale klíčovou roli, proto je nutné tento pojem vymezit. Gestiku vnímáme jako pohyby horních končetin, jako například pohyby paží, rukou a prstů. Michel Argyle (1996) se podrobně zabýval komunikací a její spojitosti s tělem a přišel na to, že existují různé druhy gestických pohybů. Heilmannová uvádí gesta doprovázející řeč, konvencionalizované znaky, rituální pohyby a nepomíjí ani osobnostní specifika, která se u sportu projeví (Heilmann, 2013: s. 59).

„Konvencionalizované znaky a ritualová gesta se do značné míry shodují, ale v sociální skupině, v níž se gesta používají, musí být jejich význam známý“ (tamtéž, 2013: s. 60). Přesně to je i případ skupiny lidí, kteří futsal sledují, tedy hráči, fanoušci, funkcionáři atd. Pro ně platí, že oslavná gesta dokáží na základě zaběhlých konvencí rozklíčovat.

Autorka uvádí ještě gesta, která jsou typická pro konkrétní osobnost, ta jsou později v mé práci nazvána jako „trademarks“, pro ně platí, že tato gesta nejsou konvencionalizovaná a jejich význam není hned zřejmý (tamtéž, 2013: s. 60).

V mém výzkumu se objevuje velké množství tzv. „živé gestikulace,“ jak uvádí Navarro. Ta odráží naše emoce a zároveň poutá pozornost (Navarro, 2019: s. 115) Podrobněji gesta rozebírám v kapitole Neverbální oslavné chování.

2.2.2.6 *Gesta nezávislá na řeči*

Tento typ gestiky bude, předpokládám, velmi častý v našem výzkumu, proto považuji za vhodné jej zmínit. Takováto gesta existují nezávisle na řeči, a jak bylo uvedeno v první kategorii Ekmana a Friesena, tak i emblémy lze převést na slova. Dalšími příklady gest nezávislých na řeči mohou být gesto „Okay“ a znak „V-for-Victory“ (Knapp, 2010).

2.2.2.7 *Gesta související s řečí*

Tento typ gest přímo souvisí s řečí a, jak již dříve nastínili Ekman a Friesen, slouží jako ilustrace řeči. Knapp dodává, že tato gesta mohou také znázorňovat prostorový vztah, rytmus nebo tempo události. Mohou kreslit obraz referentu, zobrazovat tělesnou akci nebo sloužit jako komentář k regulaci a organizaci interakčního procesu (Knapp, 2010).

Dá se očekávat, že právě gesta podporující komentáře či výkřiky hráčů v podobě „Pojďme!“ nebo „Jedeme!“, která jsou velmi častá, tak budou doprovázena gesty, kdy hráč bude máchat rukama zespoda nahoru, aby vyburcoval diváky nebo fanoušky k lepšímu výkonu nebo rozproudil atmosféru. Gesta budou podrobněji rozebrána v následujících kapitolách.

2.2.2.8 *Kendonovo kontinuum*

Pro teoretické uchopení oslavných gest ve futsale, bylo jako rámeček zvoleno tzv. Kendonovo kontinuum, a to z toho důvodu, že tato teorie rozšiřuje naše porozumění dynamiky mezi verbální a neverbální komunikací v běžných interakcích (Blackstone, 2000). My jej budeme aplikovat na sportovním prostředí.

Na jednom konci kontinua nacházíme gesta těsně spojená s verbálním projevem, což může být v kontextu sportu interpretováno jako spontánní projevy radosti nebo vzrušení v reakci na sportovní úspěchy. „Kendon's continuum is useful both in observing and describing how people use gestures. Spontaneous gesticulations are on one end of the continuum. While seemingly unintentional and nonlinguistic, they accompany and facilitate the process of speaking. They do not occur without speech“ (Blackstone, 2000, s. 2).

Gesta podobná jazyku jsou založená na ikonách a metaforách, ale jejich význam není jednoznačný a závisí na situaci. Například kruhový pohyb může symbolizovat nahrávání, nebo opakování, přičemž konkrétní význam je určen kontextem a sdělením prostřednictvím řeči (Blackstone, 2000, s. 2).

Blackstone zde řadí i pantomimu a emblémy, o kterých budu mluvit později. Na druhou stranu kontinua pak řadí znakovou řeč. „Sign language is at the linguistic end of Kendon's gesture continuum. Sign languages are a visual form of language. Single manual signs have specific meanings and are combined with other manual signs according to specific rules (syntax). When augmented communicators use manual signs, they typically function as emblems, rather than as sign language“ (Blackstone, 2000, s. 2). Takováto gesta budeme rozpoznávat při analýze nahrávek, ale také v polostrukturovaných rozhovorech.

Při analýze oslavných gest ve sportu může Kendonovo kontinuum pomoci identifikovat, jakým způsobem se gesta propojují s verbálním projevem hráčů a jak tato kombinace přispívá k celkovému komunikačnímu kódu (Blackstone, 2000).

2.3 Sportovní oslavy

„Oslavy úspěchu prováděné během fotbalových zápasů nebo po nich mají v poslední době tendenci překračovat rámec čistého vyjádření radosti a stávají se více komunikativními, symbolickými, interaktivními a interpretovatelnými“ (Heliasz-Nowosielska, 2021: s. 87). Komunikativními oslavami rozumíme takové oslavy, které nejsou jen pouhým náhodným projevem euforie, ale mají komunikační cíl a velmi často jsou v tomto případě vyjádřeny symboly, tedy gesty, která se dají přeložit a jejich význam je obecně známý. Zatímco do roku 1960 hráči slavili jen na okamžik pevným stiskem ruky nebo poplácáním po zádech a snažili se co nejdříve znovu zahájit hru, v současnosti trvají oslavy mnohem déle a jsou méně přirozené a spontánní, ale zároveň kreativnější a personalizovanější, protože hráči se snaží vytvářet individuální oslavná gesta, tzv. „*trademark*“ (Heliasz-Nowosielska, 2021: s. 88)

Heliasz-Nowosielska dále uvádí, že studie sportovní psychologie prokázaly, že relativně vysoký počet neverbálního chování během sportovních utkání je odůvodněn vysokou mírou stresu, která tento typ chování značně zintenzivňuje, a také nedostatkem kontaktu, který by umožnil verbální komunikaci. Je také známo, že emoční gesta přitahují pozornost diváků, fanoušků a pozorovatelů zápasu a vyvolávají v nich emoce. Takže, jak ukazují kulturní studie,

tak tyto kreativní formy oslav mohou zabezpečit kýžený zážitek fanoušků, kteří jsou dnes nejen diváky, ale i konzumenty fotbalového byznysu (tamtéž, 2021: s. 88).

Oslavná gesta, která jsou předváděna před kamerou tak, aby je vidělo a nějakým způsobem zpracovalo publikum, mají mnohdy nejasné významy a reference. Proto hráči takovéto nejasné interpretace gest vysvětlují v pozápasových komentářích, rozhovorech, příspěvcích, tweetech atd. Jaká gesta se začínají používat jako fotbalové oslavy a jak je dekodujeme?

2.3.1 Kódování a dekodování neverbálních projevů

Produkce neverbálních signálů, tedy kódování není založena na podobných pravidlech jako produkce jazyka a neřídí se ani explicitní gramatikou. Nicméně výzkumy ukazují, že neverbální signály jsou u lidí zpracovávány velmi efektivně a rychle, tzn. dekodování je neverbální projevů je poměrně vysoce efektivní a některé neverbální projevy byly popsány jako součást všeobecně uznávaného a srozumitelného kódu (Burgoon, Buller, & Woodall, 1996).

2.3.2 Kódování a dekodování neverbálních projevů v oblasti sportu

V posledních letech se stále více pozornosti věnuje neverbálním projevům v oblasti sportu. Kódování a dekodování těchto projevů může být velmi užitečné pro trenéry, kteří se snaží zlepšit komunikaci s hráči a také pro samotné hráče, kteří se snaží lépe porozumět signálům, které vysílají ostatní hráči (Brotangen, 2015). Kódování neverbálních projevů v oblasti sportu se zaměřuje na identifikaci konkrétních neverbálních signálů, které mohou mít vliv na výkon hráče nebo týmu jako celek. Například se může jednat o pohyby těla, mimiku nebo gesta, které mohou signalizovat únavu, nespokojenost nebo motivaci. Trenéři, kteří se naučí tyto signály rozpoznat, mohou rychleji reagovat na situace a přizpůsobit své tréninkové plány (tamtéž, 2015).

Dekodování neverbálních projevů v oblasti sportu se zaměřuje na porozumění signálům, které vysílají ostatní hráči. Tento proces může být velmi užitečný pro hráče, kteří se snaží pochopit, co si ostatní hráči myslí nebo jaké jsou jejich záměry. Například hráči mohou sledovat mimiku soupeře, aby zjistili, jakým směrem se soupeř chystá vyrazit, nebo mohou se podívat na pohyb těla, aby zjistili, jakou strategii by soupeř mohl použít. Celkově lze říci je, že kódování a dekodování neverbálních projevů v oblasti sportu může být velmi užitečné pro trenéry i hráče. Tyto dovednosti mohou pomoci zlepšit komunikaci v týmu, což může vést k lepšímu výkonu a úspěchu (Brotangen, 2015).

2.3.3 Důležitost oslavných gest v nejnovějších výzkumech

Oslavy jsou předmětem výzkumu různých oborů. Sociální psychologové zkoumající různé mechanismy oslav naznačují, že oslavování něčeho, jako jsou narozeniny a jiné události, zavazuje členy dané komunity k tomu, aby ocenili jak jedinečnost člověka, tak příslušnost k dané sociální skupině, a tím odráží a posiluje pocit individuální a skupinové identity (Heliasz-Nowosielska, 2021).

2.3.3.1 Vliv oslav na úspěch ve sportu

V oblasti sportovní psychologie se zkoumá, zda mají oslavy i nějaký hlubší přesah než jen pouhé „předvádění se na jevišti“ a ovlivňují nějakým způsobem třeba úspěšnost hráčů. Doposud byl vliv neverbálního chování a gest na úspěch ve sportu analyzován v disciplínách, jako je plavání, tenis, americký fotbal, fotbal, baseball, stolní tenis a házená (tamtéž, 2021).

Předmětem výzkumu byl projev verbálního a neverbálního chování před nebo po důležitém momentu, například střelbě nebo pokutovém kopu ve fotbale střelbě v házené nebo zahájení hry v tenise. Jelikož se nejčastěji oslavy objevují po získání bodu, ve sportovně psychologických studiích jsou popisovány jako „*chování po výstřelu*“ (Greenlees, Leyland, Thelwell a Filby, 2008).

Například studie Greenleese, Leylanda, Thelwella a Filbyho poskytuje zajímavé výsledky týkající se fotbalových pokutových kopů. V nich jde jasně vidět, že hráč je daleko přesnější, pokud se před provedením pokutového kopu 90 % času dívá na brankáře (Greenlees, Leyland, Thelwell a Filby, 2008). Hovoří se zde také o posturice brankáře. Hráč, který zahrává pokutový kop navíc vnímá brankářovu velikost, hlavně výšku, rozpětí rukou a postavení (tamtéž, 2008). Také hráči kopající pokutové kopy s dominantní řečí těla byli fotbalovými brankáři vnímáni nebezpečněji a očekávalo se, že budou podávat lepší výkony než hráči se submisivní řečí těla (Heliasz-Nowosielska, 2021: s. 66).

Studie dále ukazují, že pokud hráči pozorují projevy hrdosti u spoluhráče, pak velmi často od něj také očekávají pozitivnější výkon ve srovnání se situací, kdy pozorují projev neutrální. V opačném případě to znamená, že pokud soupeři pozorují hráčův projev hrdosti, pak je jejich výkonnostní úroveň nižší ve srovnání se situací, kdy pozorují neutrální výraz (tamtéž, 2021: s. 66). Podobný jev se dá očekávat i u gólových oslav.

2.3.3.2 *Jaký efekt má oslavný akt po vstřeleném gólu?*

V případě fotbalu bylo zjištěno, že individuální oslava po fotbalovém penaltovém rozstřelu je spojena s konečným úspěchem týmu (Greenlees, Leyland, Thelwell a Filby, 2008). Také se ukázalo, že intenzita projevovaného chování po vstřelení gólu umožňuje předpovědět výsledek zápasu v běžných fotbalových zápasech. Tzn. že zde existuje jistá korelace mezi intenzitou oslavy a výsledkem zápasu. Čím intenzivnější je chování po gólu, tím pravděpodobnější je, že tým nakonec zápas vyhraje (Brotangen, 2015).

Podobně, jak bylo prezentováno ve výše zmíněných studiích, tak oslavy po vstřelení branky souvisejí s průběhem a výsledkem zápasu a mají výrazný vliv na psychiku týmu (Heliasz-Nowosielska, 2021: s. 65). Výzkum založený na nahrávkách analyzovaných pomocí kódovacího schématu vyvinutého speciálně pro účely studií neverbálního chování ve sportu odhalil, že po skórování bylo v průměru projevováno 2,77 gest (tamtéž, 2021: s.66) Vyšší průměr neverbálního chování byl zaznamenán během zápasů, v nichž šlo o víc než v pouhých ligových zápasech. Čím důležitější byl zápas, tím více gest hráči užívali. Brotangen navíc pozoroval, že čím lepší je výkon týmu, tím více gest se objevuje po získání bodu. Hypotetickým důvodem, proč tomu tak je, je ten, že hráči používají gesta k vyjádření své hrdost. Podle něj existuje také soudržnost mezi množstvím doteků (plácnutí rukami, poplácání po rameni atd.) a předváděným výkonem (velké množství doteků při dobrém výkonu a nízké množství doteků při špatném herním výkonu). Samotná míra gestikulace a doteků však nebyla pro následný týmový výkon zas tak významná. Z výzkumu tedy vyplývá, že neverbální oslavy po střele souvisely s následným týmovým výkonem. Dotekové chování se ukázalo být pro následný týmový výkon důležitější než gesta individuální. Výzkumníci se domnívají, že vyšší důležitost dotekového chování, než individuálních gest by mohlo mít odůvodnění takové, že doteky mají větší vliv na posílení soudržnosti a týmovosti. V tomto ohledu se gesta proti dotekům liší. Jedná se o více egocentrický způsob oslavy úspěchů, a to bez zapojení spoluhráčů. Také je možné, že oslavy dotykem ve srovnání s oslavami gesty vedou k většímu emočnímu zasažení spoluhráčů nebo pomáhají spoluhráčům cítit jednotu týmu (tamtéž, 2021: s. 66).

Závěrem lze konstatovat, že zmíněné výzkumy naznačují, že u kolektivních sportů má projevení fyzického kontaktu po dosažení gólu pozitivní vliv na následný výkon hráčů.

2.3.3.3 *Emoční nákaza jako reakce na neverbální podněty*

Tjerk Moll, Geir Jordet, and Gert-Jan Pepping ve svém výzkumu Emotional contagion in soccer penalty shootouts: Celebration of individual success is associated with ultimate team success přišli na to, že mechanismem, který je považován za nejdůležitější pro týmový úspěch ve sportu je emoční nákaza, která spočívá v neverbálním vyjádření individuálních pozitivních nebo negativních emocí vyvolávajících podobné emoční stavy i u spoluhráčů. To potvrzují i hráči z mé studie, kteří tvrdí, že chodí slavit všichni včetně brankáře, protože to utužuje týmového ducha.

Právě nákaza emocemi byla považována za klíčovou právě v tomto výzkumu, který ukazuje, že oslavy po úspěšně proměněných fotbalových pokutových kopech souvisejí s celkovým výsledkem penaltového rozstřelu na mistrovství světa a mistrovství Evropy. Určité oslavné chování po střelbě umožnilo předpovědět, že tým, který je prováděl, byl týmem, který nakonec penaltový rozstřel vyhrál (tamtéž, 2021: s. 67-68). Důležitý je zde popis gest, který výzkumníci použili, já ve své práci budu používat obdobný popis.

2.3.3.4 *Spontánní a ustálené projevy emocí*

V mé práci budu reflektovat 3 druhy gólových oslav – spontánní, ustálené (rituálové) a předem připravené. Neverbální chování slouží nejen k vyjadřování spontánních emocí, ale také k vyjadřování emocí na základě sociálně naučených pravidel nebo procesů učení. Typické je, že po vstřelení gólu hráči spontánně vyjadřují radost a hrdost (Greenlees, Leyland, Thelwell a Filby, 2008). Ovšem stejně jako v jiných interakčních situacích však mohou hráči svou přirozenou expresivitu potlačit nebo pozměnit kvůli sociálně naučeným pravidlům nebo mechanismů napodobování ostatních. Z tohoto důvodu může být oslavné chování vyjádřeno, i když střelec gólu neprožívá specifické emoce. Neverbální chování mohou hráči projevovat vědomě, aby dosáhli třeba zastrašení nebo vyprovokování soupeře v rámci „psychologické hry“ nebo aby potěšili fanoušky (Heliasz-Nowosielska, 2021: s. 69).

Výsledky výzkumu tedy ukazují, že gesta jsou ideálním prostředkem pro komunikaci na dálku a pro budování společné emocionální zkušenosti mezi sportovci a diváky, stejně tak ale pro marketingové účely (tamtéž, 2021: s. 69). Velmi podobné výsledky z výše zmíněné studie potvrdili i mí respondenti.

2.3.3.5 Neverbální oslavné chování

Doposud nebylo věnováno mnoho pozornosti různým formám gest projevovaných při sportu jako interakčních nebo komunikačních událostech, proto se tomu chci více věnovat ve své diplomové práci.

Tjerk Moll, Geir Jordet, and Gert-Jan Pepping ve své studii podrobně popsali oslavy spojené s vítězstvím v penaltovém rozstřelu. Zkoumali při oslavách různé typy gest: obě paže nad hlavou, za hlavou a kombinace obou. Obě ruce sevřené v pěst a vypnutí hrudníku. Naopak obě ruce natažené podél těla a oči upřené dolů byly považovány za nezdar a pozorování ukázala, že souvisely s prohrou v penaltovém rozstřelu. Tato protikladná neverbální chování jsou považována na jedné straně za projevy hrdosti a na straně druhé za projev studu (tamtéž, 2021: s. 69). Studie založená na těchto individuálních gestech se věnovala mechanismu, který je považován za nejdůležitější pro týmový úspěch ve sportu, tím je emoční nákaza, která spočívá v neverbálním vyjádření individuálních pozitivních nebo negativních emocí vyvolávajících podobné emoční stavy i u spoluhráčů.

Specifické projevy oslav ve sportu shromáždil Desmond Morris v knize *Bodytalk: The Meaning of Human Gestures* (tamtéž, 2021: s. 69-70). Zabýval se studiem neverbálního chování ve sportu. Ve svém průvodci řeči těla zaznamenal taková gesta, která sportovci provádějí. Jedná se o:

- **úder pěsti do hrudi** – znamení vítězství, síly (moje síla přemůže mé soupeře); do značné míry omezeno na západní sportovce
- **zdvížené pěsti** – znamení vítězství – používá se často při poměrně agresivních střetnutích, např. bojové sporty, vyhrocené zápasy, soutěže aj.
- **zdvížený ukazováček** – znamení „Jsem jednička!“ používaný v západních zemích jako potvrzení triumfu
- **pokleknutí na kolena** – všeobecně rozšířené poděkování Bohu, následující povětšinou po okamžiku velkého triumfu nebo vítězství, kterého si ceníme
- **plácnutí dlaní** – výraz společného úspěchu, někdy také brán jako výraz gratulace. Tato forma plácnutí, kdy je jedna ruka nahoře a ruka druhého člověka v interakci dole se rozšířila z USA od hráčů amerického fotbalu, funkčně podobná klasickému podání si rukou, ale v okázalejší, prudší a dynamičtější podobě. Velmi rychle se rozšířila po celém světě.

- **sevřené hrdlo** – znamená špatného výkonu; používá se k vyjádření toho, že se soutěžící dusil, napínal nebo nebyl v dobré kondici a kvůli tomu nepředvedl dobrý výkon

Morris ve své monografii o fotbale s názvem *The Soccer Tribe* rozlišil dva typy triumfálních projevů. Prvním typem jsou primitivní, emocionální reakce, které se objevují spontánně, například: sprint po bodu či gólu, zvednuté ruce nebo jakýsi „úder do vzduchu.“ Autor zaznamenal 18 forem takového chování včetně promyšlenějších, komplikovanějších a předem plánovaných akcí jako například: sklouznutí se po kolenou, sklouznutí se po břiše, gesto „šššš!“, užívané povětšinou k umlčení fanoušků protivníka, či jako často vídaná reakce na kritiku (tamtéž, 2021: s. 69-70).

2.4 Oslavy gólů v médiích

Fotbalové oslavy jsou často v centru pozornosti médií, zejména během velkých mezinárodních turnajů, jako jsou Mistrovství světa nebo Evropy. Tyto oslavy mohou nabídnout různorodé prvky, včetně nadšených fanoušků slavících v ulicích, hráčů oslavujících na hřišti nebo slavnostních ceremonií a předávání medailí. Záleží na zeměpisné oblasti a kultuře, jakým způsobem jsou oslavy prezentovány. V některých zemích jsou velmi vášnivé a hlasité, zatímco v jiných jsou klidnější a střízlivější. Média se snaží zachytit různé aspekty těchto oslav a představit je svým divákům a čtenářům. Oslavná gesta se stala mediálními fenomény a jsou předváděna před kamerou, aby je vidělo celosvětové publikum. Většina analýz, podobně jako ta, kterou budu provádět, se opírá o video snímky zveřejněné na internetu nebo v televizi.

Medializované obrázky oslav se na internetových stránkách objevují ve dvou typech kontextů. Zaprvé to jsou ty, které představují hlavní myšlenku celého článku a gesta sportovce na fotografii jsou diskutována a debatována. Samotný sportovec je často vyzván k vysvětlení svého neverbálního projevu, a to v případě, ať se jedná o pozitivní nebo negativní zpětnou vazbu. Zadruhé jsou libovolnými ilustracemi k textu týkajícímu se zápasu, daného hráče, fotbalového klubu atd. nebo náhodnými prvky z fotobanky na webových stránkách sportovních fotografií. Kontexty prvního typu jsou pro studii mnohem relevantnější, protože jsou specifické pro fenomén fotbalových oslav (Heliasz-Nowosielska, 2021: s. 71).

2.5 Výzkum a analýza fotbalových oslav

S velmi zajímavou studií s názvem *Deconstructing celebratory acts following goal scoring among elite professional football players* přišly výzkumníci Lev, Galily, Eldadi a Tenenbaum, kdy zkoumali oslavné akty mezi elitními profesionálními fotbalisty v evropské Lize mistrů po vstřelení gólu a snažili se zachytit oslavné akty a gesta. Při zkoumání jedné sezony evropské soutěže byly použity všechny góly, které padly. K analýze aktů oslav gólů byl vytvořen model, který se skládá z několika teorií. K popisu aktů oslavy gólu napříč fázemi soutěže (např. skupinové a vyřazovací), místem zápasu (tj. doma nebo venku), časovou fází (0-15, 15-45, 45-75, 75-90, 90+ minut) a kontinentem původu hráčů (Evropa, Afrika, Asie, Jižní/střední a Severní Amerika) byl spočítán počet a procento všech aktů oslavy. Po sléze byly oslavy kategorizovány na individuální, oslavy ve dvojici a týmové oslavy (Lev, Galily, Eldadi, Tenenbaum, 2020)

Studium oslavných aktů ve fotbale je poměrně vzácné. Z těch několika málo, které existují, Bornstein a Goldschmidt naznačují, že oslava po vstřeleném gólu zrcadlí soudržnost týmu. Sportovci v různých sportovních sférách uvádějí, že v důsledku úspěšných výkonů pociťují základní emoce, jako je veselost, radost a hrdost. Autoři uvádějí, že „expression of mood and emotions is transferable among teammates through a contagion process which intensifies following goal scoring, leading to a celebration. The display of emotions following goal scoring affects the player through internal feedback loops, and results in cultivating and/or intensifying this emotional state“ (tamtéž, 2020). Cílem této studie bylo kategorizovat oslavy po vstřelení gólu a poskytnout interpretaci těchto aktů.

Podle Daela, Mortillaro a Scherera existuje několik metod kódování pohybů těla ve výzkumu neverbálního chování. Tvrdí však, že neexistuje shoda na spolehlivém kódovacím systému, který by se dal použít pro studium projevů emocí. Navrhli vlastní integrační metodu, kterou nazvali „systém kódování tělesných akcí a postojů“, který komplexně prokázal interkódovací spolehlivost. Opírali se především o pozorování formy oslavných aktů (tamtéž, 2020).

Výzkumník pozoroval každý úkon a přiřadil mu kód a název. Po pozorování 366 gólů byly finální akty oslav zhuštěny všemi autory do ucelených kategorií. Akce byly rozděleny do kategorií. První byly individuální oslavy, které se skládaly ze 14 možných akcí provedených skórujícím hráčem, druhou kategorií byly oslavy ve dvojici, kdy dva hráči slavili gól společně, zde byly rozpoznány čtyři dílčí akce. Třetí kategorie byla kategorie týmových oslav, kdy se k oslavě připojili více než dva hráči, ta se skládala ze čtyř možných akcí (tamtéž, 2020).

Kategorie, které byly použity u individuálních oslav jsou: roztažené ruce; skluz po kolenou; vyskočení do vzduchu; zatnutí pěstí; výkřik; projev emocí (poslání polibku/ukázání srdce); běh ke kameře; předem připravený pohyb; spontánní pohyb; běh k fanouškům; náboženské gesto; sebechvála; chycení míče; ukázání nebo ťukání na symbol trička (tamtéž, 2020). U gest ve dvojici studie reflektovala tyto kategorie: pohyb v páru, předpřipravená oslava, ukázání směrem k nahrávajícímu a vyběhnutí ve dvojici. Týmová gesta byla rozpoznána 4, a to: oslava v týmu, nacvičená týmová oslava, všichni hráči běží k divákům, oslava včetně hráčů ze střídačky (tamtéž, 2020). Samozřejmě každá kategorie musí mít jednoznačné vymezení, jaké projevy sem spadají, to vše je ošetřeno v analytické části.

Výsledkem studie, pak je graf, který ukazuje, jaká individuální, duální a týmová gesta hráči při oslavách použili. Já se tímto ve své práci inspiroji a budu z této studie vycházet. Vše popisuji v analytické části.

2.5.1 Můj výzkum a analýza gest

Podle Daela, Mortillaro a Scherera existuje několik metod kódování pohybů těla ve výzkumu neverbálního chování. Tvrdí však, že neexistuje shoda na spolehlivém kódovacím systému, který by se dal použít pro studium projevů emocí. Navrhli vlastní integrační metodu, kterou nazvali BAP, tedy „systém kódování tělesných akcí a postojů“, který komplexně prokázal interkódovací spolehlivost. Opírali se především o pozorování formy oslavných aktů (tamtéž, 2020). Já se jím ve své práci budu také inspirovat, ale protože je metoda příliš složitá pro jednoho začínajícího výzkumníka, zjednoduším si ji pro potřeby své práce a přizpůsobím ji svým cílům. Kódovací systém BAP je určen pro studium mnohonásobných emocí, ale neomezuje se pouze na ně. Systém lze použít pro účely zkoumání a testování hypotéz i jiných proměnných. Vestavěná flexibilita kódovacího systému umožňuje použití na různé studie.

V závislosti na výzkumných otázkách lze zvolit kódování vybraných částí těla, a to staticky i dynamicky. Lze aplikovat i pouze na dynamické chování nebo čistě statické neverbální projevy (Dael, N., Mortillaro, M., Scherer, K.R., 2012: s. 118). Celkově lze na základě jejich ověřeného systému kódování snadno vytvářet subsystemy, které mohou posloužit i ke zkoumání oslavných aktů ve futsale.

Protože kódovací systémy ne zcela odpovídaly tomu, co opravdu chci zkoumat, musel jsem si sestavit vlastní kódovací systém, který se však zakládal na již zaběhlých systémech kódování. Nejprve jsem z videa určil kategorie oslav, které se částečně shodovali s kategoriemi ze studie *Deconstructing celebratory acts following goal scoring among elite professional football players*. Zde je popásáno 14 kategorií u individuálních oslav. Já ve své práci jich budu

rozlišovat 15. Obdobně tomu bylo v případě oslav dvojic a týmu. U duálních oslav jsem akty kategorizoval do 5 kategorií a u týmových do 4 kategorií.

2.5.2 Definice gest

Různých typů oslav gólů je celá řada, ovšem ne všechny typy oslav se však dají považovat za neverbální komunikaci. V mojí práci jsou gesta definována jako pohyby, které splňují určité podmínky. Zprvce musí dojít k zapojení rukou nebo manipulace rukama anebo zapojení rukou nebo manipulace rukama, a navíc i jiných částí těla. Zadruhé musí zahrnovat pohyby, které jsou pro mě jako pozorovatele zjevně záměrné a expresivní.

2.5.3 Typy gest a metody jejich identifikace

Ve studiích, které zkoumají význam gest bývá obvykle každé oslavné gesto přiřazeno k jednomu nebo více typům gest známým z literatury. Vzhledem k tomu, že běžné klasifikace gest jsou polysémická a používají více kritérií, jako jsou původ, způsob kódování, funkci, interpretaci atd. tak mohou oslavy patřit do více než jedné kategorie nebo mohou přecházet z jedné kategorie do druhé (Heliasz-Nowosielska, 2021: s. 72). Ve své studii uvádí Heliasz-Nowosielska několik typů gest. Mě však budou zajímat pouze ta záměrná a pozorovatelná.

Performativní gesta

Performativní gesta umožňují provádět některé komunikační akty bez řeči. Gestem lze například někoho přivolat k sobě nebo někomu přikázat, aby šel naznačeným směrem (Heliasz-Nowosielska, 2021: s. 72).

Ukazovací nebo deiktická gesta

Ukazovací nebo deiktická gesta odkazují na objekty nebo místa ve fyzickém nebo prostoru. Referent může být konkrétní, například publikum, které ukazuje rukama nataženýma směrem k hráči, nebo abstraktní, například někdo nebo něco nad hlavou hráče, který ukazuje zdviženou rukou (Heliasz-Nowosielska, 2021: s. 72).

„Placing“

„Placing involves entering the object or person into the recipient's attention field.“ (Heliasz-Nowosielska, 2021: s. 73). Je to jedna ze základních oslavných technik, kterou na hřišti používají hráči, kteří po vstřelení gólu běží a gestikulují, aby vstoupili do pole pozornosti diváků nebo jiného hráče či protihráče. Neobvyklé není ani vstupování do objektivu kamery (Heliasz-Nowosielska, 2021: s. 72).

Ikonická gesta

Na rozdíl od emblémů musí ikonická gesta zobrazovat prostorové nebo tvarové aspekty referentu, například ukazovat rukama tvar dalekohledu. Ve srovnání s emblémy nejsou tak konvencionalizované a jsou vytvářeny způsobem napodobování tvarů svých referentů (Heliasz-Nowosielska, 2021: s. 74).

Metaforická gesta

Metafory mohou mít ikonickou podobu, ale jejich význam je abstraktnější, protože přímo neoznačují věci, které připomínají. Například ukázání tvaru srdce rukama bývá ve fotbale velmi často užíván jako znak lásky Heliasz-Nowosielska, 2021: s. 74).

Pantomima

Pantomima je takový pohyb rukou a jiných částí těla, který napodobuje činnosti a předměty a vytváří tak reprezentaci událostí, například fotbalisté napodobují tenisty, kteří zaujmou příslušnou pozici a natáhnou ruku, aby odpálili míček. Velmi oblíbeným typem oslavy v poslední době bývá ztvárnění golfisty, jak odpaluje míček nebo hráče bowlingu, který hází koulí Heliasz-Nowosielska, 2021: s. 74).

Znaková řeč

Jedná se o znaky, které jsou součástí slovníků znakové řeči, například znak „miluji tě“ v „American Sign Language“, se stal populárnějším než jiné znaky a běžně se používá ve veřejném životě nebo také jako sportovní oslava. Jedná se o známé gesto, kdy z ruky, která je zatnutá v pěst vystrčíme palec, ukazováček a malíček Heliasz-Nowosielska, 2021: s. 74).

„Signature“ a „trademark gestures“

„Signature or a trademark gestures are the gesture category specific to the context of sport celebrations, but formally related to sign language signatures“ (Heliasz-Nowosielska, 2021: s. 75). Jedná se o kategorii gest specifickou pro kontext sportovních oslav, ale formálně příbuznou znakovému jazyku. Jedná se o jednotlivá gesta nebo kombinace gest libovolného typu, která slouží jako poznávací znamení jednotlivých hráčů. Například gestem Giampaola Pazziniho je ikona písmene „V“ provedená prsty a směřující k očím Heliasz-Nowosielska, 2021: s. 74). Známy je svou ikonickou oslavou také Cristiano Ronaldo, který se ve výskoku otočí, a diváci jsou na jeho oslavné gesto tak zvyknutí, že to očekávají a jeho oslavu doprovázejí verbálním výkřikem „*siu*.“ K Lionelmu Messimu zase patří typické políbení ukazováčku a ukázání směrem k nebi.

Pro snazší orientaci jsem vytvořil tabulku s těmito gesty, kde v kolonce specifika zjednodušeně vymezují jednotlivé kategorie.

typy gest	specifika gest
performativní gesta	akty bez řeči (přivolání někoho)
ukazovací gesta	ukazování (hráč někam ukazuje)
placing	vstoupení do pole pozornosti
emblémy	konzervalizované významy (srdíčko)
ikonická gesta	způsob napodobení (rukama udělá dalekohled)
metaforická gesta	přenesené označení (srdce = láska)
pantomima	napodobení činnosti
znaková řeč	znaky mají překlad
trademark gesta	specifická kategorie přímo pro sportovní oslavy

Obrázek č. 2 – tabulka oslavných gest

2.5.4 Význam a reference oslavných gest

Významy mnoha konvencionalizovaných gest používaných jako sportovní oslavy, zejména emblémů, ukazování a některých ikon, jsou dobře známé a lze je rozpoznat v jakémkoli kontextu. Stejně tak lze z kontextu odvodit jejich referenci. Například když hráč po vstřelení gólu mává zaťatými pěstmi, jedná se o jasné gesto triumfu, které odkazuje na hráčovu akci. Také když pohybuje rukou zdola nahoru směrem k divákům, je pochopitelné, že vybízí k potlesku a jeho gesto odkazuje k divákům. Velmi často toto gesto bývá užíváno třeba i v atletice. Interpretace takových gest nepotřebuje nic víc než základní komunikační kompetenci a může je tak snadno dekodovat úplně každý (Heliasz-Nowosielska, 2021: s. 75).

Každopádně význam jiných oslavných gest závisí na zvláštním kontextu. Musíme si uvědomit, že se jedná o komunikační situace, kde je potřeba určitá kompetence, takže tato gesta mohou pochopit pouze fanoušci a pozorovatelé obeznámení s fotbalovou kulturou.

Do této kategorie patří všechny rituály věnování gólů rodině, zejména těhotným manželkám, novorozencům nebo třeba zemřelým příbuzným. V takovém to případě

k dekódování významu mediovaného gesta potřebujeme znát kontext hráče a příhodilé události (Heliasz-Nowosielska, 2021: s. 75).

Nejvíce specifické pro oslavné chování jsou případy gest s nejasným významem nebo odkazem, která se pak stávají předmětem spekulací mezi fanoušky a komentátory v médiích, a nakonec je může hráč odhalit pouze prostřednictvím médií: v komentářích na sociálních sítích, v pozápasovém rozhovoru nebo pozápasové tiskové konferenci apod. Gesto nemusí mít neznámou formu, může být zcela běžné, ale překvapivé nebo nepochopitelné v kontextu skórování nebo vítězství v zápase. Například brazilský fotbalista Neymar, hrající za Paris Saint-Germain, poté, co začal slavit přiložením prstu ke rtům, v rozhovorech pro média vysvětlil, že toto gesto naznačuje jeho potřebu jako fotbalisty „méně mluvit a více hrát,“ což by klidně bez dodatečného vysvětlení mohlo být bráno jako vzkaz pro fanoušky, kteří o něm pochybovali (Heliasz-Nowosielska, 2021: s. 75).

Neporozumění vznikají často právě tak, že dané gesto nevychází od hráče samotného, respektive z něj, ale velmi často se fotbalisté inspiroují u svých kolegů nebo protivníků. Hráči si zvykli opakovat oslavné chování jiných členů fotbalové komunity nebo svých příbuzných. Například Cristiano Ronaldo, hrající v zápase Ligy mistrů za Juventus Turín proti Atlético Madrid, oslavil svůj hattrick gestem velkých genitálií trenéra Atlético Madrid Diega Pabla Simeoneho, čímž demonstroval dominanci a šmrnc svého týmu po vítězství v předchozím zápase proti Juventusu. Gesto Cristiana Ronalda lze vhodně chápat jako vyjádření spokojenosti s dosažením, i když v tomto případě je navíc znát i uvozovací povaha jeho projevu (Heliasz-Nowosielska, 2021: s. 75).

Souhrnně řečeno, má-li být podána adekvátní interpretace oslavného gesta, je třeba zkoumat nejen kontext provedení gesta, ale také interpretaci samotnými hráči, proto jsem do výzkumu začlenil i rozhovory s hráči, abych se jich mohl doptat na kontext a vlastní interpretaci.

2.6 Specifická gesta ve fotbale jako součást oslavných aktů

Ve své práci se budu zaměřovat na oslavná gesta ve futsale, protože si však fotbal a futsal jsou jako sporty velmi podobné, a to i v rovině oslav a gest, mohu si dovolit použít teoretické východisko gest ze studie C. Heliasz-Nowosielske s názvem *Interactional gestures as soccer celebrations* a také *Deconstructing celebratory acts following goal scoring among elite*

professional football players od autorů Lev A., Galily Y., Eldadi O., Tenenbaum G. Popisovat zde budu jen taková gesta, která se mohou vyskytovat v mém výzkumu.

Jak tvrdí Heliasz-Nowosielska (2021) oslavná gesta jsou zcela koherentní s performativními gesty jako jsou triumfální, oslavné projevy v podobě potřásání ruky nebo mávání rukou sevřenou v pěst, gratulace v podobě potřesení rukou, plácnutí v mnoha alternativních verzích: nad hlavou, po straně těla, jeden nahoru, druhý dolů), vícenásobného plácnutí a poklepání na rameno. Regulátory, emblémy nebo ikony však standardně neplní funkci afektovaných projevů. Navíc, ačkoli jsou některé regulátory, emblémy a ikony popsány jako gesta doprovázející řeč, tak během interakcí při zápase jsou zobrazovány zcela nonverbálně. V kontextu fotbalového prostředí musí být tedy jejich použití rozšířeno (Heliasz-Nowosielska, 2021: s. 76). Podobně o těchto gestech píše i Adam Kendon.

2.6.1 Performativní gesta

Adam Kendon tato gesta nazývá jako performativní gesta. Používají se při oslavách gólů, jsou zároveň regulátory interakce mezi hráči a přihlížejícími jako, diváci na tribunách a mediovaně u televizních obrazovek (tamtéž, 2021: s. 76).

Kendon in Heliasz-Nowosielska (2021) popisuje tři typy těchto gest. Prvním je umlčování, kdy si hráč přiloží prst na rty, dále uklidňování rukou, zakrývání uší, očí apod. Tuto oslavu používá Nizozemský útočník Memphis Depay. Druhým je povzbuzování k většímu potlesku: ukazování krouživým pohybem rukou „Pokračujte, pokračujte“ nebo rukama na uších „Neslyším vás“, stejně jako dirigování povzbuzujícího davu apod. (tamtéž, 2021: s. 77).

Třetí možností je projevení lhostejnosti k reakcím davu, například napodobením mluvení rukou: „Říkejte si, co chcete, mně je to jedno“ apod. Taková gesta jsou ospravedlnitelná a společností tolerována pouze v případě, že je provádí hráč, který snáší dlouhodobé bučení publika nebo byl předmětem nepříjemných komentářů v médiích, a který poté skóruje. V ostatních případech je takové chování vnímáno jako arogantní, ale i přesto je běžné, a to možná právě kvůli své regulační, a tedy interakční roli. Úroveň hluku, který dav vydává, je jednou z mála věcí, kterou se hráč může pokusit do jisté míry kontrolovat a regulovat gestem (tamtéž, 2021: s. 77).

Takové gesto, které má regulační funkci by se mohlo uplatnit i ve vztazích mezi samotnými hráči. Například Ruud van Nistelrooy, nizozemský reprezentant, který hájil barvy Manchesteru United, se proslavil tím, že dal gól a pak se vrhl na soupeře, aby ho oslavil a

zamával mu rukou přímo před obličejem, protože se mu předtím tento protihráč vysmál, když minul. Oslavné gesto tak může být nejen výrazem triumfu, ale současně i výrazem pomsty. V tomto případě „placingu“ je navíc „příjemce pomsty“ dán právě tím, že stojí před ním, tedy svým vlastním postavením, nikoliv ukázáním, a co je specifičtější, je to, že se tam postavil sám, neboť hráč se sám staví do zorného pole hráče, který gesto vykonává. Toto postavení je příklad interakce mezi dvěma hráči na rozdíl od postavení čelem ke kameře nebo čelem k tribuně, které naopak představuje interakci mezi aktéry na hrací ploše a diváky (tamtéž, 2021: s. 77). Stejně tak v této práci budou oslavná gesta chápána jako gesta performativní, protože jsou předváděna na před určitým publikem.

2.6.2 Ukazování neboli „pointing“

Během zápasu mohla být reakce publika pobízena nejen explicitně pomocí performativních gest, ale také ne tolik nápadnými gesty ukazovacími. Předchozí výzkumy odhalují, že „pointing“ je základní strategií zaměřování pozornosti partnera rozhovoru. Expresivní ukazování slouží ke znázornění několika různých aspektů hráčova úspěchu. Může být prováděno jako samostatné gesto nebo jako součást nějakého kontinua gest (tamtéž, 2021: s. 77).

2.6.2.1 Jednoduché ukazování

Ukazovací gesta v originále „single pointing“ naznačují, kdo je autorem úspěchu nebo komu je úspěch věnován. Příkladem může být ukazování na sebe nebo na spoluhráče. Nejprve hráč ukáže na sebe jako na hrdého autora úspěchu nebo na spoluhráče, který vstřelil gól nebo mu gólu pomohl dosáhnout, například nahrávkou. Cristiano Ronaldo, portugalský reprezentant hrající za tým Al-Hilal, je známý svými ukazovacími gesty, zejména tím, že ukazuje na sebe. Ronaldovo ukazování na sebe samého tak sportovní komentátoři označují jako „Jsem to já“. V dokumentaci zápasu Bayern Mnichov - Dinamo Záhřeb ze skupinové fáze fotbalové Ligy mistrů sezony 2014/2015 byla zase zaznamenána oslava zahrnující „ukazování na sebe“ u polského reprezentanta z týmu FC Barcelona Roberta Lewandowského a španělského fotbalisty Thiaga Alcantary. V tomto zápase Lewandowski skóroval třikrát a svůj hattrick zkompletoval po krátké přihrávce Alcantary. Po zápase oba stáli před tribunou a ukazovali na sebe s rukama roztáženými nad hlavou a ohnutými do oblouku (tamtéž, 2021: s. 78).

2.6.2.2 *Ukazování k nebi*

Oblíbenější, zejména u hráčů z Latinské Ameriky, je ukazování na nebe jako zdroj podpory a požehnání pro střelce gólu. Tímto způsobem provedené gesto tak odkazuje na někoho zvláštního, vyvoleného Bohem. Takováto ukazovací gesta jako poděkování za Boží ochranu prováděli rituálně mimo jiné členové skupiny zvané Atleti Krista. Zejména brazilský fotbalista Ricardo Izecson dos Santos Leite zvaný Kaká je touto slavností dobře známý. Ukazování na oblohu může provádět také celý tým jako skupinovou oslavu. Tímto způsobem slavila Kolumbie během mistrovství světa 2014 gól kolumbijského reprezentanta Jamese Rodrigueze v zápase s Uruguayí. Podporu může vyjádřit také někdo z týmu. V této situaci hráč, který skóruje zpravidla na tuto osobu ukazuje. V zápase Anglie vs. Uruguay během mistrovství světa 2014 ukázal uruguayský reprezentant Luis Suárez na Waltera Ferreiru, který ho na zápas připravil, aby mohl i přes své zranění vstřelit dva vítězné góly (tamtéž, 2021: s. 78).

2.6.2.3 *Ukazování jako symbol věnování*

Běžně ukazování používají hráči, aby někomu věnovali své úspěchy. Například Lionel Messi oslavoval góly tak, že oběma rukama ukazoval k nebi, čímž svůj úspěch věnoval své babičce. Právě kvůli takovýmto situacím je ale nutné znát celý kontext oslavy. Benjani slaví své góly tak, že jednou rukou třikrát ukáže na fanoušky a rychle pohybuje rukou zleva doprava. Toto gesto se překládá jako: „Mám vás rád, a vás, a vás.“ Některá věnování jsou spíše příležitostná, jako například to, které předvedl Neymar na brazilský Den matek, kdy svůj hattrick oslavil ukázáním na tetování své matky. Po zápase Neymar zveřejnil na Instagramu fotografii své oslavy s popisem: „Pro tebe, mami“ (tamtéž, 2021: s. 78).

2.6.2.4 *„Pointing“ jako kontinuum gest*

Ukazování se vyskytuje také jako prvek emblematické nebo ikonické kompozice. Například legendární italský hráč Giampaolo Pazzini po každém vstřeleném gólu vytvaruje prsty do písmene „V“ a ukazuje na své oči. Vysvětluje, že tím chce říct: „Hej, viděli jste to?“ Ukazování je také signaturou gesta Roberta Lewandowského. Hráč zkříží ruce s roztaženými ukazováčky a ukazuje jazyk na levé straně úst. Lewandowski toto gesto prováděl přibližně dva roky, ale jeho význam nevysvětlil, protože ho chtěl udržet v tajnosti. Pouze zdůraznil, že góly slavil spontánně a jeho speciální oslavné gesto má něco společného s jeho dcerou, protože chtěl ukázat, že jeho rodina za ním vždy stojí a že mu v jeho fotbalové kariéře hodně pomohla. Pouze

jednou, v roce 2019, v rozhovoru pro německé noviny prozradil, že jeho manželka naznačila, že jeho spontánně vytvořená oslava vypadá jako chromozom X. V rozhovoru pro německý deník se však objevilo i to, že jeho manželka se na oslavě podílela. Pak otěhotněla a přišlo jim to vhodné, takže Lewandowski toto gesto nadále provádí jako oslavu gólu. Pokud je oslava interpretována jako zobrazení chromozomu X, je třeba představení jako celek kvalifikovat jako ikonu nebo kombinaci ikon (tamtéž, 2021: s. 79).

Gesta jsou tak velmi podobná a na první pohled od sebe velmi těžce rozlišitelná. Taková podobnost tvarů gest navíc rozlišuje až jejich interpretační kontext. Vnucující se interpretace gest jako ikon však nemusí nutně objasnit, čeho je ikonou, a význam gesta je považován za něco, co je spíše záhadné, ale lze jej rozluštit.

V důsledku toho je na novináře vyvíjen tlak, aby hráče kontaktovali s žádostí o rozhovor, a fanoušci a komentátoři, aby význam gesta rozebrali. Interakce započatá během zápasu, a to sice předvedením gesta tedy pokračuje i po zápase a pozornost fotbalových pozorovatelů se upíná na hráče (tamtéž, 2021: s. 79).

2.6.3 Ikonická gesta

Mezi ikonická oslavná gesta patří pohyby rukou připomínající tvary věcí nebo gesta napodobující činnosti. Ačkoli taková gesta v kontextu zápasu nejsou doprovázena řečí, teoreticky by neměla být klasifikována jako ikony nebo ilustrátory, tedy gesta vyskytující se jako rozšíření, doplnění nebo posílení výpovědi. Místo toho by mohly být interpretovány jako emblémy nebo pantomima. Nicméně právě jen některé z nich jsou emblematické v tom smyslu, že jsou v kultuře ustálené a interpretovatelné. Většina z nich něco napodobuje spíše staticky nebo dynamicky, takže by se měly spíše nazývat ikony a v některých případech pantomima nebo metafory. Typickou ikonickou oslavou je statické nebo dynamické předvedení gesta připomínající abstraktní nebo konkrétní objekty (tamtéž, 2021: s. 80).

2.6.3.1 Vyobrazení čísel

Jako statická gesta hráči běžně předvádějí číselné neverbální projevy, které slouží především k zobrazení počtu gólů vstřelených v aktuálním zápase, soutěži nebo sezóně. Mezi takové oslavy patří nejen ty hodnoty, které by mohly být zobrazeny emblematictější způsobem, například odpočítávání na prstech je do jisté míry již zavedené, ale také ty, které se v interakci souběžně s řečí na prstech běžně neukazují. Například Robert Lewandowski slavil

tak, že si na prstech zobrazoval, kolik gólů už v aktuálním zápase vstřelil. Také po vstřelení svého 200. gólu v Bundeslize zobrazil dvěma nataženými prsty pravé ruky a kruhem dvou prstů levé ruky číslo „200“. Takové zobrazení vypadá jako číslo „200“, ale jinak se podobná čísla větší než „10“ se v běžném styku na prstech obvykle neukazují (tamtéž, 2021: s. 80).

V některých případech se číselné zobrazení vyvinulo do podoby metaforičtějších gest používaných jako individuální podpis. Například Gerard Pique oslavil svůj pátý gól za FC Barcelona v zápase s Realem Madrid v sezóně 2010/ 2011 tím, že ukázal ruku s otevřenou dlaní a všemi pěti nataženými prsty. Poté provedl gesto "pět" rukou s odkazem na každý z gólů, nejen na ten pátý v zápase. Nicméně když se tento úspěch opakoval v sezóně 2018/2019, ukázal toto gesto také a vysvětlil, že má jednoduchý význam slovy: „*dali jsme pět gólů*“ (Ansong, 2018).

2.6.3.2 *Vyobrazení písmen*

Analogicky k číslům mohou být oslavnými gesty ikony písmen. Některá z nich jsou emblematická, zakotvená v projevech písmen v populární kultuře, jako například gesto, které připomíná písmeno L z anglického loss, tedy porážka. Vyznění gesta je pak „Přijmi porážku,“ a pochází ze známé videohry hry Fortnite, provádí se palcem a ukazováčkem složenými do tvaru písmene „L“ jako znamení prohry soupeře. Také neemblematická zobrazení různých písmen se používají jako oslavná gesta. Mohou sloužit k propagaci sociálních nebo komerčních iniciativ. Příkladem je zobrazení písmene „A“, provedené ukazováčkem a prostředníčkem jedné ruky směřujících dolů, zkříženým ukazováčkem druhé ruky, provedlo několik hráčů s odkazem na organizaci A-Star, kterou založili na podporu dětí v jejich vzdělávání a kariéřním rozvoji. Podobně anglický fotbalista Jesse Lingard zobrazoval své iniciály skládáním rukou do tvaru písmen „J“ a „L“ (tamtéž, 2021: s. 80-81).

2.6.3.3 *Znázornění věcí, tvarů, objektů*

Dalšími zobrazenými objekty jsou tvary, například: srdce jako signifikantní gesto Garetha Balea nazvané „Bleven of hearts“, tedy „Krvácející srdce“ nebo trojúhelník jako v příznačné gesto Issy Diopa, provedené ukazováčky a prostředníčky obou rukou a doplněný ukázněním jazyka. Dále třeba brýle, které ukázal Lucas Vázquez jako svoje signifikantní gesto s prsty na očích nebo maska gladiátora, kterou předvedl Paulo Dybala jako svoje poznávací gesto. Zobrazoval ji ukazováčkem a palcem složeným do tvaru „L“ (tamtéž, 2021: s. 81).

Dalším typem tvarového zobrazení mohou být celé figury, ty většinou předvádí jeden hráč, ale mohou být tvořeny i se spoluhráčem z týmu. Například Hirving Lozano a Erick Gutiérrez, mexičtí hráči, kteří spolu hráli nejprve v klubu Pachuca a poté v PSV Eindhoven, slavili góly společně tancem Fusion Dance z filmu Dragonball Z, tedy otočením těla na jednu stranu a vytvořením kruhu se čtyřmi pažemi sevřenými v pěst a roztaženými do stran.

Zatímco oslavy jednotlivce přitahují pozornost k jednotlivému hráči jako k hrdinovi nebo hvězdě, oslavy více hráčů ukazují týmový faktor (tamtéž, 2021: s. 81).

Ikonické zobrazení tvarů objektů se používá nejen při statických oslavách, ale také dynamicky. Běžně se akce odehrávají prostřednictvím běhu po hřišti. Hráči běhají, rukama napodobují vodní mlýny nebo vlny nebo letadla. Takové pohyby mohou být také prvky velmi běžných gólových oslav mnoha různých typů, které odkazují jak na staré zvyky, tak na současnou popkulturu. Výjimkou nejsou ani taneční oslavy (tamtéž, 2021: s. 81).

2.6.3.4 Zobrazení logotypů

Jelikož jsou nejnovější oslavy úzce spjaty také s populární kulturou mládeže a jsou silně okázalé, tak vytvářejí dokonalé pozadí pro reklamy, které jsou oficiálně zakázané, ale v praxi se i přes finanční postihy provádějí. Fotografové například zachytili Wese Morgana, který byl tvářící značky Captain Morgan, známé výrobou alkoholu zejména rumu z Morganovy země, Jamajky, jak zobrazuje logo značky ve tvaru dalekohledu s jednou rukou nataženou a druhou napodobující kruh (tamtéž, 2021: s. 82).

Kromě toho byl Lionel Messi vyfotografován, když předvedl gesto se dvěma prsty položenými pod okem, aby napodobil logo kampaně na podporu výstavby dětského onkologického centra SID v nemocnici Sant Joan de Déu v Barceloně.

Formálně jsou taková gesta zobrazením právě logotypů, ale v jiné podobě. Zatímco původně jsou logotypy plochémi, vizuálními emblémy nesouvisejícími s žádnou osobou, v gestické podobě jsou trojrozměrné, ztělesněné a spojené s hráčem, který k nim připojuje svou osobnost a pomáhá tak podpořit produkt nebo službu.

Podobný mechanismus ztělesnění lze pozorovat i při performanci oslav hráčů, i když se zrovna nejedná přímo o gesta. Například Edmilson Ferreira hrající za Atlético Mineiro oslavil gól tím, že po celý zápas chroupal mrkev, kterou měl schovanou v kalhotách. Tato činnost odkazovala na přezdívku brazilského klubu America-Belo Horizonte, tedy Králíci (tamtéž, 2021: s. 80).

2.6.4 Metaforické oslavy

V této kapitole představím oslavná gesta, která jsou ve sportovních oslavách běžná a mohou se objevit v některé ze dvou částí mého výzkumu. Výskyt následujících gest předpokládám hlavně v druhé části, kterou představují polostrukturované rozhovory s nejlepšími střelci týmu, kdy otázky budou z části vycházet z analyzovaných videonahrávek a z části se budou vztahovat čistě k významům gest.

2.6.4.1 Řízení nebo létání

Hráči po úspěchu často napodobují jízdu autem, kdy při běhu ukazují rukama volant auta nebo motorčky, nebo napodobují létání, kdy běží přes hřiště a rukama napodobují křídla letadla. Taková ikonická gesta používaná v pohybu vzbuzují pozornost pozorovatelů a většinou se interpretují jako pohotovost a zběhlost ve skórování. Jsou známy i případy osobní motivace takového gesta a jeho nemetaforického použití, například když David Limberský z Plzně vtipně napodoboval řízení pod vlivem alkoholu a odkazoval na incident, za který byl potrestán (tamtéž, 2021: s. 80).

2.6.4.2 Střelba

Ze studií vyplývá, že ještě častějším motivem je napodobování střelby z pistole, nebo luku. Je možné pozorovat mnoho variant takových oslav, a to v různých obměnách: ve stoje nebo vkleče, jednou rukou nebo oběma rukama, pasivní stání v pozici střelce nebo provádění střeleckých pohybů vpravo a vlevo.

Taková gesta jsou nejen pantomimou ve smyslu, ale také metaforou. Střelba ze zbraně by mohla být vnímána jako metafora vstřelení branky a v tomto smyslu by mohla prodloužit emoce týkající se skutečné střely a budovat image hráče jako efektivního střelce. Proto Krzysztof Piatek, polský fotbalista používá jako své tradiční gesto obou rukou složených do tvaru pistole (tamtéž, 2021: s. 82).

2.6.4.3 Hraní si míčem

Podobná metafora se používá, když hráči napodobují jiné míčové hry. Například Bojan Dubajié a Milan Joksimović v zápase svého týmu FC Gorodeya napodobovali hraní basketbalu: jeden z nich složil ruce do tvaru kruhu, koše, a druhý napodoboval hod. V jiném případě Hidetoshi Wakui napodoboval bowling, respektive napodoboval hod bowlingovou koulí a jeho spoluhráči z týmu Nomme Kalju stáli jako kuželky (tamtéž, 2021: s. 83).

2.6.4.4 *Bojování*

Funkce oslav by mohla plnit i další gesta související s bojem, např. pohyb zápěstí imitující úder pěstí do čelisti, kopy jako v karate, boxování atd.

Tato oslava se vyskytuje i v teatrálnějších formách. Například Bernardo Corradi použil rohový praporek, aby napodobil akt dotyku meče na rameni klečícího Joeyho Bartona poté, co jeho spoluhráč z Manchesteru City skóroval proti Fulhamu, a napodobil tak rytířský obřad. Gesta s metaforou boje tedy mají za cíl vzbudit asociace s ušlechtilým bojovým duchem, nikoliv s násilím. Tím se posiluje sportovní étos ve fotbale (tamtéž, 2021: s. 83).

2.6.4.5 *Hraní na hudební nástroj nebo umělecká vystoupení*

Gestické oslavy běžně evokují i další metafory, a to metaforu hry na hudební nástroj. Metaforu hrajícího hudebníka použil Alberto Gilardino, který napodoboval hru na housle. Bylo to jeho charakteristické gesto.

Několik fotbalistů napodobovalo hru na flétnu, což vzbudilo kontroverzi, protože tato činnost je spojována s politikou a vnímána jako loajální symbol, čehož si hráči nebyvali vědomi. Dále fotbalisté napodobují vystoupení na pódiu, používají rohový praporek jako mikrofon, napodobují slavné taneční pohyby, jako byl například pohyb Michaela Jacksona s uchopením za rozkrok. Emblémem Emila Heskeyho je postava DJe: jedna ruka na imaginárních sluchátkách, druhá roztáčí imaginární mixážní desku. Gesta evokující metaforu hry směřují pozornost pozorovatelů k hráči v roli hvězdy a navozují atmosféru radosti a prožitku (tamtéž, 2021: s. 83).

2.6.4.6 *Motivy populární kultury*

Ikonická oslavná gesta stále častěji odkazují na populární kulturu, zejména hry a hudbu, propagované na internetu. V poslední době nejčastější gesta pocházejí z populární počítačové hry Fortnite. Fotbalisté opakují oslavy z této hry, například: gesto a tanec, jak jsem již zmiňoval. V kontextu utkání se objevuje v případě úspěchu i vítězné natahování rukou a dupání. Také podobné akce z jiných her a filmů, zejména z komiksů Marvelu, se častokrát opakují, například: házení granátu jako ve hře Counter-Strike nebo kopy karate s maskou Avengers na obličej. Takové oslavy vycházejí jak z bojových metafor, tak z běžné zkušenosti s populární kulturou, založené na hráčských emocích (tamtéž, 2021: s. 84).

2.6.4.7 *Pantomimická gesta*

Pozornost diváků přitahují i některé pantomimy. Taková představení zapojují obvykle celé tělo, aby napodobila například pohyb šneka nebo žížaly, stejně jako třeba pózy uvolněného

muže, ležícího před televizí nebo pejska čůrajícího u rohového praporku, kterého předvedl v utkání hráč italské Neapole Dries Mertens nebo také Petr Švancara (tamtéž, 2021: s. 84).

2.6.4.8 *Hraní rolí nebo postav*

Vzhledem k tomu, že porozumění gestům a jejich dekódování souvisí se znalostí kódu, do kterého jsou zakódovány, zvyšuje se porozumění ikonickým gestům pouze tehdy, je-li znám jejich širší kontext. Týká se to zejména gest souvisejících s náhodnými událostmi, jako jsou pantomimy napodobující předchozí interakce uvnitř týmu: mezi hráči, hráči a trenéry atd. Například Ar'om Dzyuba během mistrovství světa 2018 začal slavit své góly salutováním, což je oblíbené gesto pozdravu. Dzyuba svým pozdravem navázal na gesto Czerezesowa, které trenér předtím provedl (tamtéž, 2021: s. 84).

Dalším příkladem pantomimy je vystoupení Samuela Eto'oa po vstřelení gólu v ligovém zápase Chelsea proti Tottenhamu. Hráč se jednou rukou chytil rohového praporku, druhou ruku dal za záda a mírně ohnutý napodoboval chůzi nemocného kulhajícího starce. Tímto způsobem odkazoval na odpovědi trenéra Josého Mourinha, který reagoval na otázky reportéra ohledně věku kamerunského fotbalisty Samuela Eto'oa. Pohyby, které hráč předvádí, v tomto případě nepřipomínají jeho konkrétní činy, ale spíše komentují a ilustrují událost s nimi spjatou (tamtéž, 2021: s. 84).

2.6.4.9 *Věnující gesta*

Emblematická gesta mohou být použita k tomu, aby byl gól, tedy úspěch, někomu věnován. V takových situacích hrají některé emblémy i kombinace gest různých typů roli ikonických zobrazení osob, kterým je gól věnován. Rituálně jsou věnování směřována těhotným manželkám nebo partnerkám, dětem atd (tamtéž, 2021: s. 85).

Hráči předvádějí cucání palce nebo cucání dudlíku, tradičně označující dětskost, dále napodobují houpání dítěte v náručí rodičů, případně si dávají pod tričko míč, aby imitovali těhotenské břicho. Například po narození Piqueho syna předvedl hráč cucání palce v semifinále Copa del Rey FC Barcelona - Real Madrid v sezoně 2012/2013. Mesut Ozil, aby věnoval oslavu své neteři, zobrazil cucání palce jednou rukou a současně písmeno „M“ prsty druhé ruky. Také Robert Lewandowski dvakrát, v zápasech Ligy mistrů v letech 2016 a 2019, oslavil gól tak, že si schoval míč pod tričko, cugal si palec a ukazoval k nebi. V roce 2016, po zápase FC Bayern Mnichov - FC Atletico Madrid v rámci International Champions Cupu, Lewandowski zveřejnil na Instagramu oslavnou fotografii, přičemž sdílel i příspěvek své manželky s emoji kojenecké láhve a srdíčka. Podobně v roce 2019 po zápase FC Bayern Mnichov – Olympiakos Pireus

během International Champions Cupu zveřejnil Lewandowski na Instagramu oslavnou fotografii a jeho manželka přidala komentář: „Baby is coming“, tedy „Dítě je na cestě“ a emoji s obličejem dítěte, postavou těhotné ženy, srdíčkem a úsměvem. Lewandowského oslava se skládá ze tří významných prvků. Míč pod tričkem připomíná břicho těhotné ženy, cucání palce naznačuje miminko a ukazování k nebi je konvencionalizovaný znak oddanosti. Tato kompozice gest sloužila jednak k věnování gólu a jednak k informování diváků, že hráč bude otcem. Přesto jsou nejtradičnějšími oslavami narození dítěte skupinové ukázky kolébky, kdy spoluhráči stojí v řadě, naklánějí se a mávají napravo a nalevo s rukama složenýma do tvaru kolébky (tamtéž, 2021: s. 85).

Všechna gesta související s narozením dítěte napodobují podobu těhotné ženy a úkony související s malými dětmi, jako je houpání dítěte v náručí, cucání palce nebo dudlíku. Zajímavé je, že gesta související s porodem se mohou opakovat s různými záměry, což divákům není jasné a může je to motivovat k rozhovoru s hráčem a hledání správné interpretace. Například cucání dudlíku předvádí Carlos Tevez jako svoje autentické gesto, aniž by odkazoval na těhotenství své partnerky nebo novorozené dítě. Gesto slouží především k upoutání pozornosti komentátorů, což se Tevezovi efektivně daří (tamtéž, 2021: s. 86).

Pokud jsou oslavy věnovány jiným členům rodiny, přátelům nebo spoluhráčům, mohou mít rozmanitější a nečekané podoby. Například gesto telefonního hovoru, které provedl během Mistrovství světa ve fotbale 2016 brazilský hráč Gabriel Jesus a jeho spoluhráči Philipp Coutinho a Neymar, byla zveřejněna na Jesusově Instagramu s věnováním „Alô mãe“ – „Ahoj, mami“. Podle Jesusova profilu na oficiálních stránkách Manchesteru City je toto telefonní gesto symbolem jeho úzkého kontaktu s matkou. Současně je telefonní gesto prováděné oběma rukama, jakožto signifikanta Antoinea Griezmanna, odvozená z videoklipu rappera Drakea k písni „Hotline Bling“ (tamtéž, 2021: s. 85).

2.6.4.10 *Telefonní gesta*

Telefonní gesta lze poměrně snadno zaměnit s gestem „Hang loose“, což je havajské pozdravné gesto, nazývaným také „Aloha“, v poslední době zpopularizované surfařskou komunitou. To stejné gesto může také v ASL znamenat „I love you“, neboť se liší pouze místem provedení, stranou ruky a složenými prsty. Gesto telefonování je pohyb, který končí u ucha, prsty jsou otočeny k obličejí a vystrčen je pouze ukazováček a malíček. Gesto „Miluji tě“ se provádí před tělem. U znaku ASL je rozšířený palec a ruka je obvykle otočená vnější stranou k partnerovi. Proto když je gesto „Hang loose“ nebo ASL gesto „I love you“ provedeno nedbale, budí pozornost, protože je dvojsmyslné a potenciálně neslušné. Z tohoto důvodu se Ronaldinho,

který své oslavné gesto prováděl s rozšířeným palcem a malíčkem, stal předmětem memů. Nicméně v poslední době se stalo běžné používání ASL znaku „Miluji tě“ při komunikaci na dálku v situaci, kdy není možné použít verbální komunikaci. S rostoucí popularitou znakových jazyků je přesná podoba zejména tohoto jediného gesta známa o něco lépe. Když se však provádí jako fotbalová oslava, je obohaceno o projev afektu, který se projevuje máváním rukou, pobíháním a většinou šťastným výrazem tváře (tamtéž, 2021: s. 86).

2.6.4.11 *Urážlivá gesta*

Oslavy v podobě typických symbolických gest bývají mnohdy i urážlivé, neslušné nebo vulgární a za některá gesta hrozí dokonce odnětí svobody. Jsou to zejména gesta typu „fuck-off“, „bras d'honneur“, známé také ruka v paži, dále gesto pout, nacistický pozdrav nebo antisemitské gesto quenelle, kdy jednu ruku upažíte podél těla a druhou dáte na hrud' do úrovně srdce. Tato gesta jsou prováděna pod hrozbou trestu. Přesto jsou příležitostně prováděna, čímž velmi účinně přitahují pozornost pozorovatelů a fanoušků. Po oslavě urážlivými gesty většinou následuje ospravedlnění nebo omluva. Někteří hráči, zejména mladí, vysvětlují, že tak činili pod vlivem emocí, někdy dokonce bez znalosti přesného významu gest. To byl například případ Giorgose Katidise, který předvedl nacistický pozdrav poté, co vstřelil vítězný gól svého týmu AEK Athény v zápase s Verií. Jiní hájí své právo na předvádění takových gest a protesty a rozhořčení považují za nedostatečné pochopení. To byl například případ Nicolase Anelky, který předvedl gesto quenelle poté, co vstřelil gól za svůj tým West Bromwich Albion v zápase s West Hamem United. Anelka popsal toto gesto jako spíše protivládní než náboženské a řekl, že quenelle udělal jako věnování svému příteli Dieudonnému. V následném prohlášení vydaném West Bromwichem se uvádí, že Anelka souhlasil s tím, že quenelle již nebude provádět, ale přesto byl 27. února 2014 Anelka za tento čin potrestán zákazem činnosti na pět zápasů a pokutou (tamtéž, 2021: s. 87).

2.6.5 Gesta jako trademarks

Gesto, které hráč po určitou dobu často opakuje, se stává jeho trademarkem neboli znakem, který je jemu vlastní, je to jeho image. Takovéto gesto nazýváme také trademark, protože tvoří opravdu jakousi obchodní značku hráče a stává se jeho poznávacím znamením. V dnešní době se hráči snaží slavit tímto způsobem i z důvodu lepší propagace sebe samého, Morris používá výraz „selfmarketing“. Trademark může být tvořen jedním gestem nebo

kombinací gest libovolného typu, které zde byly zmíněny. Jedná se o různé metafory, pantomimy, emblémy atd. Například emblém telefonního hovoru jako to má Antoine Griezmann, ikona brýlí Lucase Vázqueze, ikonická metafora střelby ze dvou pistolí Krzysztofa Piateka, pantomimické gesto hráče na housle Alberta Gilardiniho, ikona kříže a ukazování na samotného hráče Kyliana Mbappého (tamtéž, 2021: s. 88).

Navíc gesta trademarks mohou reprezentovat nikoliv jednotlivého hráče, ale skupinu, jako například „Ajatolláh“, signifikantní gesto Cardiff City, které ukazují nejen fanoušci nebo trenéři během zápasů, ale také hráči po vstřelení gólu. Gesto spočívá v tom, že osoba zvedne ruce nad hlavu a opakovaně jimi pohybuje nahoru a dolů. Původně jej předváděli zpěvák a fanoušci velšskojazyčné punkové skupiny U Thant (tamtéž, 2021: s. 88).

Trademarky představují typ gesta specifický pro oslavné chování. Formálně jsou příbuzné znakům znakového jazyka. Ve své podobě jsou zhuštěny do pouhého pohybu rukou, na rozdíl od jména a příjmení, které je třeba rukama hláskovat. Pomáhají identifikovat hráče beze slov, stejně jako signатурní znaky pomáhají identifikovat osobu. Nicméně zatímco trademark je v byznysu obvykle motivován nějakou vlastností jeho majitele, fotbalové oslavy motivaci nemají. Bývají ikonické, nečekané a originální. Bývají v podobě, která má vzbudit pozornost pozorovatelů a diváků vyvolat nové asociace mezi zobrazeným gestem a vítězstvím, úspěchem, hrdostí, radostí, spokojeností atd. Postupem času plní i sekundární funkce, když je mladí hráči opakují po zkušenějších a známějších spoluhráčích. Psychologický mechanismus napodobování chování druhých nepřímo dokládá účinnost signatur. Gesto je zobrazováno dalšími generacemi, protože bylo zavedeno jako značka žádoucích vlastností spojených se slavným hráčem. V podstatě provedením oslavy jako trademarku nějakého jiného hráče dávají najevo sympatie a souhlas s hodnotami, které nese a představuje vlastník tohoto trademarku (tamtéž, 2021: s. 88).

3 Výzkumná část

3.1 Cíl výzkumu

Hlavním výzkumným cílem této práce je analyzovat oslavné akty hráčů týmu AC Gamaspol Jeseník po vstřelení gólu a roztřídit je na oslavy jednotlivců, dvojic a týmu. Dílčími otázkami pak jsou: Jaká jsou nejběžnější individuální gesta, která hráči týmu AC Gamaspol Jeseník provádí při gólových oslavách. Jaká jsou nejběžnější gesta dvojic hráčů, která hráči týmu AC Gamaspol Jeseník provádí při gólových oslavách. A jaká jsou nejběžnější týmová gesta, která hráči týmu AC Gamaspol Jeseník provádí při gólových. Dále nás bude také zajímat, jak dlouho průměrně trvá jeden oslavný akt (soubor gest a akcí provedených hráči nebo týmem po úspěšném zakončení). A také kolik gest je průměrně provedeno v rámci jednoho aktu. Z polostrukturovaných rozhovorů pak budu zjišťovat, jaké významy mají neverbální gesta hráče, který oslavuje svůj gól?

3.2 Metodologie

V mojí diplomové práci využívám kombinace dvou hlavních metod k dosažení svých cílů. Těmi jsou analýza videonahrávek a polostrukturované rozhovory s hráči.

První metodou využitou v této práci je analýza videonahrávek. Za tímto účelem byly vybrány videonahrávky ze všech domácích futsalových zápasů týmu AC Gamaspol Jeseník, které obsahují oslavné akty hráčů po vstřelení gólu. Tato videa byla podrobena důkladnému zkoumání s cílem identifikovat jednotlivá gesta prováděná hráči v těchto oslavách. Každé gesto bylo detailně popsáno v následující části.

Druhou metodou výzkumu byly polostrukturované rozhovory s hráči. Pro tuto část výzkumu byli vybráni tři nejlepší střelci z týmu AC Gamaspol Jeseník. Rozhovory byly strukturovány s cílem získat informace o významech a účelech jednotlivých gest, které hráči provádějí po vstřelení gólu. Otázky byly navrženy tak, aby zajistily hlubší porozumění oslavným aktům a gestům. Tato kombinace metod umožňuje analyzovat oslavné akty tak, aby to odpovídalo cílům práce.

3.2.1.1 *Metoda polostrukturovaných rozhovorů*

Jak jsem již předeslal, pro kompletní doplnění významů gest a jejich kontextů považuji za vhodné udělat polostrukturované rozhovory s hráči, kteří byli na analyzovaných videonahrávkách.

Polostrukturované rozhovory jsou významnou metodou v oblasti kvalitativního výzkumu. Tato metoda kombinuje prvky otevřených a uzavřených otázek, což umožňuje získání rozmanitých informací a zároveň udržuje určitou strukturu. Polostrukturované rozhovory jsou často používány v různých oblastech, jako jsou například výzkumy trhu, psychologie, sociologie, antropologie a další (Sedláková, 2014).

Takovýto druh rozhovoru je založen na kombinaci otevřených a uzavřených otázek. Výzkumník připraví seznam témat, která chce v rozhovoru probrat, a následně sestaví otázky na, které respondenti budou odpovídat. Polostrukturovaný rozhovor se od otevřeného rozhovoru liší tím, že výzkumník má větší kontrolu nad průběhem rozhovoru a může tak zajistit, že se diskutují relevantní témata (tamtéž, 2014).

Polostrukturovaný rozhovor začíná obvykle tím, že výzkumník získá od respondentů základní informace, jako je věk, pohlaví, vzdělání atd. Následně se výzkumník pokusí získat informace o zájmech, potřebách a názorech respondentů. V průběhu rozhovoru může výzkumník přecházet mezi otevřenými a uzavřenými otázkami v závislosti na tom, jaké informace chce získat. V závěru rozhovoru může výzkumník požádat respondenty o doplnění informací nebo o dalších názorech na diskutovaná témata (tamtéž, 2014).

3.2.2 *Postup při analýze videonahrávek*

Analýza reakcí hráčů po vstřelení gólu byla provedena v několika krocích. Prvním krokem byla identifikace gest souvisejících s oslavou gólu na základě podrobného studia videonahrávek. Každé gesto jsem pečlivě rozpoznal a zaznamenal s ohledem na jeho specifika, včetně gestikulace a pohybu těla. V analýze gest po vstřelení gólu je nezbytné identifikovat pro každé gesto jeho specifický onset (začátek) a offset (konec), neboť doba trvání každého gesta je jiná.

Každé gesto může vykazovat odlišnou délku trvání. Důkladná analýza každého gesta zvláště je klíčová pro stanovení jeho onsetu a offsetu. Začátek gesta, tedy jeho onset, je identifikován v okamžiku, kdy hráč začíná provádět dané gesto, zatímco konec gesta, tedy jeho offset, je stanoven v momentě, kdy gesto končí a hráč se vrací k běžnému chování. Pro přesnou

analýzu je nezbytné zhodnotit každé gesto individuálně. Tento metodologický přístup umožňuje detailní studium chování hráčů a identifikaci vzorců oslavného chování po vstřelení gólu. Jako způsob zaznamenávání a identifikování gest při analýze futsalových oslav jsem využil kombinace textových poznámek a kódů, respektive zkratek. Textovými poznámkami je myšleno, že pro každé identifikované gesto jsem vytvořil kategorie. Jsou 3 kategorie, kde každá z nich má své vlastní podkategorie. Každé gesto v každé kategorii má svůj detailní popis a zkratku, se kterou budu v kódování pracovat. Poté jsem provedl analýzu gest, která zahrnovala měření doby trvání jednotlivých oslavných aktů.

Vedle názvu každého gesta jsem zaznamenal kód, který jednoznačně identifikuje toto gesto. Kódy by jsou snadno zapamatovatelné a rychle rozpoznatelné, jsou odvozené z názvů gest. Například gesto „roztažené ruce“ má kód „RR“, gesto „vyskočení do vzduchu“ má kód „VV“ atd.

3.2.2.1 Základní analytická jednotka

Základní analytickou jednotkou v mé práci bude vždy jedno jednotlivé gesto z celého oslavného aktu prováděné skórujícím hráčem po vstřelení gólu. Tato gesta budou analyzována pomocí videozáznamů, které zachycují reakce hráčů v reálném čase. Pro identifikaci jednotlivých gest a určení jejich začátku a konce (onsetu a offsetu) budou použity detailní analýzy videomateriálu. Každé gesto bude důkladně popsáno, definováno a vyhodnoceno. Tímto způsobem budu schopen přesněji porozumět reakcím hráčů a provést analýzu jejich oslavných projevů po vstřelení gólu.

3.2.2.2 Oslavný akt

V rámci mé práce budu zkoumat oslavné akty, které následují po vstřelení gólu. Oslavný akt jsem definoval jako soubor gest a akcí provedených hráči nebo týmem po úspěšném zakončení. Takovýto jeden oslavný akt může zahrnovat množství různých gest, které jsem uspořádal do 3 kategorií – individuální gesta, duální a týmová v rámci nich to jsou gesta jako výkřik radosti, ukázání srdce, gesta směrem k divákům či spoluhráčům, běh k fanouškům nebo plácnutí si s diváky. Důležitou součástí analýzy je měření času trvání celého oslavného aktu a identifikace jednotlivých gest provedených v jeho rámci. Takový přístup umožní důkladné zhodnocení reakcí hráčů po vstřelení gólu.

Oslavný akt začíná ihned po vstřelení gólů a trvá až do provedení posledního gesta zkoumaným hráčem. Nabízí se definovat oslavný akt jako část bezprostředně po vstřelení gólu až po opětovné rozehrání hry. Toto by však bylo zavádějící a nepřesné při měření celkové délky

pouze oslavného aktu. Poslední bod oslavného aktu je tak definován jako poslední bod jednoho z gest uvedených v tabulce. Po tomto momentu hráči ještě jdou na vlastní polovinu nebo na střídačku, ovšem již neprovádí žádná gesta, proto také mé videonahrávky neobsahují delší stopáž, než je postgólový oslavný akt.

3.3 Analytická část

3.3.1 Detailní popis gest a jejich kategorizace

V oslavných aktech jsem hledal jednotlivá gesta. Postupoval jsem tak, že teoretický základ pro gesta, která by se ve výzkumu mohla vyskytovat mi poskytla gesta zmíněná v teoretické části. Já jsem jejich názvy dal do podoby, která je pochopitelná pro všechny čtenáře, i ty, kteří nejsou do světa fotbalu tolik zasvěceni. Např. gesto, které hráči běžně nazývají jako letadlo, jsem v této části a pro potřeby má analýzy pojmenoval jako gesto roztažených rukou. Ve výsledcích analýzy pak tyto názvy spojím, abych zajistil provázanost mezi gesty z analýzy a těmi z teoretické části.

Gesta byla roztržena do třech kategorií podle toho kolik hráčů se na gestu podílelo. Individuálních gest jsem ve svém výzkumu zaznamenal 15. Na tomto typu gest se podílel pouze 1 hráč, ten, který vstřelil gól. Druhou kategorií jsou gesta duální, kdy hráč, který vstřelil gól provádí gesto ve dvojici s jiným dalším hráčem, takového gesta se účastní přesně dva hráči. V rámci oslavných aktů bylo rozpoznáno 5 kategorií duálních gest. Třetím typem gest, jsou gesta týmové, kde se gesta účastní všichni 4 hráči. V tomto případě jsem v mé studii rozlišil 4 kategorie gest týmových.

3.3.1.1 *Individuální gesta*

Kategorie, které byly použity u individuálních oslav jsou:

Gesto: Roztažené ruce (RR)

Popis: Hráč plně roztáhne své obě ruce do boku od prsou ven v úrovni od pasu po ramena. Má roztažené i dlaně včetně prstů na rukou. Má vzpřímený postoj. Hlava je narovnaná a hráč se dívá před sebe.

Onset: Čas, kdy hráč začíná roztahovat své ruce od těla do boku.

Offset: Čas, kdy hráč dokončí roztahování svých rukou a drží je ve stabilní poloze.

Gesto: Skluz po kolenou/kleknutí na kolena (SPK)

Popis: Hráč se sklouzne po kolenou na palubovce nebo se úplně skloní a klekne si na kolena tak, že se obě kolena dotýkají palubovky. Trup je vzpřímený a hlava se dívá dopředu. Obvykle bývá doprovázeno gestem Zatnuté obě pěsti v úrovni prsou (ZOP).

Onset: Čas, kdy hráč začíná sklouzat po kolenou nebo se skloní.

Offset: Čas, kdy hráč dokončí skluz po kolenou a stabilizuje se v pozici kleknutí na kolena s trupem vzpřímeným a hlavou natočenou dopředu.

Gesto: Vyskočení do vzduchu (VV)

Popis: Hráč vyskočí do vzduchu, obě nohy jsou ve vzduchu, žádná končetina se nedotýká palubovky. Tento skok může být doprovázen gesty Máchnutí pěstí do vzduchu (MP), Výkřik (VK) nebo oběma zároveň.

Onset: Čas, kdy hráč začíná připravovat skok do vzduchu, například poklesem kolen.

Offset: Čas, kdy hráč dosáhne maximální výšky skoku a začíná klesat zpět k zemi.

Gesto: Zatnutí pěstí s jednou rukou nahoře (ZP)

Popis: Hráč pevně zatne jednu nebo obě pěsti, přičemž prsty se těsně přitisknou k dlaním. Jedna ruka zůstává upažená u těla, zatímco druhá ruka je zdvižena nad hlavu se zatnutou pěstí. Tělo je narovnané a vzpřímené, hlava směřuje rovně vpřed.

Onset: Čas, kdy hráč začíná zatínat pěsti a zdvihá jednu ruku nad hlavu.

Offset: Čas, kdy hráč uvolňuje zatnutí pěstí a spouští zdviženou ruku zpět k tělu.

Gesto: Výkřik (VK)

Popis: Hráč vydává hlasitý výkřik nebo křik, často s otevřenými ústy a výrazným projevem emocí. Tento projev často doprovází silná radost a vzrušení z úspěchu. Často společné s ZT nebo ZOP

Onset: Čas, kdy hráč začíná vydávat výkřik nebo křik, často okamžitě po dosažení úspěchu nebo završení akce.

Offset: Čas, kdy hráč přestává vydávat výkřik a vrací se k normálnímu projevu.

Gesto: Projev emocí (ukázání srdce) (PE)

Popis: Hráč provádí gesto ukázání srdce tím, že spojí obě ruce nad hlavou a vytvoří tvar srdce spojením palců a ukazováčků. Tímto gestem hráč vyjadřuje svou vděčnost nebo lásku k divákům či fanouškům. Hlava je otočena směrem, kam je gesto zaměřeno, a hráč zůstává ve vzpřímené pozici.

Onset: Čas, kdy hráč začíná provádět gesto ukázání srdce, obvykle po dosažení úspěchu nebo završení akce.

Offset: Čas, kdy hráč ukončuje gesto a vrací se k normálnímu projevu.

Gesto: Zatnutí celého těla s rukami podél těla (ZT)

Popis: Hráč zatne celé tělo, mírně shrbí záda a přitiskne ruce podél těla. Paže jsou těsně přitisknuty k bokům a dlaně jsou sevřené do pěsti. Tímto gestem hráč vyjadřuje sílu, odhodlání nebo napětí v důsledku dosažení úspěchu.

Onset: Čas, kdy hráč začíná provádět gesto zatnutí celého těla, často okamžik, kdy dojde k významnému momentu během sportovní události, například po vstřelení gólu.

Offset: Čas, kdy hráč ukončuje gesto a vrací se k normálnímu projevu. Obvykle se to stane poté, co uplyne emocionální náboj, který vyvolal gesto, nebo kdy hráč přejde k další činnosti.

Gesto: Zvednutí ruky a vztyčení ukazováčku (ZR)

Popis: Hráč zvedá jednu ruku nad hlavu a vztyčuje ukazováček směrem nahoru, přičemž druhá ruka zůstává svěšená podél těla. Tělo hráče je obvykle narovnané a otočené směrem k divákům nebo publiku.

Onset: Časový okamžik, kdy hráč začíná zvedat ruku nad hlavu a vztyčovat ukazováček.

Offset: Čas, kdy hráč ukončuje gesto a ruka se opět spouští dolů nebo se přesune k další činnosti.

Gesto: Máchnutí pěstí do vzduchu (MP)

Popis: Hráč rychle máchne pěstí do vzduchu, obvykle je toto gesto doprovázené rychlým pohybem pěstí ze spodní pozice do horní. Druhá ruka není zatnutá v pěst a jde motoricky v protipohybu druhé ruky. Tělo je na začátku pohybu mírně shrbené a končí ve fázi vzpřímené s vypnutou hrudí.

Onset: Časový okamžik, kdy hráč začíná pohyb pěstí směrem nahoru do vzduchu.

Offset: Čas, kdy hráč ukončuje pohyb pěstí a gesto končí. Obvykle se to stane, když pěst dosáhne své maximální výšky nebo po krátké době trvání gesta.

Gesto: Běh k fanouškům (BF)

Popis: Hráč běží sám směrem k divákům, aby s nimi interagoval nebo sdílel radost z úspěchu. Běh může být rychlý nebo pomalý, a hráč může směřovat přímo k určité skupině diváků nebo se pohybovat po straně hřiště, aby oslovil co nejvíce fanoušků. Toto gesto je často doprovázeno gesty jako jsou roztažené ruce (RR) nebo mávnutí rukou na spoluhráče (MR).

Onset: Začátek gesta se odehrává ve chvíli, kdy hráč po úspěchu na hřišti zaregistruje přítomnost diváků a rozhodne se s nimi sdílet radost.

Offset: Gesto končí, kdy hráč dosáhne cíle svého běhu k divákům a interakce s nimi začíná.

Gesto: Zatnuté obě pěstí v úrovni prsou (ZOP)

Popis: Hráč zatne obě pěstí před hrudníkem nebo na úrovni prsou. Obě ruce jsou zatnuté v pěstí a vedou před hrudník. Postoj hráče je vzpřímený a hráč se dívá před sebe. Často je toto gesto doprovázeno výkřikem (VK), což je hlasitý výkřik nebo křik vyjadřující emocionální náboj a radost z úspěchu.

Onset: Začátek gesta nastává ve chvíli, kdy hráč po vstřelení gólu reflexivně zatne obě pěsti a vypne je na úroveň hrudníku nebo na úroveň prsou.

Offset: Gesto končí, kdy hráč postupně uvolní své zatnuté pěsti a vrátí se do pohybu nebo do dalšího gesta.

Gesto: Mávnutí rukou na spoluhráče na znamení určení směru (MR)

Popis: Hráč má jednu ruku podél těla a druhou provádí kruhový pohyb, který vychází z ramene a opisuje kružnici okolo ramena. Dlaň na této ruce je ve tvaru misky. Tímto gestem hráč signalizuje určení směru nebo komunikuje s ostatními spoluhráči. Často je toto gesto doprovázeno během běhu k fanouškům (BF), kdy hráč běží směrem k divákům, aby s nimi interagoval nebo se s nimi podělil o radost z úspěchu.

Onset: Začátek gesta nastává ve chvíli, kdy hráč po vstřelení gólu provede kruhový pohyb rukou, signalizující určení směru pro komunikaci s ostatními spoluhráči.

Offset: Gesto končí, kdy hráč ukončí kruhový pohyb rukou a vrátí se do pohybu, či přejde k dalšímu gestu.

Gesto: Plácnutí si s fanouškem (PF)

Popis: Hráč si plácne s fanouškem nebo divákem, často když se dívá na někoho ze strany hřiště. Tímto gestem hráč vyjadřuje spojení s fanoušky a interakci s nimi. Může to být formou potlesku, přivítání nebo vyjádření vděčnosti za jejich podporu.

Onset: Začátek gesta nastává ve chvíli, kdy hráč zaregistruje fanouška nebo diváka a přistoupí k němu, aby s ním interagoval.

Offset: Gesto končí, kdy hráč dokončí plácnutí s fanouškem a vrátí se zpět do pohybu na hřišti nebo přejde k dalšímu gestu.

Gesto: Obejmutí s fanouškem (OF)

Popis: Hráč se objímá s fanouškem nebo divákem, čímž vyjadřuje dík nebo ocenění za projevenou podporu. Obejmnutí může zahrnovat jakoukoliv formu objetí, například pevné stisknutí, přátelské objetí, nebo delší objetí. Jedná se však o objetí, kde je pouze jeden hráč a pouze jeden fanoušek. V případě, že se přiběhne více hráčů a skórující hráč je mezi nimi, takovéto gesto spadá do kategorie OSD.

Onset: Začátek gesta nastává ve chvíli, kdy hráč rozpozná fanouška nebo diváka a přistoupí k němu s úmyslem se s ním obejmout.

Offset: Gesto končí, kdy hráč dokončí objetí s fanouškem a vrátí se zpět do pohybu na hřišti nebo přejde k dalšímu gestu.

Gesto: Zůstane stát jako socha na místě bez pohybu (SBP)

Popis: Hráč zůstane stát na místě bez jakéhokoli pohybu, často s pevným pohledem nebo vyjádřením určitého postoje. Tímto gestem hráč zachovává určitý okamžik nebo dojem, často reaguje na událost nebo situaci na hřišti, která vyžaduje okamžitou pozornost nebo zastavení aktivity.

Onset: Začátek gesta nastává ve chvíli, kdy hráč rozhodne zůstat stát na místě a přestane provádět jakýkoli pohyb.

Offset: Gesto končí, kdy hráč opět začne provádět pohyby nebo přejde k jinému gestu.

3.3.2 Gesta prováděná ve dvojici

U gest ve dvojici moje studie reflektuje tyto kategorie:

Gesto ve dvojici: Různé formy plácnutí (PD)

Popis: Plácnutí ve dvojici je gestem, při kterém se dva hráči třou dlaněmi nebo rucemi jako projev oslavy a radosti z úspěchu. Existuje několik různých forem tohoto gesta, které se liší způsobem provedení.

Obě ruce v úrovni ramen: Oba hráči mají ruce zdvižené v úrovni ramen a plácnou si dlaněmi.

Jedna ruka dole, druhá nahoře: Jeden hráč má dlaně v úrovni pasu, otočené směrem ke stropu, zatímco druhý hráč má dlaně v úrovni ramen a jde s nimi do protipohybu od prsou dolů.

Jedna ruka nahoře, druhá dole: Jedna ruka je zdvižená v úrovni ramen, zatímco druhá jde s dlaní dolů od těla.

Obě dlaně na stejné úrovni: Hráči mají obě dlaně na stejné úrovni a plácnou si směrem dopředu, takže dlaň jednoho hráče jde od těla směrem ke spoluhráči.

Onset: Začátek gesta nastává ve chvíli, kdy hráči spojí své dlaně nebo ruce a provedou plácnutí.

Offset: Gesto končí, kdy hráči oddělí své dlaně nebo ruce a vrátí se do normálního postavení.

Gesto ve dvojici: Různé formy objetí (OD)

Popis: Objetí ve dvojici je gestem, které vyjadřuje blízkost, podporu a radost z úspěchu mezi dvěma hráči. Existují různé formy tohoto gesta, které se liší způsobem provedení a umístěním hráčů.

Objetí čelem k sobě: Hráči jdou čelem k sobě a přitisknou se hrudí k sobě. Obejmou se oběma rukama kolem zad nebo ramen, vyjadřující tak intenzivní pocit radosti a podpory.

Obejmutí z boku: Hráči k sobě stojí bokem a drží se vzájemně za pas nebo kolem ramen. Tato forma objetí je charakterizována tím, že hráči jsou vedle sebe a obejmou se kolem středu těla.

Onset: Začátek gesta nastává ve chvíli, kdy hráči začnou provádět pohyb k sobě a přitahují se k sobě k provedení objetí.

Offset: Gesto končí, kdy hráči ukončí objetí a vrátí se do normálního postavení.

Gesto ve dvojici: Ukázání směrem k nahrávajícímu (UN)

Popis: Toto gesto je projevem uznání a díky skórujícího hráče vůči hráči, který mu poskytl přihrávku, vedoucí k vstřelení gólu. Skórující hráč natáhne ruku před sebe a vystrčí ukazováček, kterým ukáže směrem k hráči, který mu poskytl přihrávku. Tímto gestem skórující hráč vyjadřuje svou vděčnost a uznání za podíl nahrávajícího hráče na dosažení úspěchu.

Onset: Začátek gesta nastává ve chvíli, kdy skórující hráč dosáhne gólu a reaguje gestem směrem k hráči, který mu poskytl přihrávku.

Offset: Gesto končí, kdy skórující hráč ukončí ukazování směrem k nahrávajícímu hráči a vrátí se do normálního postavení.

Gesto ve dvojici: Vyběhnutí ve dvojici (BD)

Popis: Toto gesto spočívá v tom, že dva hráči běží společně ve dvojici, drží se za ramena nebo kolem krku a běží bok po boku. Nejčastěji směřují směrem k divákům, ale místo pohybu u tohoto gesta není rozhodující. Vyběhnutí ve dvojici často vyjadřuje radost a společné oslavování úspěchu.

Onset: Gesto začíná ve chvíli, kdy dva hráči, z nichž jeden podmíněně vstřelil gól, začnou společně běžet ve dvojici a drží se za ramena nebo kolem krku.

Offset: Gesto končí, kdy hráči ukončí společný běh a uvolní se ze svého objetí, aby se vrátili k normálnímu postavení.

Gesto ve dvojici: Skok spoluhráče na střelceva záda (SZ)

Popis: Při tomto gestu spoluhráč vyskočí na záda střelce, aby jej oslavil nebo vyjádřil podporu po vstřelení gólu. Spoluhráč doslova skáče a přistane na zádech střelce, čímž demonstruje radost a euforii z úspěchu.

Onset: Gesto začíná, kdy spoluhráč přistupuje ke střelci po vstřelení gólu a připravuje se k vyskoku.

Offset: Gesto končí, kdy spoluhráč přistane na zádech střelce.

3.3.3 Týmová gesta

Týmová gesta byla rozpoznána 4, a to:

Týmové gesto: Oslava v týmu (OVT)

Popis: Oslava v týmu (OVT) je kolektivním gestem, které zahrnuje všechny hráče ve hře kromě brankáře. Hráči se shromáždí do uzavřeného kolečka a společně slaví úspěšně

vstřelený gól. Během oslavy provádějí různá interakční gesta, jako je plácání se po zádech nebo objímání.

Onset: Oslava v týmu začíná okamžikem, kdy hráči po vstřelení gólu začnou společně slavit. Všichni hráči ve hře se zapojují do oslavného aktu a vytvářejí uzavřené kolečko.

Offset: Oslava v týmu končí, kdy hráči postupně ukončí oslavu a vrátí se zpět k pokračování hry. Hráči se rozptýlí z kolečka a přechází na oslavu ve dvojici nebo úplně ukončí oslavný akt.

Týmové gesto: Všichni hráči běží k divákům (BKD)

Popis: Gestem BKD je označeno chování všech hráčů na hřišti, kteří se po úspěšně vstřeleném gólu společně rozhodnou běžet směrem k divákům. Hráči se nezdržují na hřišti a vytvoří společně hlouček, který se směrem k divákům vydá součástí může, ale nemusí být brankář.

Onset: Gestem BKD začíná okamžikem, kdy se hráči po vstřelení gólu rozhodnou společně běžet směrem k divákům. Všichni hráči se spojí do jednoho hloučku a vyrazí směrem k tribuně.

Offset: Gesto BKD končí, když hráči dosáhnou určené oblasti u diváků. Po dosažení místa u diváků se hráči mohou zastavit a interagovat s diváky, ale gesto samotného běhu končí.

Týmové gesto: Oslava s diváky (OSD)

Popis: Gestem OSD je označeno chování všech hráčů na hřišti, kteří se po úspěšně vstřeleném gólu rozhodnou fyzicky interagovat s diváky. Tato interakce může zahrnovat dotyk, plácnutí nebo jiné projevy fyzického kontaktu s diváky. Součástí může, ale nemusí být brankář.

Onset: Gesto OSD začíná okamžikem, kdy se hráči po vstřelení gólu rozhodnou se fyzicky interagovat s diváky. Hráči stojí u fanoušků a začnou provádět gesta, která zahrnují fyzický kontakt s diváky.

Offset: Gesto OSD končí, kdy hráči ukončí svou interakci s diváky a vrátí se na hřiště. Po této interakci hráči mohou pokračovat v oslavě gólu nebo se připravit na další herní situaci.

Týmové gesto: Oslava s přiběhnutím brankáře (OB)

Popis: Gestem OB je označeno chování všech hráčů na hřišti, kteří se po úspěšně vstřeleném gólu rozhodnou společně slavit. Oslava probíhá v uzavřeném kolečku, kde hráči interagují různými gesty, jako je plácání a objímání. Je v podstatě shodná s OVT pouze je prováděna za účasti brankáře.

Onset: Gesto OB začíná okamžikem, kdy hráči po vstřelení gólu se rozhodnou společně slavit. Brankář se připojí k oslavě a společně s ostatními hráči vytvoří uzavřené kolečko.

Offset: Gesto OB končí, kdy hráči ukončí oslavu v kruhu, brankář odbíhá a hráči se vrátí k pokračování ve hře.

3.4 Postup při kódování

V rámci analýzy gest po vstřelení gólu jsem prováděl identifikaci začátku (onset) a konce (offset) každého gesta v rámci jednotlivých gólových aktů.

Postupoval jsem následovně: Nejprve jsem na základě předvýzkumu stanovil přesná kritéria a přesný popis pro každé gesto na základě jeho vizuálních charakteristik. Tato kritéria mi poskytla jasný vzorec pro identifikaci gesta v rámci oslavného aktu. Poté jsem pečlivě sledoval videomateriál a zaměřil se na chování hráčů v reálném čase. Během sledování jsem hledal situace, kdy se gesto projevilo.

Identifikoval jsem začátek gesta (onset) jako okamžik, kdy se prvně objevily znaky gesta v chování hráčů na videu. To mohlo zahrnovat fyzické provedení gesta nebo první náznaky gesta. Poté jsem identifikoval konec gesta (offset) jako okamžik, kdy gesto skončilo a hráči se vrátili k běžnému chování nebo začali provádět jiné gesto. To zahrnovalo konec fyzického provedení gesta nebo ukončení jeho vizuálních znaků.

Tento postup mi umožnil přesně identifikovat začátek a konec každého gesta v rámci videa a poskytl mi základ pro analýzu sledovaných situací.

Protože jsem si na základě výše zmíněných systémů vytvořil vlastní kódovací systém, musel jsem jednotlivá gesta dokonale popsat a u každého z nich stanovit detailní popis, bod onsetu a offsetu. Provedl jsem tak u všech 24 gest a vytvořil si tak vlastní kódovací tabulku.

3.5 Pokyny ke kódování

Abych se vyhnul jakémukoliv zkreslení, vzal jsem si během kódování kódovací tabulku a postupoval podle ní. Pokud bylo chování hráče nejednoznačné, neviditelné nebo příliš malé na to, aby mohlo být kategorizováno, tak jsem jej nekódoval. Pokud byl pohyb jasně identifikovatelný, ale příliš obtížný na kódování (např. dva pohyby najednou), soustředoval jsem se vždy na jedno gesto, poté jsem si gesto pustil znovu a kódoval gesto druhé. Stalo se tak, že jsem jeden oslavný akt viděl 15 - 20krát.

Polohy jsem kódoval vzhledem ke standardní anatomické poloze: Hlava a trup jsou v jedné linii s dolní částí těla. Jakýkoli jiný pohyb buď představoval už začátek nějakého gesta nebo byl příliš malý na to, aby se dal odlišit od předchozí polohy, tudíž jej nešlo kódovat. Pokud se gesta v rámci jednoho oslavného aktu opakují, započítávají se do tabulky jako další nové gesto. Ale pouze v případě, že jsou stejná gesta oddělena základní standardní polohou nebo jiným gestem.

V rámci oslavných aktů probíhá naráz obrovské množství gest všech hráčů, já jsem kódoval pouze ta, která prováděl hráč, který dal gól nebo hráč, který dal gól ve dvojici s každým dalším jiným hráčem, a také s celým týmem, kde musel být součástí skórující hráč. Všechna oslavná gesta byla kódována z pohledu kamery.

		Video 1		
Kategorizace gest	Podkategorie gest	GO1	GO2	GO3
Individální gesta	Roztažené ruce (RR)			
	Skluz po kolenu/kleknutí na kolena (SPK)			1
	Vyskočení do vzduchu (VV)			
	Zatnutí pěsti s jednou rukou nahore (ZP)			
	Vykřik (VK)	1	1	1
	Projev emoci (ukázání srdce) (PE)			
	Zatnutí celého těla s rukami podél těla (ZT)	1	1	
	Zvednutí ruky a vztyčení ukazováčku (ZR)	1		
	Máchnutí pěsti do vzduchu (MP)			1
	Běh k fanouškům (BF)			
	Zatnuté obě pěsti v úrovni prsou (ZOP)			1
	Mávnutí rukou na spoluhráče na znamení určení směru (MR)			
	Plácnutí si s fanouškem (PF)			
	Obejmutí s fanouškem (OF)			
Zůstane stát jako socha na místě bez pohybu (SBP)		1		
Gesta ve dvojici	Různé formy plácnutí (PD)	1	1	1
	Různé formy objetí (OD)		1	1
	Ukázání směrem k nahrávajícímu (UN)			
	Vyběhnutí ve dvojici (BD)			
	Skok na spoluhráčeova záda (SZ)		1	
Týmová gesta	Oslava v týmu (OVT)		1	1
	Všichni hráči běží k divákům (BKD)			
	Oslava s diváky (OSD)			
	Oslava s přiběhnutím brankáře (OB)		1	
Celkový čas oslavného aktu (v sek.)		9	11	15

Obrázek č. 2 – Kódovací tabulka

Pro jednodušší kódování jsem vytvořil tabulku, kde jsou všechna kódovaná gesta rozdělená do 3 kategorií. Na pravé straně je zvýrazněn nápis Video 1, což koresponduje s názvem videozáznamu, který nese název „Video 1“ a je uložen na externím úložišti. Obdobně jsem vytvořil Video 1-5, přičemž každé video má jiný počet GO, tedy gólových oslav. Video 1 koresponduje s jedním zápasem, Video 2 zase s druhým zápasem atd. A počet GO je závislý na počtu gólů, které vstřelil domácí tým. Kódovány jsou vždy všechny branky, tudíž i gólové oslavy. Do tabulky jsem tak pohodlně vždy napsal číslo podle toho, kolikrát se dané gesto v dané GO vyskytlo. Nejčastěji se vyskytlo gesto pouze jednou, proto většinu políček zaujímají jedničky. Úplně poslední řádek pak zaujímá pole „Celkový čas oslavného aktu“, ten je měřen v sekundách. To, jak jsem při měření délky aktu postupoval, je již popsáno níže. Na konci jsem pak udělal součet jednotlivých GO i jednotlivých gest. Výsledky jsou prezentovány v analytické části.

3.5.1.1 Měření času oslavného aktu

Protože ve své práci pracuji i s časem, který hráči stráví oslavných aktem, je nutné vymezení toho, jak jsem postupoval při měření času. Měřil jsem vždy pouze celý oslavný akt, který začíná vstřelením gólu a končí ukončením posledního oslavného gesta. Poté následuje odchod hráčů na vlastní polovinu hřiště, kde se zformují a připraví se na opětovné zahájení hry. Tento moment jsem již do časové výměry oslavného aktu nezapočítával, protože v něm nebyla prováděna žádná gesta.

3.5.1.2 Medailonky respondentů

Abych zajistil to, že zpovídání hráči budou mít s gólovými oslavami zkušenost, zařadil jsem do výzkumu tři nejlepší střelce z týmu AC Gamaspol Jeseník. Celkově jsem tedy provedl rozhovor se třemi hráči, kteří byli vybráni z tohoto týmu 2. futsalové ligy. Vybral jsem je na základě největšího počtu branek v sezoně. Tito hráči navíc dávají góly pravidelně a každou sezonu patří mezi nejlepší střelce celé ligy. Dá se předpokládat, že tak se slavením gólů budou mít zkušenosti. Při sestavování výzkumných otázek jsem měl za cíl získat informace nejen od hráčů samotných, ale také generalizovat výsledky na celý tým AC Gamaspol Jeseník.

Patrik Plhák – AC Gamaspol Jeseník

Patrik Plhák je 34letý kapitán jeseníckého celku. Je to nejproduktivnější hráč klubové historie a trenér ženské futsalové reprezentace, tudíž byl účastníkem velkého počtu gólových oslav, a proto jsem rád, že se stal mým respondentem. Fotbal hraje v klubu FK Jeseník.

Jan Vavrač – AC Gamaspol Jeseník

Jan Vavrač je 29letý bývalý mládežnický futsalový reprezentant, který zažil obrovské množství zápasů, jak v klubovém, tak reprezentačním dresu. K rozhovoru jsem jel pozval proto, že je nejlepším střelcem klubu za uplynulou sezonu. Fotbal hraje v klubu FK Mikulovice.

Michal Žák – AC Gamaspol Jeseník

Michal Žák je 30letý bývalý mládežnický hráč Baníku Ostrava, jehož současným fotbalovým klubem je SK Řetězárna Česká Ves. Michala jsem si do výzkumu vybral z toho důvodu, že dává velké množství gólů a ze zkušenosti vím, že oslavná gesta při gólech provádí pravidelně, o což mi v tomto výzkumu jde prioritně.

3.5.1.3 Rozhovory

Na úplném začátku mé druhé části analýzy jsem musel najít vhodné respondenty pro můj výzkum. Rozhodl jsem se vybrat si nejlepší střelce tohoto týmu. Mým úkolem v této části bylo zaměřit se na kontext, který připisují hráči svým oslavným gestům, proto jsem se ptal, jaké významy mají gesta pro hráče, který oslavuje svůj gól.

Zaměřil jsem se na gesta, která byla zachycena na videonahrávkách. Musel jsem k dekodování sportovních oslav přistoupit s přihlédnutím, jak na neverbální prvky zkoumané v běžné literatuře pro běžný život, tak i v té sportovní, kde daná gesta mohou mít v kontextu sportu jiné významy. Analýza probíhala vždy tak, že jsem kladl důraz na formu a provedení oslavy, význam, referenci a funkci oslavných projevů. Výzkum jsem tedy strukturoval do 6 částí podle kategorií, které jsem analyzoval. Jednotlivé kapitoly jsou následovné: shodná a opakující se gesta hráče, signifikantní gesta (trademarks), míra připravenosti a improvizovanosti gest, místo provedení gesta z hlediska orientace v prostoru, oslava týmová, či sólová a vliv důležitosti utkání na míru prožitku gesta. Všechny uvedené kategorie se promítly i v mé analýze. Ve druhé části jsem své výsledky rozboru gólových oslav konfrontoval v polostrukturovaných rozhovorech, kdy všechny mé rozhovory s celkově 3 respondenty probíhaly napřímo, tváří v tvář. Struktura mých otázek směřovala k analyzovaným videonahrávkám, otázky doplňující vyplynuly z většinou z iniciativy ze strany respondenta a mnohdy byly velmi obohacující.

Nejvíce časově náročná část byla ta, v níž jsem sbíral rozhovory. Problémy se pak vyskytly s respondenty, kdy bylo obtížné časově skloubit osobní setkání se samotnými respondenty, což trvalo také několik dní. Do prezentace výsledků z rozhovorů jsem vybral pro oživení několik fotografií zachycující gesta z videonahrávek, aby si čtenáři mohli lépe představit jednotlivá gesta. Fotografie slouží také jako oživení textu.

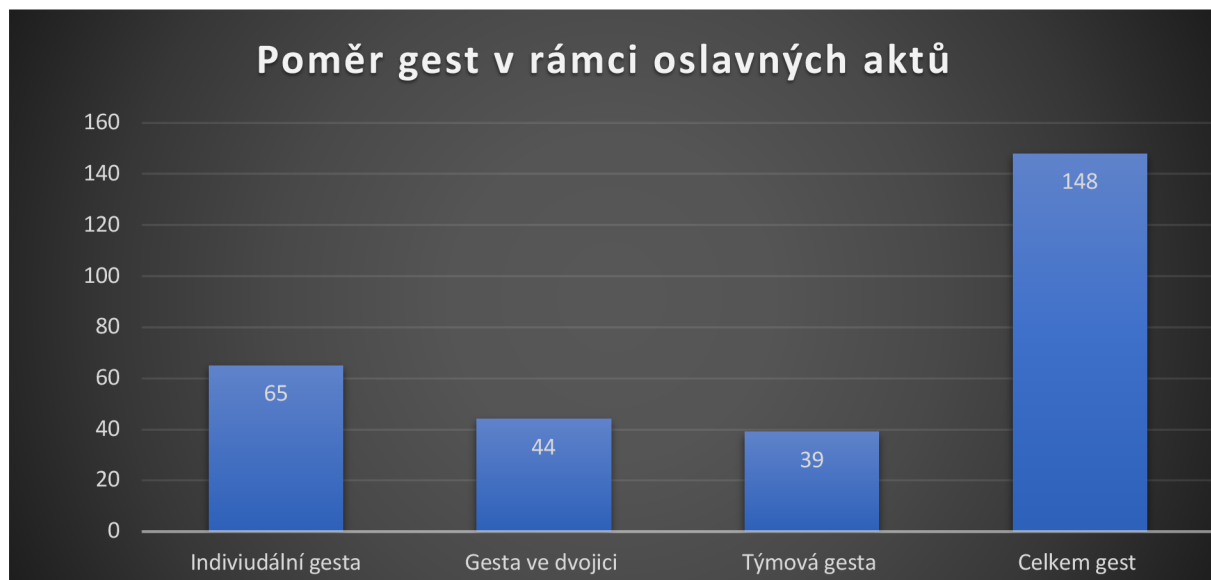
3.6 Analýza videonahrávek

V této části svojí práce popíšu nejprve výsledky mé analýzy oslavných gest na základě videonahrávek. V sedmi grafech budou prezentovány výsledky analýzy. Pozornost bude zaměřena na celkový počet gest v rámci všech oslavných aktů s rozdělením poměru mezi individuální, duální a týmová gesta. Dále také četnosti jednotlivých gest v individuálních, duálních a týmových oslavách. Zajímala mě také průměrná délka oslavného aktu a také průměrný počet gest v jednom oslavném aktu.

Tyto výsledky analýzy prováděných gest týmem AC Gamaspol Jeseník mi poskytly podklad pro polostrukturované rozhovory s nejlepšími střelci tohoto týmu. Budu se tedy ptát na gesta, která provádí přímo hráči z analýzy videonahrávek. Pro lepší představu gest jsem přiložil obrázky některých gest hráčů.

3.6.1 Výsledky analýzy gólových oslav

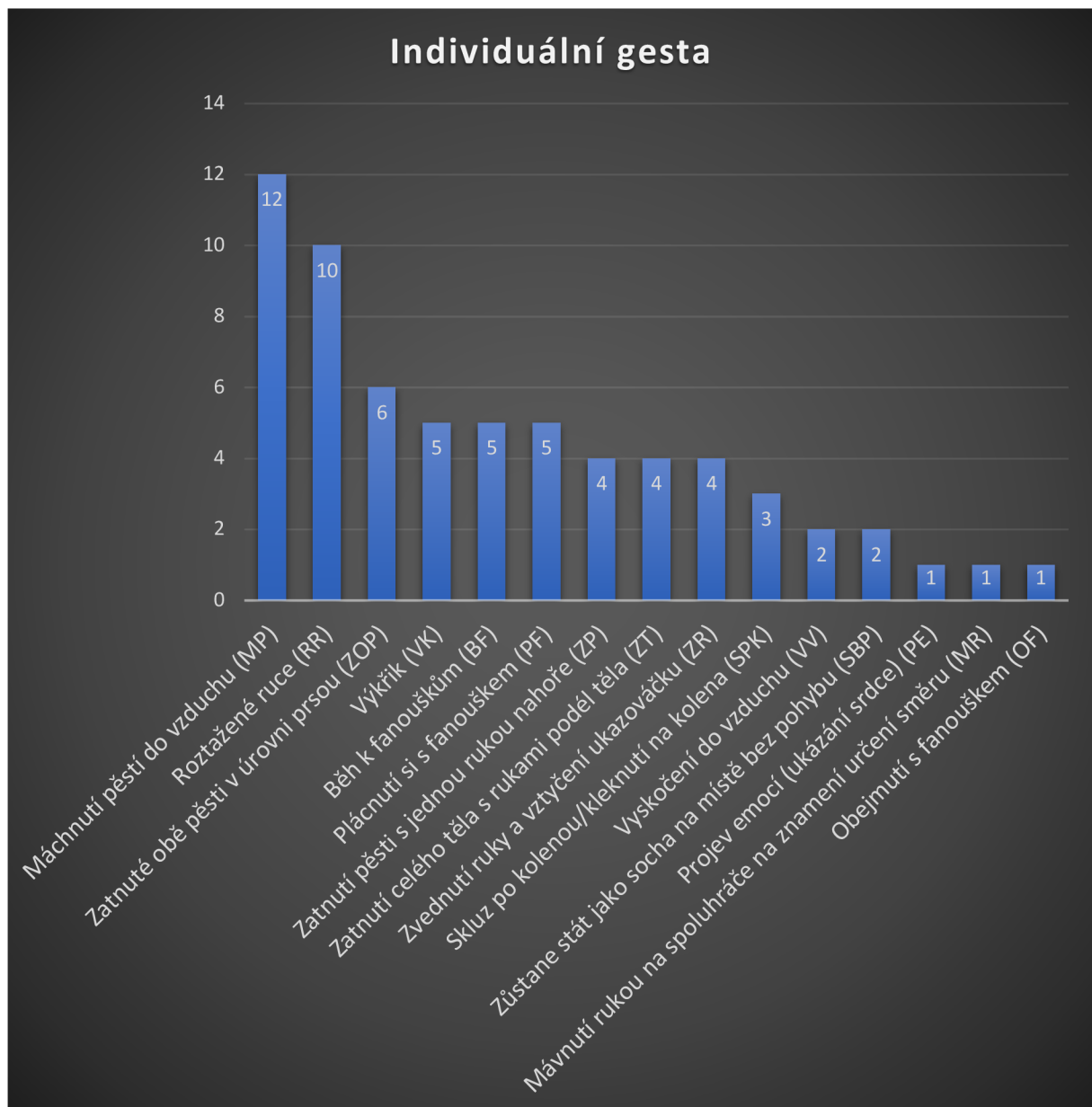
Analyzoval jsem všech 5 domácích utkání týmu AC Gamaspol Jeseník. V těchto utkáních padlo celkem 23 gólů, což se rovná 23 oslavným aktům. V rámci 1 oslavného aktu bylo v průměru provedeno celkem 6 gest. Počet gest v oslavném aktu se však pohyboval na škále od 4 do 14 gest. Délka jednoho oslavného aktu zpravidla korespondovala s počtem gest provedených v rámci jednoho oslavného aktu. Průměrně oslavný akt trval 12 vteřin, nejdelé trvající akt měl 17 vteřin a nejkratší 9. Tímto časem je na mysli úsek, který začíná vstřelením gólu a končí posledním gestem v oslavném aktu. Následuje odchod hráčů zpět na vlastní polovinu, zformování se a opětovné zahájení hry. Tento proces trvá většinou mnohem déle než samotný oslavný akt, tím jsem se však ve své práci již nezabýval.

Graf č. 1 – Poměr jednotlivých podkategorií gest

Tento graf ukazuje to, jaké je rozložení podkategorií oslavných gest v rámci celkového počtu oslavných gest během všech oslavných aktů ve všech utkáních, zjednodušeně se dá říct, že graf zobrazuje celkový počet gest ve výzkumu. Těch bylo v 5 zápasech napočítáno 148.

Největší podíl tvoří gesta individuální, kterých hráč zpravidla provedl v jednom oslavném aktu několik (2-3). Gest ve dvojici bylo jen o něco málo více než týmových gest. Je to dáno tím, že většina gest, které spadají do kategorie týmových začala jako duální gesta a z těch přešla do týmové oslavy. Gesta duální a týmová jsou velmi podobná liší někdy pouze počtem hráčů, kteří gesta provádějí.

Graf č. 2 – Četnost jednotlivých individuálních gest

Vidíme, že mezi nejčteněji užívaná gesta patří gesto *máchnutí pěstí*, používá se často při poměrně agresivních střetnutích, například při bojových sportech nebo vyhrocených zápasech (Heliasz-Nowosielska, 2021: s. 69-70). Nyní se gesto zautomatizovalo na tolik, že se používá jako spontánní projev radosti. Druhé nejčtenější gesto je gesto *roztažené ruce*, které je také ve fotbalovém prostředí známé jako *letadlo*. Jedná se o velmi běžný druh metaforického gesta, hráči v oslavných aktech často napodobují jízdu autem, kdy při běhu ukazují rukama volant auta, nebo napodobují létání, kdy běží přes hřiště a rukama napodobují křídla letadla. Dalším běžně užívaným gestem, které se v analýze vyskytlo hned čtyřikrát je *zvednutí ruky a vztyčení ukazováčku*, takové gesto může znamenat „Jsem jednička!“ a je používané zejména v západních zemích jako potvrzení triumfu (tamtéž, 2021: s. 69-70). Jedná se přesně o ta gesta, která hráči v rozhovorech popsali jako spontánní, předem nepřipravená. I ze způsobu oslavy je viditelné, že hráč nad oslavou nepřemýšlí a provede ji ihned po vstřelení gólu bez rozmyslu, na základě svých zvyků. Za takové gesto se dá považovat i *skluz po kolenou/kleknutí na kolena*. Ačkoliv by se mohlo zdát, že tato gesta budou spíše předem připravená, tak chování hráčů v analýze mě uvádí v opak. Gesto je interpretováno jako všeobecně rozšířené poděkování Bohu, následující povětšinou po okamžiku velkého triumfu nebo vítězství, kterého si ceníme (tamtéž, 2021: s. 69-70). V tomto případě se však spíše jedná o spontánní projev velkých emocí. Faktem také je, že výskyt tohoto gesta ve futsale je velmi neobvyklý a velmi mě překvapil. Takovéto oslavné gesto je běžné spíše pro fotbal, kdy se hráč sklouzne po kolenou po trávníku, ovšem futsalové palubovce to není možné, i proto hráč provedl alternativu v podobě kleknutí si na kolena. Velmi zajímavá je také četnost tohoto gesta, které bylo z celkových 65 individuálních gest provedeno hned třikrát.

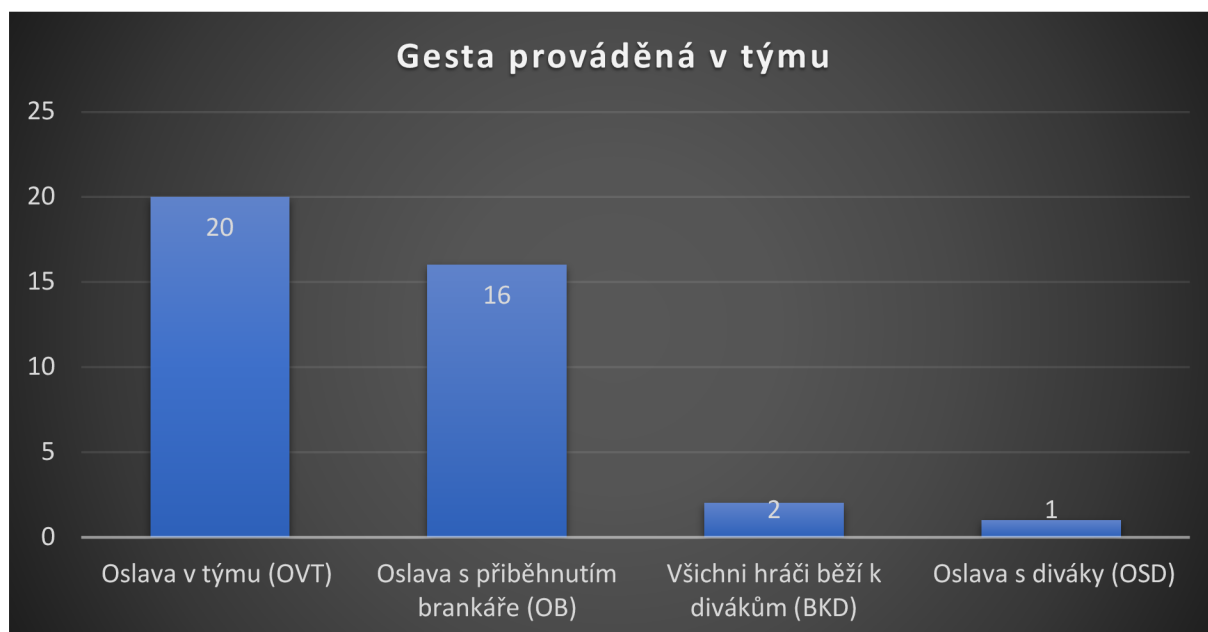
Na druhé straně vidíme, že gesta, nad kterými hráči museli nějakým způsobem přemýšlet, jako je *ukázání srdce* nebo *obejmutí s fanouškem* se vyskytují méně často. Gesto *ukázání srdce*, které, jak říká Heliasz-Nowosielska, je emblémech v kontextu sportu je v kultuře zakořeněné a dobře interpretovatelné. Emblamatická gesta jsou vnímána stejně jako slova, protože jsou v kultuře konvencionalizovaná, takže mohou v komunikaci nahradit slova nebo se objevují velmi často v případech, kdy verbální komunikace není možná, protože jejich význam je většinou zřejmý a jejich interpretace patří mezi základní komunikační kompetence sportovní veřejnosti. Takováto gesta se však vyskytují daleko méně, to může vést k závěru, že gólové oslavy individuální jsou z velké míry spontánní a rituální záležitost. Překvapivá pak může být četnost gólové oslavy *běh k fanouškům*, která ukazuje na to, že hráči týmu AC Gamaspol Jeseník jsou zvyklí slavit svůj úspěch s fanoušky, což je dáno také specifickou bezbariérovou tribunou, jež hráčům umožňuje bezprostřední kontakt s fanoušky. To je zase dáno tímto

specifickým fyzickým prostředím, poněvadž v některých halách by tento typ ani nebyl možný z důvodu lokace tribuny a fanoušků.

Graf č. 3 - Četnost jednotlivých gest prováděných ve dvojici

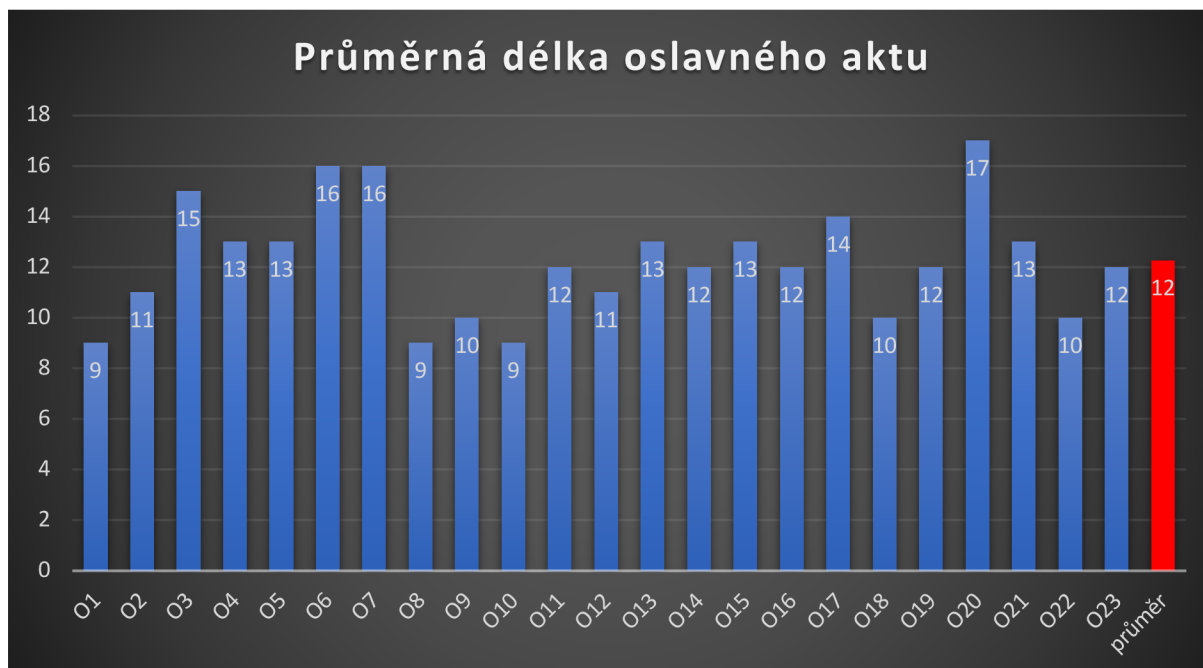
Pokud vezmeme v potaz, že celkem bylo provedeno 23 gólových oslav, tak vidíme, že téměř každá gólová oslava obsahovala různé formy *objetí* nebo *plácnutí*. Zpravidla to bylo tak, že hráč ihned po vstřelení gólu provedl gesta individuální a na ně navazovala gesta duální a týmová. Vidíme, že četnost *různých forem objetí* a *různých forem plácnutí* je velmi podobná. Je tomu tak proto, že hráči nejčastěji vykonali gesto *plácnutí* a z toho ihned přešli do *objetí*. Málo čtené ale rozhodně neojedinělé je pak gesto *ukázání směrem k nahrávajícímu*, které je považováno za konvenční. Takováto ukazovací gesta označuje Heliasz-Nowosielska jako „single pointing“ a naznačují, kdo je autorem úspěchu nebo komu je úspěch věnován. Příkladem může být ukazování na sebe nebo na spoluhráče. Nejprve hráč ukáže na sebe jako na hrdého autora úspěchu nebo na spoluhráče, který vstřelil gól nebo mu gólu pomohl dosáhnout, například nahrávkou (tamtéž, 2021: s. 78). Zbývá dvě gesta se dají označit za zcela spontánní projev velkých emocí, tak to ostatně popisují hráči v polostrukturovaných rozhovorech.

Graf č. 4 - Četnost jednotlivých gest prováděných v týmu

Z celkových 23 oslavných aktů 20 z nich slavil tým Jeseníku v týmu, což naznačuje jakousi ritualizaci tohoto gesta, která může podporovat týmovou soudržnost. Zpravidla k této oslavě docházelo tak, že hráči čekali na všechny členy týmu na hrací ploše a vytvořili kolečko, ve kterém docházelo nejčastěji k plácání a objímání.

Velmi pozoruhodné je však sledovat četnost gesta *oslav s brankářem*, která je ve srovnání s fotbalovými oslavami mnohonásobně čtenější. To znamená, že se k *oslavě v týmu* připojil brankář ve $\frac{3}{4}$ případů a mnohdy tak běžel slavit s týmem téměř přes celé hřiště. Jedná se o doménu futsalových oslav.

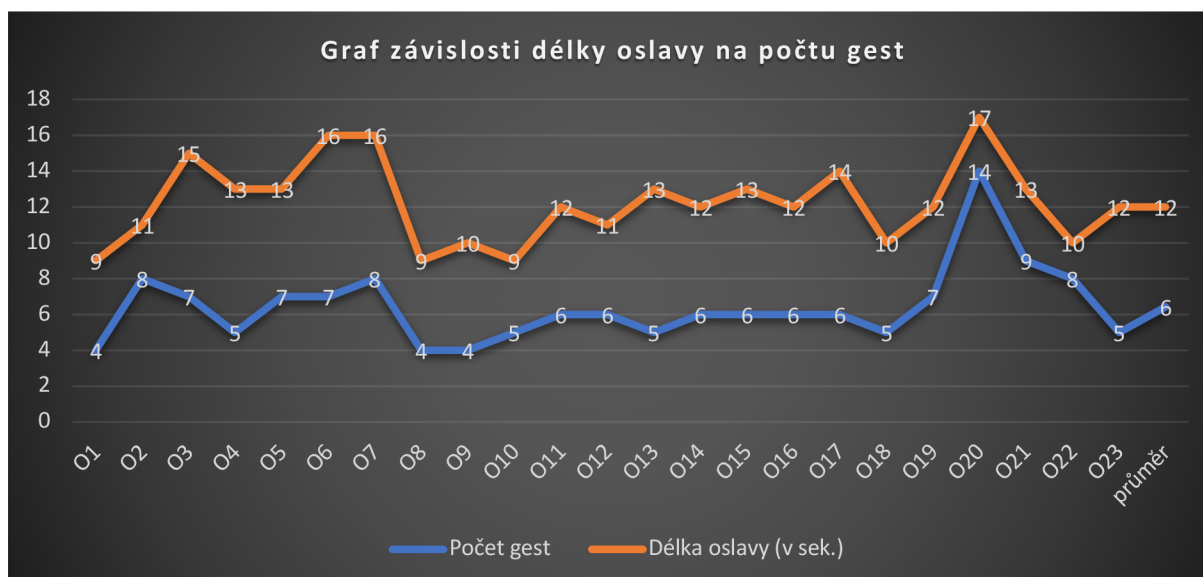
Graf č. 5 – Graf délky jednotlivých oslavných aktů (v sekundách)

Tento graf popisuje délku každého oslavného aktu od vstřelení gólu po poslední gesto slavicího hráče v daném oslavném aktu. Vidíme, že po zaokrouhlení na celé vteřiny vychází průměrná délka doby, kdy hráči slaví gól na 12 vteřin, přičemž nejdelší oslava trvala 17 vteřin a nejkratší oslavy trvaly 9 vteřin. Čekal jsem, že oslavy budou delší než ve fotbale, protože hráči budou mít čas slavit, poněvadž se čas po vstřelení gólu zastaví a spustí sen až po opětovném rozehrání. Pokud se ovšem podíváme na délku oslavy, všechno ukazuje na to, že hráči jsou si zřejmě vědomi toho, že čas hry oslavou nezdrží, proto jsou oslavné akty pouze tak dlouhé, jak je dlouhá opravdová radost ze vstřelené branky bez jakýchkoliv krajních úmyslů, zejména zdržování hry, které je ve fotbale běžnou záležitostí.

Graf č. 6 – Počet jednotlivých gest v rámci každého oslavného aktu

Zajímavé je, že v jednom oslavném aktu je průměrně 6 gest, která hráč vykoná, jedná se o součet gest ze všech kategorií, tedy individuálních, duálních i týmových. Zpravidla jsou gesta seřazena v tomto pořadí. Vidíme také, že při oslavě číslo 20 se počet gest vyšplhal na 14. Zajímavé by bylo vidět, jestli počet gest nějakým způsobem koresponduje i s délkou oslavy, proto nabízím následující graf.

Graf č. 7 – Graf zobrazující závislost délky oslavy na počtu gest

Na tomto grafu jasně vidíme, že opravdu délka oslavy je závislá na počtu gest. O20 obsahuje 14 gest a je dlouhá celkem 17 vteřin, naopak oslavy s nejnižším počtem gest 4, mají shodně 9 vteřin. Na to může mít vliv i důležitost utkání, což jsem ve svém výzkumu neměřil metricky, ale doptával jsem se na to v polostrukturovaných rozhovorech.

3.7 Analýza polostrukturovaných rozhovorů

3.7.1 Interpretace oslavných gest Janem Vavračem

Obrázek číslo 3–6: Oslavná gesta - Jan Vavrač, zdroj: obr. č. 1-3 Instagram @acgamaspoljesenik a obr. č. 4 ČT sport

Jan Vavrač má při oslavách opakovaně zatnuté pěsti a provádí gesto, které mám v analýze pojmenované jako *zatnuté pěsti*, což je znamení vítězství, používá se často při poměrně agresivních střetnutích, např. v bojových sportech, vyhrocených zápasech a jiných soutěžích. „Vím, že když dám gól tak zatnu pěst a zvednu ruku nebo si to vyběhnu za diváky nebo za spoluhráči,“ říká Vavrač, který však také doplňuje, že se jedná o jakýsi chvilkový moment, kdy podvědomě udělá nějaký pohyb a pomůže mu to k vypuštění adrenalinu. Nic víc tomu z hlediska významu nepřisuzuje, což znamená, že hráč tímto gestem vítězství a dominance slaví góly podvědomě a jedná se o spontánní gesto (Vavrač 7). To potvrzuje i analýza videonahrávek, kde je zřejmé, že hráč nereflektuje to, kde se nachází a gesto mnohdy provede otočený zády k divákům nebo kameře, což jen potvrzuje Vavračova slova. Hráč také přiznává, že někdy je intenzita oslavného gesta nižší, což je podle jeho slov způsobeno zejména důležitostí zápasů. „Určitě to jde cítit v těch oslavách a emocích. Když je to těžký zápas a dáte gól, tak je to opravdu něco jiného, než když je to 5:0“ (Vavrač 9). Hráčovu oslavu tedy ovlivňuje i stav a důležitost utkání. Dokládá to gólová oslava č. 3, kdy se AC Gamaspol vyrovnává skóre utkání v poslední minutě na 3:3 a je zde provedeno nadprůměrné množství gest (7) a celková oslava trvá necelých 16 vteřin.

Na fotografii č. 4 si můžeme povšimnout gesta Dab, které se však ve videonahrávkách nevyskytuje, z důvodu toho, že bylo použito v jiném zápase než jsem analyzoval. Do svého výzkumu jsem gesto zahrnul, poněvadž jej Vavrač uvedl, jako svůj trademark. V minulosti jej prováděl Paul Pogba a dalo by se to u něj považovat za „trademark“. Toto gesto je druh taneční kreace. Takovéto gesto nazýváme trademark, proto že tvoří opravdu jakousi obchodní značku hráče a stává se jeho poznávacím znamením. V dnešní době se hráči snaží slavit tímto způsobem i z důvodu lepší propagace sebe samého (Heliasz-Nowosielska, 2021: s. 88). Jan Vavrač si v jedné sezoně toto gesto převzal jako oslavné gesto, které neustále opakoval. Takovéto neverbální gesto může mít pro něj význam reference právě k Pogbovi, který byl touto oslavou proslulý, a tak to paralelně může poukazovat na dominanci a sebevědomí, kterým Pogba oplýval nebo ztotožnění se s hráčem. To však Vavrač v rozhovoru popírá a referenci k Pogbovi odmítá i když by to tak mohlo působit. „Stalo se to tak, že jsem to udělal v Mělníku, první zápas v první lize, tak jsem si řekl, že když dám gól v probíhající sezoně, tak udělám „Dab,“ vysvětluje Vavrač, který svým prvním gólem v první lize neskrýval dominanci a dodává, že ho to napadlo náhodně, ale tu tradici dodržel a góly tak slavil celou sezónu, což značí, že i gólové oslavy mívají často rituálový či referenční charakter, proto je vždy velmi důležité znát kontext

gest (Vavrač 10). Kromě tohoto momentu Vavrač přiznává, že si gesta dopředu nepřipravuje. Z jeho pohledu došlo k většině oslavám spontánně, a ty, které se mu líbily si poté převzal a učinil z nich rituál. Tato Vavračova výpověď je totožná s výpovědí dalších hráčů, z toho lze usoudit, že hráči často reagují v momentě „extáze“ po vstřelení branky spontánně, což zaručuje autenticitu jejich gest a mimiky.

To, že je futsal kolektivní sport, tak ukazují i časté gólové oslavy ve skupinkách, buď s fanoušky nebo se spoluhráči. To je podloženo, jak výzkumem z videonahrávek, tak i výpovědí Vavrače. „Nemám moc rád být středem pozornosti. Vnímám to tak, že je to o chvilkové emoci. U nás v jesenické hale je to dost bezprostřední a specifické v tom, že to tam žije. Fanoušci tě táhnou, ženu, burcují, když dáš gól, tak jdeš slavit s nimi a podělíš se o tu emoci“ (Vavrač 11). Hráči mají pak pocit, že tímto gestem hráči vracejí fanouškům jejich podporu a ukazují tím, že týmový úspěch je z části i úspěchem jich, diváků a fanoušků. Pokud budeme chtít analyzovat prostor haly, ve kterém Vavrač provádí svá individuální gesta, tak z videoukázek vidíme, že je to velmi různé a on sám říká, že většinou slaví tam, kde dá gól, a nehledá specifické místo na provedení gesta (Vavrač 12).

3.7.2 Interpretace oslavných gest Michalem Žákem

Obrázek číslo 7-10: Oslavná gesta - Michal Žák, zdroj: Instagram @acgamaspoljesnik

Všechna oslavná gesta, která provádí Michal Žák, jsou obdobná gesta jako u Vavrače. Na prvním a třetím obrázku vidíme shodně zařatou pěst, což se objevuje i ve videonahrávkách. Můžeme si povšimnout, že právě toto gesto, které bychom mohli vnímat také jako výraz dominance je u hráčů velmi častý a objevuje se i u předchozího analyzovaného hráče. Vavrač i Žák jsou spoluhráči, proto v tomto případě můžeme propadnout dojmu, že po sobě gesta opakují, což ale oba hráči vyvrací. Spíše se jedná o spontánní gesto radosti. Na videonahrávkách je gesto pěsti obohacené ještě o gesto *vyskočení do vzduchu a máchnutí pěstí*, což respondent komentuje tím, že gól byl pro něj důležitější, a tak ten větší prožitek přisuzuje i důležitosti utkání. „Ta důležitost zápasu v tom hraje roli velkou. Gesto je většinou přímo úměrné důležitosti utkání, člověk vyrovnaný zápas prožívá mnohonásobně více“ (Žák 4). Můžeme to tedy vyhodnotit tak, že gesto je podobné, jen obohacené o přirozené projevy radosti, jako je poskok a máchnutí pěstí.

Na fotografiích 2 a 4 vidíme téměř stejná gesta, která jsou analyzována ve videích jako *rotazené ruce*. Sám Žák toto gesto nazývá *letadlo*. Z jeho výpovědi vyplývá, že gesto *letadla* je hráčův *trademark*. Oslavné gesto, kdy hráč běží přes hřiště a rukama napodobuje křídla letadla vzbuzují pozornost pozorovatelů a ukazují pohotovost a zběhlost ve skórování (Heliasz-Nowosielska, 2021: s. 80). Michal Žák vysvětluje, že to dělá proto, aby vyjádřil momentální stav, momentální rozpoložení. „Cítím se volně jako bych letěl a letím za diváky na tribunu. Přejde mi to senzační, že jsem volný jako pták, roztáhnu křídla a letím,“ a utvrzuje nás v tom, že toto gesto je jeho „trademarkem“ (Žák 8).

Žák na rozdíl od Vavrače zmiňuje to, že oslavy má předem připravené, ale většinou v té rychlosti si to nedokáže uvědomit, a tak ho to vede k tomu udělat naučenou a zažitou oslavu, kterou dělá celý život, což opět dokládá spíše spontánnost gest. „Když je to třeba penalta, tak tam už před tím kopem mám v hlavě, co udělám posléze,“ komentuje Žák situaci, kdy si ještě pár chvil před potenciálním gólem plánuje, co za gesto udělá (Žák 6). Což je zajímavé, protože se hráč před kopem soustředí už i na oslavu namísto 100% koncentrace na kop samotný, což značí, že tomu je přikládána z pohledu hráč nemalá váha (Žák 8). „Když mám na zápase rodinu nebo přítelkyni, tak ji najdu očima, usměji se a mávnu, což znamená, že vím, že tam jsou a že jsem rád, že přišli fandit. Chci jim tím vrátit to, že vím, že jsou tu pro mě,“ vysvětluje Žák to, že po vstřelení gólu směřuje oslavu právě k divákům, o čemž vypovídá i jeho postavení na fotografii, které je vždy na periférii hrací plochy a velmi často blízko divákům (Žák 12). Dále rozvádí to, že pokud přijde jeho přítelkyně tak ji někdy pošle srdíčko, které vyrobí z prstů obou rukou, jedná se tedy o metaforické vyjádření, ty mohou mít ikonickou podobu, ale jejich

význam je abstraktnější, protože přímo neoznačují věci, které připomínají (Heliasz-Nowosielska, 2021: s. 81). Žák sice ukazuje srdce, ale myslí tím, a to potvrzuje i v rozhovoru, lásku ke své partnerce. Jedno takové je k vidění i ve videonahrávce. Co se týká místa oslavy Žák říká, že má specifické místo před tribunou, na soupeřově polovině zhruba u půlkruhu, kde *letadlem* „doletí“ až k divákům a fanouškům, a tam se jim snaží vrátit tu energii, kterou dostává, což prokazuje velmi dobrou orientaci, jak na ploše, tak i v hledišti a svá gesta tak směřuje i k jednotlivým osobám. „Když tam mám rodinu nebo přítelkyni, tak ji najdu očima, usměju se a mávnu, což znamená, že vím, že tam jsou a že jsem rád, že přišli fandit. Chci jim tím vrátit to, že vím, že jsou tu pro mě,“ vysvětluje Žák důvod svých oslavných gest (Žák 10). Velmi dobrá orientace v prostoru dokládá i gesto ukázání srdce, kdy hráč toto gesto provádí jako poslední v rámci oslavného aktu a s naprostým klidem se otočí směrem k divákům, zvedne nad hlavu ruce svírající srdce a adresuje jej přesně do té části tribuny, kde sedí jeho přítelkyně. Žák uvádí, že má rád prostor nejprve pro svoji individuální oslavu, a pak až se připojí tým. Týmovou oslavu vnímá jako intenzivnější, zároveň tam dochází i ke slovní pochvale, takže to hráči ještě přidá na sebevědomí. Je to pro něj, ale jakýsi zvyk, který by se měl dodržet po každém góle, tudíž to jen dokládá, že týmové oslavy mají rituálový charakter.

3.7.3 Interpretace oslavných gest Patrikem Plhákem

Obrázek číslo 11-14: Oslavná gesta - Patrik Plhák, zdroj: Instagram @acgamaspoljesenik

Při pohledu na první obrázek vidíme gesto, které je v analýze videonahrávek nazváno jako *zvednutí ruky a vztyčení ukazováčku* a je velmi zajímavé, že toto gesto se ve videoanalýze vyskytuje několikrát. Jedná se o zdvižený ukazováček, jako symbol vítězství a vzhledem k tomu, že je takovéto gesto k vidění i u většiny zkoumaných komunikátorů lze z toho vyvodit závěr, že se jedná o velmi oblíbené, které však vychází ze základních lidských projevů. „Zvednutí ukazováčku nahoru symbolizuje moji hrdost z dosaženého úspěchu a také je to forma poděkování týmu nebo ostatním, kteří mě podpořili,“ vysvětluje Plhák. V teoretické části literatura toto gesto interpretuje jako gesto „Jsem jednička!“ používané v západních zemích jako potvrzení triumfu (Heliasz-Nowosielska, 2021: s. 69-70). Při futsalových zápasech je

mnoho různých gest vnímáno především jako projev úspěchu, jako což dokazuje i samotný Plhák, v rozhovoru rovněž dodává, že gesta po góle nebere vůbec jako poselství. Je to z jeho strany prosté uvolnění emocí, které se ve něm během zápasu nakupí. Velmi podobné jako u ostatních je to, že jeho oslava má jakési dvě fáze. První fáze je sólová a druhá řekněme silně rituálová, kdy se běží podělit o radost s týmem po každém gólu (Plhák 6). Druhá a třetí fotografie ukazují oslavu analyzovanou pod zkratkou *zatnuté pěsti v úrovni prsou*. Hráč toto gesto provádí opakovaně jako rituál. „Mám asi jen tři oslavy a ty podle důležitosti gólů a zápasu měním“ (Plhák 7). Uvádí, že při tomto gestu, které je pro něj typické, rozlišuje míru intenzity provedení a často je doprovázeno *výkřikem*. Jde o zatnuté obě pěsti a liší se pouze v tom, že když je radost veliká, tak s nimi máchá dopředu a dozadu a křičí, pokud euforie ze vstřelené branky není tak veliká, poté dělá toto gesto pouze staticky. Na fotografiích však tato gesta od sebe nerozpoznáme, ovšem z analýzy videonahrávek je to zřejmé. Plhák navazuje tím, že hlavní vliv na to, jaké gesto zvolí, má důležitost utkání, na čemž se shodují všichni respondenti. „Čím je zápas důležitější, tím je tlak větší a hráč se musí víc soustředit. Proto když dá gól tak těch emocí je víc a jejich průchod je razantnější“ (Plhák 9). V souvislosti s oslavami Plhák uvádí, že krátce poté, co se oženil, slavil góly tak, že políbil prsteníček. Tato oslava patří do kategorie věnování gólů rodině, zejména pak manželkám. V takovém to případě k dekódování významu mediovaného gesta potřebujeme znát kontext hráče a příhodilé události. Kdyby Plhák nedoplnil, že prsteníček líbá poté, co se oženil, nedokázali bychom gesto jednoznačně dekódovat. Takováto gesta mohou být použita k tomu, aby byl gól, tedy úspěch, někomu věnován. V takových situacích hrají některé emblémy i kombinace gest různých typů roli ikonických zobrazení osob, kterým je gól věnován. Rituálně jsou věnování směřována manželkám nebo partnerkám, dětem atd (tamtéž, 2021: s. 85).

Pokud se zaměříme na místo, kde Patrik Plhák provádí svá gesta, můžeme zcela jasně vidět, že se jedná o gesta mířená k publiku. Svým postavením těla je vždy otočen na diváky a říká, že v jesenické domácí hale si s nimi rád chodí plácnout, což opět dokazuje, jak jsou tato gesta ve sportu důležitá. Vnímá to tak, že jejich energie a povzbuzování jim dává sílu a motivaci být lepšími hráči. Navíc to slouží k posílení vazby mezi týmem a fanoušky.

4 Závěr

V tomto závěru shrnu výsledky mého výzkumu, kde bylo mým úkolem odpovědět na výzkumné otázky. Hlavním cílem této práce bylo zjistit, jaká oslavná gesta používají hráči týmu AC Gamaspol Jeseník po vstřelení gólu a roztrždit je podle toho, zda se jednalo o oslavy jednotlivců, dvojic nebo celého týmu. Dále mě zajímalo také, jak dlouho průměrně trvá jeden oslavný akt (soubor gest a akcí provedených hráči nebo týmem po úspěšném zakončení). A také kolik gest je průměrně provedeno v rámci jednoho aktu. Z polostrukturovaných rozhovorů jsem zjišťoval, jaké významy mají oslavná gesta hráče, který oslavuje svůj gól? V průběhu studie mi vyplynulo pár zajímavých výsledků, které nebyly přímo cílem práce, ale s cíli práce souvisí, proto je zde budu také prezentovat. Snažil jsem se v závěru provázat výsledky z analýzy videonahrávek a rozhovorů.

Obecně se má za to, že oslava gólu ve sportu je většinou spontánní, opakovaná a projevuje se prostřednictvím hlasových a tělesných gest zaměřených na vyjádření emocí. Oslavné akty po vstřelení gólu jsem zkoumal pomocí analýzy videa, přičemž jsem se zabýval oslavami jednotlivce, dvojic a týmu. Poté, co jsem gesta zanalyzoval, popsal a roztrždil do skupin, jsem je podrobil analýze ve smyslu významu gest v polostrukturovaných rozhovorech. Do výzkumu se zapojili 3 nejlepší střelci z týmu AC Gamaspol Jeseník.

Gesto, které se objevuje u všech hráčů je *zatmutí pěsti s jednou rukou nahoře a máchmutí pěsti do vzduchu*, což všichni komunikátoři shodně označují jako výraz vítězství, dominance. Zároveň dodávají, že je to spontánní a intuitivní gesto, které z nich vzejde v moment oslavy a mohou tak vypustit adrenalin a napětí. *Máchmutí pěsti do vzduchu* je nejčtenějším gestem mezi individuálními gesty. To značí, že se jedná o projev spontánnosti, v tomto případě se jedná vyjádření radostných emocí. Ze spontánního projevu radosti se tak stal emblém v tom smyslu, že skupina futsalistů si vybrala toto oslavné gesto a zakódovala jej tak jednoznačně, že je rozpoznáno diváky a používáno jako emblém ve futsale. Druhým nejčtenějším oslavným gestem jsou *roztažené ruce* na znamení letadla. Hráči toto gesto vnímají, jako symbol volnosti a radosti, zároveň to slouží k vypuštění emocí. Třetí nejčastější individuální gesto jsou *zatmuté obě pěsti v úrovni prsou*. V rozhovorech hráči uvádí, že gesto neberou vůbec jako poselství. Jedná se o prosté uvolnění emocí, které se ve nich během zápasu nakupí.

Futsalisté často uvádějí, že jejich oslava má jakési dvě fáze. První fáze je sólová a druhá řekněme silně rituálová, kdy se běží podělit o radost s týmem po každém gólu. Opravdu to potvrdil i výzkum, kdy prováděli oslavné akty v tomto pořadí: první byla individuální gesta, poté duální, a nakonec týmová. Mezi nejčastěji opakující se gesta, která prováděl hráč, jenž skóroval ve dvojici s jiným hráčem jsou různé formy *objetí a plácnutí*. Zajímavé je, že tato gesta byla použita téměř u všech oslavných aktů. Ve skupině týmových oslav je zajímavé vidět, že často k oslavě ve skupině přidává i brankář, což odlišuje futsal od jiných sportů. Dalším oslavným projevem ve skupině je *oslava s fanoušky*. Hráči to vnímají tak, že je to projev vděčnosti směrem k divákům. V tomto případě se jedná o pochopitelný mechanismus, který je považován za nejdůležitější pro týmový úspěch ve sportovních utkáních, a to je emoční nákaza, která spočívá v neverbálním vyjádření pozitivních emocí vyvolávajících podobné emoční stavy jak u spoluhráčů, tak i u diváků.

Podobné je to i u kolektivních oslav, kdy se většina respondentů shoduje v tom, že oslavný akt nejradši zahájí individuálním gestem a ve druhé fázi slaví ve skupině. Je to opět proto, že si hráč chce užít chvíli pozornosti, ale z důvodu emoční nákazy, kde se radost ještě násobí, sklouzne ke kolektivní oslavě. Hráči to vnímají jakýsi rituál, který jsou zvyklí dělat po každém vstřeleném gólu. Tady dochází k haptickým gestům, která ke sportu patří, jako je poplácání nebo plácnutí si. Jedná se o výraz společného úspěchu, někdy také brán jako výraz gratulace. Tato forma plácnutí, kdy je jedna ruka nahoře a ruka druhého člověka v interakci dole se rozšířila z USA od hráčů amerického fotbalu, funkčně podobná klasickému podání si rukou, ale v okázalejší, prudší a dynamičtější podobě. Zajímavé je, že u dotazovaných hráčů se objevují neverbální projevy spojené láskou. Jedná se o metaforické přenesení v podobě gest typu: *poslání srdíčka*. Tato gesta jsou poměrně explicitní, a tak jsou snadno dekódovatelná pro širší veřejnost. Ne zřídka se také u analyzovaných komunikátorů objevovala gesta, u kterých bylo potřeba kontextu v podobě rozhovoru. Plhák uvádí políbení prsténku, kde běžně nosívá snubní prsten. Takováto gesta chápeme metaforicky jako projev lásky ke své ženě.

Narazil jsem také na otázku připravenosti a nepřipravenosti gest, kdy dva respondenti až na Žáka potvrdili, že si oslavy nepřipravují, což znamená, že gesta jsou spíše spontánní a předem nepřipravená. Z rozboru videonahrávek je zřejmé, že jsou tato gesta v podobě *zatmuté pěsti, či zdviženého ukazováčku* zakořeněná v hráčích, protože jsou prováděna bez rozmyslu. Tématem, ve kterém se hráči jednohlasně shodli byly oslavy ve skupinkách, kdy všichni komunikátoři mají zažitý stejný postup při gólových oslavách. Začínají oslavu sami, a poté se připojí k týmu, kde následují haptická gesta. Pozoruhodné bylo sledovat i výběr místa při

provádění gest, kdy si hráči zpravidla vybírali místa k oslavám, která byla poblíž diváků. Oslava s diváky je umocněním emocí a zároveň to může být fanoušky dekodováno tak, že jsou součástí týmu. V rámci oslavných aktů jsem měřil také jejich délku, která v průměru vyšla na 12 vteřin, což je poměrně krátká doba, například ve srovnání s fotbalem. Zdůvodňuji si to tak, že u futsalu hráči nepotřebují oslavou zdržovat čas, proto vidíme, že se dá oslavný akt stihnout běžně okolo 12 vteřin, zatímco u fotbalu jsou oslavy několikanásobně delší. Měřil jsem také průměrný počet gest v rámci jednoho oslavného aktu. Z dat vyplývá, že průměrně je v rámci 1 aktu provedeno 6 gest ze všech analyzovaných kategorií.

Téma, na které narazili respondenti sami i přesto, že jsem se na to neptal, bylo srovnání oslav ve fotbale a futsale. Mnozí hráči uvedli, že v oblasti oslavných aktů vnímají velký rozdíl, byť rozdíl v hrách samotných je malý. Uvádí, že hlavní rozdíl v gestech vychází z pravidel, kdy ve fotbale čas není stopován, zatímco ve futsale se hraje na čistého času. Hráči tak uvádí, že ve futsale jsou oslavy opravdu chtěné, neboť jsou projevem emocí. Ve fotbale, jak hráči sami uvádí, se mnohdy provádí gesta jen proto, aby pozdrželi čas, a tak mě napadá zajímavý námět na diplomovou práci, kdy by se srovnávala délka oslavného aktu ve fotbale a ve futsale. Při psaní své práce jsem narazil na řadu obdobných témat, která by se dala rozpracovat do samostatné diplomové práce. Jedno z nich by bylo srovnání oslavných gest žen a mužů, protože ženy mívají často oslavy dopředu důmyslně připravené, zatímco muži, jak vychází z mého výzkumu, si oslavy ve většině případů nepřipravují, takže by bylo velmi zajímavé vidět srovnání oslavných gest žen a mužů. Další výzkum by mohl porovnat výsledky této studie s jinými geografickými oblastmi nebo kulturami, abychom lépe porozuměli univerzálnosti zjištění a identifikovali možné regionální rozdíly. Gesta všeobecně jsou kulturní záležitostí, kde stejné gesto může mít v jiné kultuře různé významy, proto by bylo zajímavé udělat studii, která by zkoumala a srovnávala gesta interkulturně. Vzhledem k omezenému vzorku účastníků použitému v této studii by mohl být v budoucím výzkumu zvětšen počet účastníků, což by umožnilo dosáhnout reprezentativnějšího souboru dat a obecnějších závěrů a výsledky, tak zobecnit nejen na celý tým, ale třeba na celou soutěž.

5 Zdroje:

5.1.1 Knižní zdroje:

Adamczyk, G. & Bruno, T. (2007). *Řeč těla. Přesvědčte svou mimikou, gesty a držení těla*. Praha, ČR: Grada Publishing, a.s.

Argyle, M. (1988). *Bodily Communication* (2nd ed.). New York: Methuen.

Austin, J. L. (1962). *How To Do Things With Words*. London: Oxford University Press.

Bednaříková, I. (2006). *Sociální komunikace*. Olomouc, ČR: Univerzita Palackého v Olomouci.

DeVito, J. 2001. *Základy mezilidské komunikace*. Havlíčkův Brod, ČR: Grada Publishing, spol. s.r.o.

EKMAN, Paul a FRIESEN, Wallace V. *Emoce pod maskou: poznám, co si myslíš, podle toho, jak se tváříš*. I. vydání. Přeložil Jiří FADRŇÝ. Brno: BizBooks, 2015. ISBN 978-80-265-0422-1.

HEILMANN, Christa M. *Řeč těla: gesta, mimika, emoce. Psychologie pro každého*. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4394-3.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0982-9.

Knapp, M. L., Hall, J. A. & Horgan T. G. (2014). *Nonverbal communication in human interaction* (8th ed.). Boston, MA: Wadsworth, Cengage Learning.

Kořenský, J., Hoffmannová, J., & Müllerová, O. (2013). *Analýza komunikačního procesu a textu: učební text pro výběrové semináře filologických oborů*.

KRESTA, Jan. *Futsal*. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2534-5.

Křivohlavý, J. (1988). *Jak si navzájem lépe porozumíme. Kapitoly z psychologie sociální komunikace*. Praha, ČR: Svoboda.

NAVARRO, Joe. *Tajemství řeči těla: gesta, která prozradí více než slova..* Praha: Grada, 2019. ISBN 978-80-271-2477-0.

SEDLÁKOVÁ, Renáta. *Výzkum médií: nejužívanější metody a techniky*. Žurnalistika a komunikace. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-3568-9.

Vybíral, Z. (2009). *Psychologie komunikace* (2nd ed.). Praha, ČR: Portál, s.r.o.

5.1.2 Elektronické zdroje:

BANDURA, A. (1977). Self-efficacy: toward a unifying theory of behavioral change. In: *Psychological Review*, 84(2), 191-215. [online].

Blackstone, S. W. (2000). *Augmentative Communication News*. Ročník 1, čísla 1-2. Monterey: Augmentative Communication, Inc. ISSN 0897-9278. Dostupné z: https://www.augcominc.com/newsletters/newsletter_26.pdf

Brotangen, E. 2015: Post Goal Behaviors And Team Performance In Elite Soccer. Master thesis in Sport Sciences. Department of Coaching and Psychology. Norwegian School of Sport Sciences. Dostupné z: <https://nih.brage.unit.no/nih-xmlui/handle/11250/2368315>

Burgoon, J. K., Buller, D. B., & Woodall, W. G. (1996). *Nonverbal communication: The unspoken dialogue*. McGraw-Hill.

DAY, L., & SUTTON-SPENCE, R. (2010). British Sign Name Customs. *Sign Language Studies*, 11(1), 22–54. <http://www.jstor.org/stable/26190852>

Dael, N., Mortillaro, M. & Scherer, K.R. The Body Action and Posture Coding System (BAP): Development and Reliability. *J Nonverbal Behav* 36, (2012).

EKMAN, Paul a FRIESEN, Wallace V., 1969. The Repertoire of Nonverbal Behavior: Categories, Origins, Usage, and Coding. *Semiotica* [online]. California: University of California, 1

Furley, P., Dicks, M., & Memmert, D., 2012. Nonverbal Behavior in Soccer: The Influence of Dominant and Submissive Body Language on the Impression Formation and Expectancy of Success of soccer players. Dostupné: https://www.researchgate.net/publication/221853566_Nonverbal_Behavior_in_Soccer_The_I

nfluence_of_Dominant_and_Submissive_Body_Language_on_the_Impression_Formation_and_Expectancy_of_Success_of_Soccer_Players

Garcia, A. (2019). Tactical analysis: Atlético Madrid's defensive machine under Diego Simeone. *These Football Times*. [online].

Hartley, P. (1999). *Interpersonal Communication* (2nd ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203019719>

Heliasz-Nowosielska, C. (2021). Interactional gestures as soccer celebrations. *Gesture*, 20(1), 63-102. <https://doi.org/10.1075/gest.19023.hel>

Iain Greenlees , Alex Leyland , Richard Thelwell & William Filby (2008) Soccer penalty takers' uniform colour and pre-penalty kick gaze affect the impressions formed of them by opposing goalkeepers, *Journal of Sports Sciences*,26:6, 569-576, DOI: 10.1080/02640410701744446

KENDON, A. (2004). *Gesture: Visible action as utterance*. Cambridge: Cambridge University Press. ISBN 9780521835251. [online].

KNAPP, Mark L.; HALL, Judith A. a HORGAN, Terrence G. *Nonverbal communication in human interaction*. Eighth edition. Australia: Wadsworth, Cengage Learning, [2014]. ISBN 978-1-285-08351-3.

Kořenský, J., Nekvapil, J., Panevová, J., & Sgall, P. (1999). Komplexní analýza komunikační události. Ústav pro jazyk český AV ČR. [online].

Lev A., Galily Y., Eldadi O., Tenenbaum G. (2020). Deconstructing celebratory acts following goal scoring among elite professional football players. *PLoS ONE* 15(9): e0238702. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0238702>

McNeill, J. R. (1992). *The mountains of the Mediterranean world: An environmental history*. Cambridge University Press. [online].

Moesch, K., Kenttä, G., & Mattsson, M. (2015). Positive youth development and sport: A review. In *Psychology of Sport and Exercise*, 16, 37-49. [online].

MOLL, T., JORDET, G. a PEPPING, G. (2010). Emotional contagion in soccer penalty shootouts: celebration of individual success is associated with ultimate team success. *Journal of Sports Sciences*, 28(9), 983-992. [online].

Moll, T., Furley, P., & Memmert, D. (2015). "Put your hands up in the air"? The Effects of Pride and Shame Expressions on Opponents and Teammates. In *FEPSAC*.

Morris, D. (1994). *Bodytalk: The Meaning of Human Gestures*. Crown Publishers.

Poggi, I. (2007). Mind, hands, face and body: A goal and belief view of multimodal communication. *Journal of Multimodal Communication Studies*, (1), [online].

Ryan, Bob. (2007). *The Complete Guide to Sports Training*. A & C Black Publishers Ltd. ISBN 978-0713674841. [online].

STREECK, Jürgen (2009). Gesture, knowledge, and the world: In search of the "common ground" of gesture. *Gesture*, [online].

Turner, M. (2011). From "pats on the back" to "dummy sucking": a critique of the changing social, cultural and political significance of football goal celebrations. *Soccer & Society*, 13(1), 1–18.

Varley, M. (2018). *Daniel Ginczek*. Meyer & Meyer Sport. [online].

Werner, C. M., Brown, B. B., & Altman, I. (2002). Transactionally oriented research: Examples and strategies. *Handbook of environmental psychology*, 203-221.

WEST, R. L., & TURNER, L. H. (2010). *Introduction to communication theory* (2nd ed.). New York: McGraw-Hill. ISBN 9780073385075. [online].

6 Seznam obrázků:

Obrázek č.1: grafické znázornění hrací plochy městské haly v Jeseníku

Obrázek č. 2 – tabulka oslavných gest

Obrázek č. 3–6: Oslavná gesta - Jan Vavrač

Obrázek č. 7-10: Oslavná gesta - Michal Žák

Obrázek č. 11-14: Oslavná gesta - Patrik Plhák

7 Seznam grafů

Graf č. 1 – Poměr jednotlivých podkategorií gest

Graf č. 2 – Četnost jednotlivých individuálních gest

Graf č. 3 - Četnost jednotlivých gest prováděných ve dvojici

Graf č. 4 - Četnost jednotlivých gest prováděných v týmu

Graf č. 5 – Graf délky jednotlivých oslavných aktů (v sekundách)

Graf č. 6 – Počet jednotlivých gest v rámci každého oslavného aktu

Graf č. 7 – Graf zobrazující závislost délky oslavy na počtu gest

8 Seznam příloh:

Příloha č. 1 – analyzované videonahrávky + pravidla futsalu (elektronická příloha)

Příloha č. 2 – polostrukturované rozhovory (elektronická příloha)

Příloha č. 3 – kódovací tabulka (elektronická příloha)